26. OKTOOBER 2018

HAASALU LINNA ARENGUKAVA

2018-2028

HAAPSALU LINNAVALITSUS
POSTI 34, 90504 HAAPSALU

SISUKORD

SISSEJUHATUS ... 3
HAAPSALU LINNA VISIOON, MISSIOON JA STRATEEGILISED EESMÄRGID ... 8
1. VALITSEMINE ... 9
1.1. Valdkond – valitsemine ... 9
1.1.1. Olukorra kirjeldus ... 9
1.1.2. Arenguvajadused ... 13
1.2. Valdkond – turvalisus ... 14
1.2.1. Olukorra kirjeldus ... 14
1.2.2. Arenguvajadused ... 14
2. HARIDUS, HUVIHARIDUS JA NOORSOOTÖÖ ... 16
2.1. Valdkond – alusharidus ... 16
2.1.1. Olukorra kirjeldus ... 16
2.1.2. Arenguvajadused ... 17
2.2. Valdkond – üldharidus ... 18
2.2.1. Olukorra kirjeldus ... 18
2.2.2. Arenguvajadused ... 22
2.3. Valdkond – kutse- ja kõrgharidus ... 23
2.3.1. Olukorra kirjeldus ... 23
2.3.2. Arenguvajadused ... 23
2.4. Valdkond – huviharidus (sh elukestev õpe) ... 25
2.4.1. Olukorra kirjeldus ... 25
2.4.2. Arenguvajadused ... 26
2.5. Valdkond – noorsootöö ... 27
2.5.1. Olukorra kirjeldus ... 27
2.5.2. Arenguvajadused ... 28
3. KULTUUR, SPORT, TURISM JA KOGUKONNATÖÖ ... 30
3.1. Valdkond – kultuur ... 30
3.1.1. Olukorra kirjeldus ... 30
3.1.2. Arenguvajadused ... 33
3.2. Valdkond – sport ... 35
3.2.1. Olukorra kirjeldus ... 35
3.2.2. Arenguvajadused ... 35
3.3. Valdkond – turism ... 37
3.3.1. Olukorra kirjeldus ... 37
3.3.2. Arenguvajadused ... 38
3.4. Valdkond – kogukonnatöö ... 40
3.4.1. Olukorra kirjeldus ... 40
3.4.2. Arenguvajadused ... 41
4. SOTSIAALNE KAITSE JA TERVISHOID ... 42
4.1. Valdkond – sotsiaalhoolekanne ... 42
4.1.1. Olukorra kirjeldus ... 42
4.1.2. Arenguvajadused ... 45
4.2. Valdkond – tervishoiuteenus ... 46
4.2.1. Olukorra kirjeldus ... 46
4.2.2. Arenguvajadused ... 46
5. LOODUSKESKKOND ... 48
5.1. Valdkond – veekeskkond ... 48

5.1.1. Olukorra kirjeldus ... 48
5.1.2. Arenguvajadused ... 49
5.2. Valdkond – rohealad (haljasalad, pargid jmt) ... 51
5.2.1. Olukorra kirjeldus ... 51
5.2.2. Arenguvajadused ... 51
5.3. Valdkond – looduslikud ja poollooduslikud alad ... 52
5.3.1. Olukorra kirjeldus ... 52
5.3.2. Arenguvajadused ... 52
6. KESKKONNAKAITSE ... 54
6.1. Valdkond – heitveekäitlus ... 54
6.1.1. Olukorra kirjeldus ... 54
6.1.2. Arenguvajadused ... 55
6.2. Valdkond – jäätmekäitlus ... 56
6.2.1. Olukorra kirjeldus ... 56
6.2.2. Arenguvajadused ... 57
7. TEHISKESKKOND ... 58
7.1. Valdkond – teed ja tänavad ... 58
7.1.1. Olukorra kirjeldus ... 58
7.1.2. Arenguvajadused ... 59
7.2. Valdkond – ühistransport ... 61
7.2.1. Olukorra kirjeldus ... 61
7.2.2. Arenguvajadused ... 62
7.3. Valdkond – tänavavalgustus ... 63
7.3.1. Olukorra kirjeldus ... 63
7.3.2. Arenguvajadused ... 63
7.4. Valdkond – elamu- ja kommunaalmajandus ... 64
7.4.1. Olukorra kirjeldus ... 64
7.4.2. Arenguvajadused ... 65
7.5. Valdkond – muinsuskaitse- ja pärandkultuuriobjektid ... 66
7.5.1. Olukorra kirjeldus ... 66
7.5.2. Arenguvajadused ... 66
7.6. Valdkond – kohalik põhivõrk ... 67
7.6.1. Olukorra kirjeldus ... 67
7.6.2. Arenguvajadused ... 67
8. ETTEVÕTLUSKESKKOND ... 68
8.1. Olukorra kirjeldus ... 68
8.2. Arenguvajadused ... 73
ARENGUKAVA MÕÕDIKUD JA SEIRE ... 76
KOOSTÖÖPARTNERID ... 79
KASUTATUD KIRJANDUS JA MATERJALID ... 80
Lisa. HAAPSALU LINNA ARENGUKAVA TEGEVUSKAVA ... 81

SISSEJUHATUS

Haapsalu linna arengukava on dokument, milles on omavalitsusüksuse Haapsalu linn tegevusvaldkondade ülevaated, pikemaajalise tegevuse kavandamise ning edasise arengu suunad ja eelistused.

Arengukava ülesehitus

Visioon – organisatsiooni pikaajaline eesmärk.
Missioon – peamised vahendid eesmärgi saavutamiseks.
Strateegilised eesmärgid – pikaajalised arenguprioriteedid ja -eesmärgid valdkondades.
Olukorra kirjeldused – valdkondade struktuuri ja seisukorra kaardistamine ja kirjeldamine.
Arenguvajadused – lähtuvalt olukorra kirjeldustest ja strateegilisest eesmärgist.
Tegevuskava (arengukava lisa) – vastavalt arenguvajadustele kavandatud tegevused 4 aastaks, mis on vajalikud strateegilise eesmärgini jõudmiseks.

Temaatiliselt jaguneb arengukava kaheksaks üldvaldkonnaks, millest igaühele on seatud strateegiline eesmärk. Üldvaldkonnad jagunevad tegevusvaldkondadeks. Iga tegevusvaldkonna olukord on ära kirjeldatud, välja on toodud arenguvajadused ja koostatud on tegevuskava strateegilise eesmärgini jõudmiseks.

Arengukava põhifunktsioon on kohaliku omavalitsuse eelarve suunamine. Seega on arengukava aluseks linna eelarvestrateegia ja eelarve koostamisele, samuti investeeringute kavandamisele ning nende tarbeks rahaliste ja muude vahendite taotlemisele, samuti laenude võtmisele. Arengukava on aluseks ka kohaliku omavalitsuse eelarveväliste lisaressursside hankimisele projektide kaudu ning näitab välise toetuse vajadust ning tõenäolisi allikaid. Arengukava on lisarahastuse taotlejale loomulik abivahend, mis loob taotlejale paremad eeldused konkureerimiseks lisarahastuse taotlemisel.

Haapsalu linna arengukava käsitleb ajaperioodi 2018–2028, kuna varalised kohustused on Haapsalu linnal planeeritud 2028. aastani.

Ajalugu

Haapsalu linn asutati 1279. aastal, kui Saare-Lääne piiskop – tollase Saaremaast, Läänemaast ja väiksemaist saartest koosnenud kirikuriigi pea – andis sellele paigale linnaõigused. Ta on üks Eesti üheksast keskajal asutatud linnast. Haapsalu oli ligi 300 aastat Saare-Lääne piiskopkonna keskus. Haapsalu raadi on kirjalikult esmakordselt mainitud 1420. Liivi sõjas (1558–1583) hävis kogu linna hoonestus, v.a kolm maja. 1584. a kinnitas Rootsi kuningas Haapsalu linna vanad privileegid. 1628 ostis Haapsalu koos linna ja linnusega Rootsi riigimarssal krahv Jakob De la Gardie, kes moodustas oma valdustest krahvkonna. Linnas asus võimu teostama krahv De la Gardie määratud asehaldur ja lossikohus. 1655. a taastati bürgermeistri amet ja raad. Põhjasõja järgselt juhtisid linna kohtufoogt ja kaks raehärrat. 1740. a taastati bürgermeistri amet.

Seoses asehalduskorra kehtestamisega 1783. a muutus linna valitsemine. Kaotati kohtufoogti amet ja selle asemel määrati linnas korda hoidma riigi palgal olev ja raest sõltumatu linnafoogt. Rae koosseisu suurendati, nüüd oli seal kaks bürgermeistrit ja neli raehärrat ning neid ametikohti hakati täitma linna kodanike poolt valimiste teel. Lisaks loodi linnapea ametikoht. Kõik 12 maakonna(kreisi)keskust, sh Haapsalu, said linnaõigused. 18. saj viimasel veerandil ehitati suuremad riiklikud ja kommunaalhooned — kohtumaja, tollimaja, raekoda (1775), kivist magasinid ja kasarmud, mis olid linnapildi olulised koostisosad. 1877. a linnaseaduse alusel tuli valida linnavolikogu ja moodustada linnavalitsus eesotsas linnapeaga. Senised magistraadid jäid kuni 1889. aastani tegutsema linnakohtuna. 1892. a 11. juunil

jõustus Eestis samaaegselt muude Vene riigi aladega uus linnaseadus, mis mõningate hilisemate muudatustega kehtis 1. maini 1938. Linnaomavalitsus koosnes linnavolikogust ja linnavalitsusest. Haapsalu tähtsus oli juba Rootsi riigi alla minnes järk-järgult vähenenud. Linnakese allakäik kestis kuni 19. sajandini, mil Haapsalu hakkas kujunema kuurortlinnaks. 1825. a ehitati Haapsallu dr C. A. Hunniuse eestvedamisel Eesti esimene vesi-mudaravila.

17. sajandi 90ndail aastail arvatakse Haapsalus elanud olevat umbes 600 inimest. 1700. aastal alanud Põhjasõda muutis tunduvalt senist Euroopa kaarti. Muutused jõudsid ka Haapsalu linnakesse. Sõda otseselt linna ei puudutanud, küll aga nälg ja katk. Aegamööda elanikkond taastus. 1731. aastal elas linnas juba ligi 300 inimest. Kuni 1737. aastani juhtis Haapsalu linna kohtufoogt koos kahe raehärraga. 1740. aastal taastati Haapsalus bürgermeistri amet. Selleks sai senine kohtufoogt Johann Tobias Jencken. Kuni 1784. aastani koosnes magistraat viiest liikmest. Bürgermeistri ja kohtufoogti kõrval olid ametis kolm raehärrat. 1796. aasta Balti provintside valitsemine muudeti sarnaseks Venemaa omaga. Linnade valitsemiseks loodi senise rae asemele linnaduumad. Suurendati maakondade arvu. Haapsalu sai maakonna- ehk kreisilinnaks. 1797. aastal kaotati asehalduskord ja taastati magistraadid, kuid need kaotasid üha enam otsustusõigust. 18. sajandi lõpul läks linnas lahti ehitusbuum. Rajati muu seas ka suuremad riiklikud hooned – kohtumaja, tollimaja ja raekoda. 19. sajandi teisel veerandil algas Haapsalu kui mudaravi- ja suvituslinna võidukäik.

Pärast piiskopkonna keskuse kui administratiivselt ja poliitiliselt olulise rolli kadumist virelev väike provintsilinnake oli leidnud oma nišši. Juba 19. saj keskel loeti Haapsalut esmajärguliseks vene kuurordiks. 1905. aastal avati Keila-Haapsalu raudteeliin. (1920. aastail pikendati raudtee Rohuküla sadamani. 1994. a. suleti raudteetrass rongiliikluseks kuni Riisipereni.) Kardinaalsed muutused tõi kaasa Esimene maailmasõda ja riigipöörded Venemaal. 21. veebruaril 1918. jõudsid Haapsallu Saksa väed. Kõrgemat võimu hakkas teostama saksa sõjaväeline administratsioon. Taastati keisririigiaegsed omavalitsused, kuid nende valitavuse printsiip kaotati. Okupatsioonivõimude poolt nimetati ametisse linnapead ning nende nõuandjad — beiratid.

Haapsalu linnavalitsus moodustati kohaliku ortskomando käsul 18. märtsil 1918. Linnavolikogud saksa okupatsiooni ajal ei tegutsenud. Peale okupatsioonivägede lahkumist tuli endine linnavolikogu uuesti kokku 14. novembril 1918. 1920. a vastuvõetud põhiseaduse järgi oli omavalitsuse ülesandeks valitsemise teostamine kohtadel. Linnavalitsuse tegevuse lähema korraldamise aluseks oli keisririigi ajast pärinev 1892. a (1915. a väljaanne) linnaseadus. Mõningates paragrahvides tehtud muudatustega kehtis mainitud linnaseadus kuni 1. maini 1938, mil kehtestati uus linnaseadus. Linnaomavalitsus koosnes linnavolikogust ja linnavalitsusest. Linnavolikogu oli linnavalitsuse kõrgemaks juhtivaks ning linnavalitsus täidesaatvaks organiks. Linnavolikogu valis linna elanikkond.

Linnavalitsus tegutses kuni Töörahva Saadikute Nõukogu Täitevkomitee moodustamiseni 1941. a. Samal aastal Saksa okupatsiooni võimud moodustasid Eesti Omavalitsuse, mis omakorda kinnitas ametisse Haapsalu linnapea. Nõukogude võimu kehtestamisega vastavalt Nõukogude Liidu konstitutsioonile sai valitsemisorganiks Töörahva Saadikute Nõukogu ja selle täitevkomitee. 26. septembril 1991. aastal Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi Seadlusega omistati Haapsalu linnale omavalitsuslik staatus. Linna seadusandlikuks organiks sai linnavolikogu ja täidesaatvaks organiks linnavalitsus. Haapsalut ümbritses 2016. aastani 13,5 km maismaapiiriga Ridala vald, mis kattus Ridala kirikukihelkonna territooriumiga. Ridala kirikukihelkond (saksa Kirchspiel Roethel in Wiek) rajati arvatavasti aastail 1220–1230. Enne seda moodustas Ridala kirikukihelkonna ala osa Ridala muinaskihelkonna territooriumist (esmamainimine aastast 1215). Kihelkonnakirik oli Ridala Püha Maarja-Magdaleena kirik. Ridala kihelkonnas paiknes 18 mõisat – 1 kirikumõis, 11 rüütlimõisast peamõisat koos 5 kõrvalmõisaga ning 1 poolmõis ja 3 karjamõisat.

Ridala vald moodustati 7. oktoobril 1938 Eesti Vabariigi presidendi otsusega senise Sinalepa valla maa-alast; senise Martna valla Haeska küla piirkonnast; senise Võnnu valla Saanika, Uneste ja Litu külade piirkonnast; senise Asuküla valla Varni küla ja Tauksi saare maa-aladest. 13. septembril 1945 moodustati praeguse Ridala valla territooriumil Asuküla, Võnnu, Ridala ja Tuuru külanõukogud. 17. juunil 1954 ühendati Võnnu ja Asuküla Ahli külanõukoguks (Ahli k/n koosseisu kuulusid mh ka Panfilovka (Paralepa) ja Uuemõisa), keskusega Haapsalu linnas ning Ridala ja Tuuru Ridala külanõukoguks, keskusega Käpla külas. 1977. aastal oli suur külade ja külanõukogude liitmine, mille tulemusena liideti 4 külanõukogu üheks Ridala külanõukoguks keskusega Haapsalus. Ridala valla omavalitsuslik staatus taastati 12. detsembril 1991. aastal Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi Seadlusega omistati Ridala vallale omavalitsuslik staatus. Valla seadusandlikuks organiks sai vallavolikogu ja täidesaatvaks organiks vallavalitsus.

15. oktoobril 2017. aastal toimunud kohalike omavalitsuste valimistega ühinesid Haapsalu linn ja Ridala vald haldusterritoriaalselt üheks omavalitsuseks nimega Haapsalu linn. Ühinemisleping allkirjastati 27. detsembril 2016. Haapsalu linna seadusandlik organ on linnavolikogu ja täidesaatev organ linnavalitsus.

Üldinfo

Haapsalu linn asub Lääne-Eestis Läänemere rannikul umbes 100 km kaugusel pealinnast Tallinnast. Haapsalu on kolmest küljest Haapsalu lahega piiratud 263,99 km² suurune linn. Haapsalu linna territooriumil asub 1 linn, 2 alevikku ja 56 küla. Linna koosseisu kuulub ka 78 saart ja laidu, millest suurim on Tauksi (2,5 km²) ja ainsana asustatud Hobulaid (0,75 km²). Haapsalu toimepiirkonna (end Haapsalu linn ja Ridala vald) keskuslinn Haapsalu on ühtlasi ka maakondlik keskus.

1. jaanuari 2018. aasta seisuga elab Haapsalu omavalitsuses Haapsalu linn 13 513 inimest. 1. jaanuar 2017 seisuga oli elanikkonna arv 2017. aastal ühinenud Haapsalu linnas ja Ridala vallas kokku 13 596. Seega on aasta jooksul elanike arv vähenenud 83 inimese võrra. Elanike arvu vähenemine on olnud pidev protsess. Haapsalu linna ülalpeetavate määr on 62, s.t mittetööealiste (0–14-aastased ja üle 65-aastased) elanike arv 100 tööealise (15–64-aastased) elaniku kohta. Demograafiline tööturusurveindeks on 0,73, mis näitab eelseisval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5–14-aastased) ja sealt vanuse tõttu väljalangevate inimeste (55–64-aastased) suhet ja tähendab, et tööturule sisenejaid on vähem kui sealt lahkujaid (kui demograafilise tööturusurvenäitaja väärtus on üle 1, on tööturule sisenejaid rohkem kui lahkujaid).

Seega on Haapsalu elanikkond kahanev ja vananev, mis on iseloomulik Eesti omavalitsustele, v.a Tallinn, Tallinna ümbruse omavalitsused ja Tartu. 2017. aastal Haapsalus sündis 130 ja suri 150 inimest. Sisse rändas 435 ja välja 485 inimest, Haapsalu elaniku keskmine brutotulu 2017. aastal oli 1 044,97 EUR (Võrdluseks: Tallinnas 1 257,15 EUR, Lääne-Nigula vallas 1 063,89 EUR, Lääneranna vallas 974,21 EUR), sh naistel 1044,97 EUR ja meestel 1205,20 EUR.

Endises Ridala vallas on arvukalt suhteliselt väikese elanike arvuga külasid, mille igapäevaelu on koondunud lähima seltsimaja või teeninduskeskuse[1] ümber. Teenuste kättesaadavuse tagamiseks külades ei ole arengudokumentides kirjeldatud iga küla eraldi, vaid kogumina. Sellest tulenevalt on Haapsalu linna endise Ridala valla piirkond jagatud seitsmeks paikkonnaks[2].

[1] Teeninduskeskused on endised majandikeskused ja teised väikekeskused, mis ei ole piisavalt suured toimimaks tõmbekeskusena ning olulise töökohtade pakkujana oma tagamaale, kuid mille roll erinevate teenuste pakkumisel ja asustuse sõlmkohana on siiski olemas.

[2] Paikkond on Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020 järgi asustussüsteemi esmane (alama astme) funktsionaalselt terviklik või ühtne koostisosa, mille moodustab asustusüksus või nende grupp. Sarnases tähenduses kasutatakse ka terminit „kant“.

Tabel 1. Asulad paikkondades

PAIKKOND	ASULATE ARV	ELANIKE ARV	ASULAD
Asuküla	12	348	Kiviküla, Koheri, Kolu, Metsaküla, Mäeküla, Mägari, Pusku, Sepaküla, Suure-Ahli, Tanska, Varni, Väike-Ahli külad
Haeska	1	92	Haeska küla
Paralepa	5	176	Hobulaiu, Kiltsi, Nõmme, Rohuküla, Valgevälja külad
Parila	11	413	Jõõdre, Kolila, Lannuste, Liivaküla, Litu, Lõbe, Parila, Saanika, Uneste, Vilkla, Vätse külad
Sinalepa	14	544	Allika, Ammuta, Emmuvere, Kaevere, Kiideva, Koidu, Käpla, Panga, Puiatu, Puise, Põgari-Sassi, Saardu, Sinalepa, Tuuru külad
Uuemõisa	3	249	Herjava, Kadaka, Uuemõisa külad
Võnnu	10	178	Aamse, Erja, Espre, Kabrametsa, Laheva, Rohense, Rummu, Tammiku, Võnnu, Üsse külad
KOKKU	56	2000	

Allikas: Rahvastikuregister 01.01.2018

Joonis 1. Paikkonnad

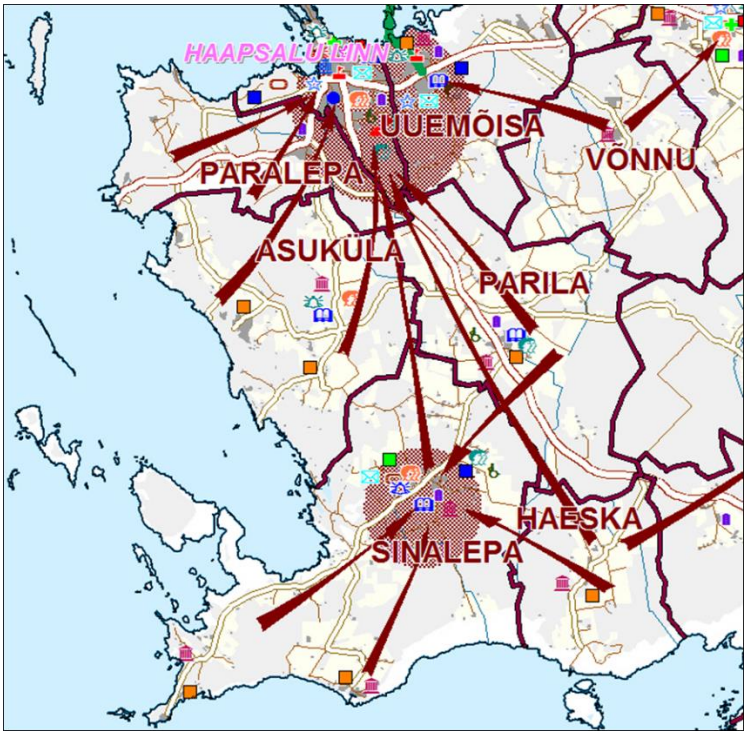

Joonisele 1 on kantud Lääne maakonnaplaneeringuga määratletud Haapsalu linna maakondlik keskus[3] Haapsalu linnastu, mis moodustub ruumiliselt koostoimivatest Haapsalu linnast, Paralepa ja Uuemõisa alevikust, ja lähikeskus[4] Panga (Sinalepa) ning paikkonna elanike peamine teenuste tarbimise suund.

[3] Maakondlik keskus – keskus, kuhu on koondunud maakonna suurem hulk töökohti ja haridusasutusi, regionaalseid avaliku sektori ja mitmekülgseid erasektori pakutavaid teenuseid. See on keskus, kuhu maakonna elanikud igapäevaselt kõige enam töö- ja haridusalaselt ning teenuste tarbimiseks liiguvad. Maakondlik keskus on ühtlasi ka maakonna suurim ja tähtsaim ühistranspordi sõlmpunkt.

[4] Lähikeskus – keskus, mis pakub kohaliku keskusega võrreldes suhteliselt väiksemat teenuste hulka, kuid mille roll on oluline üksikute kodulähedaste teenuste pakkumisel. Lähikeskuse jätkusuutliku toimimise eelduseks on kohaliku keskuse lähedus või head otseühendused mõistliku ajakuluga Haapsalu linnastusse.

Joonis 2. Haapsalu linna kaart

HAAPSALU LINNA VISIOON, MISSIOON JA STRATEEGILISED EESMÄRGID

VISIOON

Haapsalu linn on aastal 2028 arenenud sotsiaalse ja tehnilise taristuga, moodsa elukeskkonnaga keskkonnasõbralik ja pereväärtusi hoidev omavalitsus, kus on säilinud miljööväärtuslik linnakeskkond, mitmekesise looduse ja piirkondliku omapäraga maapiirkond ning avalikud teenused on elanikele kodust kättesaadavas kauguses.

MISSIOON

- Teenuste osutamisel lähtutakse elanike vajadustest ja kvaliteedistandarditest.
- Elukvaliteedi parandamisel rakendatakse terviseedenduslikke ja loodussõbralikke meetmeid.
- Tehiskeskkonna arendamisel rakendatakse energiasäästlikke meetodeid.
- Maakonna arendamisse panustatakse koostööl põhineva piiriülese ühistegevusega.

STRATEEGILISED EESMÄRGID

1. VALITSEMINE

Haapsalus viiakse eesmärgipäraselt ellu arengudokumentides planeeritud tegevusi, valitsetakse jätkusuutlikult, pakutakse kvaliteetseid teenuseid ja on tagatud turvaline ning keskkonda säästev elukeskkond.

2. HARIDUS

Haapsalu on laste- ja noortesõbralik linn, kus on nüüdisaegne ja kaasav õpikeskkond ning arvukad võimalused üldharidust toetavate eri huvialade harrastamiseks, kutseoskuste omandamiseks ja elukestvaks õppeks.

3. KULTUUR, SPORT, TURISM JA KOGUKONNATÖÖ

Haapsalu on ajalooline, rikkaliku kultuuripärandi, pikaajaliste küla- ja linnakultuuri traditsioonidega piirkond, kus säilitatakse ajaloolist paikkonna identiteeti olles samaaegselt Lääne-Eesti turismi tõmbekeskuseks aastaringsete kultuurisündmuste ja mitmekülgsete sportimisvõimalustega ühes neid toetava nüüdisaegse taristuga.

4. SOTSIAALNE KAITSE JA TERVISHOID

Haapsalu on mitmekülgsete terviseedenduse võimalustega linn, kus on tagatud kvaliteetne tervishoiuteenus ja toetav sotsiaalhoolekande teenuste võrgustik.

5. LOODUSKESKKOND

Haapsalu on rikkalike ja kaitstud loodusväärtustega atraktiivne mereäärne piirkond, kus on hästi välja arendatud sadamate ja supluskohtade võrk, hästi hoitud ja aktiivseks puhkuseks kasutatavad rohealad ja rohetaristu.

6. KESKKONNAKAITSE

Tõhusalt välja arendatud ja korraldatud heitvee- ja jäätmekäitlus tagab looduskeskkonna säästva kasutamise.

7. TEHISKESKKOND

Haapsalu on nüüdisaegse ökonoomse infrastruktuuriga piirkond, mis tagab kvaliteetse elu- ja ettevõtluskeskkonna säilitades looduse mitmekesisuse ja omapära loodusressursse säästlikult kasutades.

8. ETTEVÕTLUSKESKKOND

Haapsalu infrastruktuur, omavalitsuse poolt pakutavad teenused ja taristu toetavad Haapsallu elama asumist ning tagavad kvaliteetse elu- ja ettevõtluskeskkonna.

1. VALITSEMINE

Strateegiline eesmärk – Haapsalus viiakse eesmärgipäraselt ellu arengudokumentides planeeritud tegevusi, valitsetakse jätkusuutlikult, pakutakse kvaliteetseid teenuseid ja on tagatud turvaline ning keskkonda säästev elukeskkond.

1.1. Valdkond – valitsemine

1.1.1. Olukorra kirjeldus

Üleriigiline planeering 2030+ näeb Haapsalu linna toimepiirkonna (end Haapsalu linn ja Ridala vald) keskusena.
Tulevikus ei ole toimepiirkonna keskuseks enam mitte linn ise, vaid linnapiirkond, mis haarab endasse nii keskuse (ühe või mitu) kui ka sellega tihedalt seotud satelliitasulad ja lähialad, kus potentsiaalselt liigub iga päev 50% töötajatest. Selliseid linnapiirkondi võiks 2030. aastal Eestis olla 15: Haapsalu, Ida-Viru linnastu, Jõgeva, Kuressaare, Kärdla, Paide-Türi, Põlva, Pärnu, Rakvere, Rapla, Tallinn, Tartu-Elva, Valga, Viljandi ja Võru. [5]

Haapsalu linnal kui kohalikul omavalitsusel on põhiseaduses sätestatud õigus, võime ja kohustus seaduste alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades linna arengu iseärasusi. Haapsalu linn kui omavalitsus rajaneb riigi territooriumi haldusjaotusel ja teostub demokraatlikult moodustatud esindus- ja võimuorganite kaudu. Samuti täidab Haapsalu linn kui kohalik omavalitsus riiklikke kohustusi, mis tulenevad kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest (lühend KOKS) jt seadustest. Haapsalu linn rajaneb riigi territooriumi haldusjaotusel ja tema ülesanne on muu hulgas korraldada territoriaalplaneerimist.

Haapsalu linna juhitakse Haapsalu linna põhimääruse alusel. Haapsalu linna esinduskogu on 25-liikmeline linnavolikogu. Volikogu juurde on moodustatud järgmised alatised komisjonid: eelarve- ja rahanduskomisjon, planeeringu- ja kommunaalkomisjon, haridus- ja kultuurikomisjon, sotsiaal- ja õiguskomisjon ja revisjonikomisjon.

Täidesaatev organ on linnavalitsus, mille koosseisus on: linnakantselei, sotsiaalosakond, maa- ja planeerimisosakond, ehitus- ja linnakeskkonnaosakond, finantsosakond, haridus- ja kultuuriosakond. Linnavalitsuse juurde on moodustatud järgmised komisjonid, mille tegevusse on kaasatud vastava valdkonna spetsialiste väljastpoolt linnavalitsust: kultuurikomisjon, eluasemekomisjon, noorsootöö komisjon, spordikomisjon, liikluskomisjon, sotsiaalkomisjon.

Linna juhtimise tähtsaim finantsinstrument on linnaeelarve, mille koostamine ja menetlemine toimub vastavalt „Valla- ja linnaeelarve seadusele“. 2017. ja 2018. a linnaeelarve puhul on rakendatud kaasavat eelarvemenetlust, kus eelnevalt kindlaks määratud summa ulatuses otsustatakse investeeringud avaliku hääletuse korras. Kaasavat eelarvemenetlust rakendatakse ka edaspidi. Kaasava eelarve menetluses on kaks piirkonda: Haapsalu linnapiirkond (Haapsalu linn, Uuemõisa alevik, Paralepa alevik) ja maapiirkond.

Haapsalu linn osaleb nii linnalistes, maakondlikes, üleriigilistes kui ka rahvusvahelistes koostöövõrgustikes. Koostöövõrgustikud on nii alalised, nt liikmelisus Eesti Linnade ja Valdade Liidus, Läänemaa Turism MTÜ-s ja läbi selle Lääne-Eesti Turism MTÜ-s, Kodukant Läänemaa MTÜ-s, Läänemaa

[5] Üleriigiline planeering 2030+ ptk 3.3.3.
https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/document_files/ruumiline/a4_5mmbleed_eesti_2030_sisu_111212.pdf

Rannakalanduse Selts MTÜ-s jt kui ka projektipõhine, nt osalemine erinevates INTERREG projektides. Haapsalu linn peab oluliseks ka eri valdkondades (nt sport, haridus, kultuur, sotsiaaltöö jt) aktiivselt koostööd Haapsalu sõpruslinnadega. Haapsalu sõpruslinnad on Rendsburg (Saksamaa) aastast 1989; Hanko (Soome) aastast 1992; Haninge (Rootsi) aastast 1998; Loviisa (Soome) aastast 2000; Eskilstuna (Rootsi) aastast 2001; Uman (Ukraina) aastast 2003; Fundão (Portugal) aastast 2004; Greve in Chianti (Itaalia) aastast 2004; Petlemm (Palestiina Rahvuslik Omavalitsus) aastast 2010; Ikškile (Läti) aastast 2016. Ridala vallaga ühinemise järgselt on jätkatud alates 1992. aastast kestnud sõprussuhteid Haapavesi linnaga (Soome). Lisaks olid Ridala valla sõprusvaldadeks veel Kärsamäki (Soome) aastast 1991, Ockelbo (Rootsi) aastast 1995 ja Rucava (Läti) aastast 1996. Viimastega olid Ridala valla sõprussuhted jäänud väheseks ja ka Haapsalu linn pole nendega veel sõprussuhteid loonud, kuid võimalusel seda tehakse.

Üleriigilise haldusreformi käigus jäi Lääne maakonda ainult kolm omavalitsust: Haapsalu linn, Lääne-Nigula vald ja Vormsi vald. Maakondliku koostöö esmaseks nö tööriistaks on Sihtasutus Läänemaa. SA Läänemaa kaudu toimub kõigi kolme omavalitsuse koostöös ettevõtluse arendamise toetamine, maakondlike arendusobjektide või ühisürituste toetamine, noorte ettevõtlikkusõpe ja ka maavalitsuse endiste ülesannete, nagu maakondlike aineolümpiaadide ja tunnustusürituste korraldamine, kohaliku omaalgatuse programmi menetlemine, maakonna vapi ja lipu hoidmine jpm. täitmine. SA Läänemaa põhikirjaline ülesanne on olla Lääne maakonna identiteedi edasikandja.

<u>Lääne maakonnaplaneering 2030+ näeb Haapsalu linna nii toimepiirkonna keskusena kui ka maakondliku keskusena.</u>
Maakondlik keskus – keskus, kuhu on koondunud maakonna suurem hulk töökohti ja haridusasutusi, regionaalseid avaliku sektori ja mitmekülgseid erasektori pakutavaid teenuseid. See on keskus, kuhu maakonna elanikud igapäevaselt kõige enam töö- ja haridusalaselt ning teenuste tarbimiseks liiguvad. Maakondlik keskus on ühtlasi ka maakonna suurim ja tähtsaim ühistranspordi sõlmpunkt. Lääne maakonna maakondlik keskus ja toimepiirkonna keskus kattuvad ning selleks on Haapsalu linnastu, mis moodustub ruumiliselt koostoimivatest Haapsalu linnast, Paralepa ja Uuemõisa alevikust. Haapsalu linnastu mõjualasse jääb suur osa maakonnast. Haapsalu linna lähivöönd hõlmab Haapsalu ja Matsalu lahe vahelise ala (end Ridala vald). Keskustest on Haapsalu linnastuga tugevamini seotud Taebla, Palivere, Panga, Martna, Linnamäe, vähemal määral Risti (Tallinna toimepiirkonna mõjualas). Nõrgemini on Haapsalu linnastuga seotud geograafiliselt kaugemal paiknev maakonna põhja- ning lõunaosa (Pürksi, Nõva, Lihula, Virtsu, Kõmsi) ning maakonna idapiiriäärsed alad (Kullamaa), paiknedes tugevamini naabermaakondade toimepiirkondade (Tallinn, Pärnu, Märjamaa) mõjualas.[6]

Haapsalus asuvad järgmised kogu maakonnale riiklikke teenuseid osutavad ja Haapsalus töökohti omavad riigiasutused:

Riigiasutused Rahandusministeeriumi valitsemisalas

- Maksu- ja Tolliameti Haapsalu teenindusbüroo
  Rahandusministeeriumi regionaalhaldusosakonna Läänemaa talitus

Riigiasutused Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas

- Keskkonnaameti Lääne regiooni keskus
- Keskkonnainspektsiooni Läänemaa büroo
- Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) Läänemaa esindus
- Maa-ameti eramaade büroo peaspetsilist
- Maa-ameti katastribüroo

[6] Lääne maakonnaplaneering 2030+ ptk 2.1. http://www.maavalitsus.ee/laane-maakonnaplaneering

Riigiasutused Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas

- Eesti Töötukassa Läänemaa osakond
- PERH kiirabiteenuse tugipunkt
- SA Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus
- SA Hoolekandeteenused Uuemõisa Kodu
- SA Läänemaa Haigla
- Sotsiaalkindlustusameti Haapsalu klienditeenindus
- Sotsiaalkindlustusameti kvaliteedioskonna peaspetsialist
- Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi osakonna Lääne piirkonna ohvriabi töötaja Haapsalu politseijaoskonnas
- Terviseameti Lääne talituse Läänemaa esindus

Riigiasutused Kultuuriministeeriumi valitsemisalas

- Lääne Maakonna Keskraamatukogu (osaline riigi rahastus)
- Muinsuskaitseameti järelevalveosakonna Läänemaa vaneminspektor
- Rannarootsi Muuseum
- SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid (SA tegevus toimub Kultuuriministeeriumi ja Haapsalu linna baasfinantseerimisel)

Riigiasutused Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas

- Haapsalu Kutsehariduskeskus (Uuemõisa alevik)
- Haapsalu Viigi Kool
- Läänemaa Ühisgümnaasium
- SA Innove Lääne-Eesti Rajaleidja keskus Haapsalus
- Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledž

Riigiasutused Siseministeeriumi valitsemisalas

- Politsei- ja Piirivalveameti Lääne prefektuuri Haapsalu politseijaoskond
- Politsei- ja Piirivalveameti Lääne prefektuuri kodakondsus- ja migratsioonibüroo teeninduspunkt Haapsalus
- Päästeameti Lääne päästekeskuse Haapsalu komando
- Päästeameti Lääne päästekeskuse ohutusjärelevalve büroo

Riigiasutused Justiitsministeeriumi valitsemisalas

- Prokuratuuri Lääne Ringkonnaprokuratuuri Rapla osakonna Haapsalu prokurörid
- Pärnu Maakohtu Haapsalu kohtumaja
- Pärnu Maakohtu maksekäsuosakond
- Tallinna vangla Pärnu kriminaalhooldusosakonna Haapsalu esindus

Riigiasutused Kaitseministeeriumi valitsemisalas

- Kaitseliidu Lääne Maleva Haapsalu malevkond

Riigiasutused Maaeluministeeriumi valitsemisalas

- Põllumajandusameti Hiiu-Lääne keskus
- Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) Läänemaa teenindusbüroo
- PRIA rahastusel tegutsevad MTÜ-d: Kodukant Läänemaa ja Läänemaa Rannakalanduse Selts
- Veterinaar- ja Toiduameti Läänemaa Veterinaarkeskus

Riigiasutused Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas

- AS Eesti Post Haapsalu postkontor

- Maanteeameti Pärnu teenindusbüroo Haapsalu esindus
- Saarte Liinid AS (100% riigi osalusega ettevõte, mis haldab Rohuküla ja Sviby sadamaid)
- Veeteede Ameti Läänemaa navigatsioonimärgistuse talitus
- Veeteede Ameti Rohuküla hooldusbaas (Rohuküla sadamas)

Riigihalduse ministri 2018. a jaanuaris tehtud ettepanek riigiasutustele, viia vähemalt 1000 töökohata regioonidesse, pole teostunud. Haapsallu on lubatud luua vähemalt KIK-i 9 töökohta ja Tööinspektsiooni 7 töökohta.

Maakondliku organisatsioonina pakub Läänemaal mitmesuguseid teenuseid ka Läänemaa omavalitsuste poolt vastasutatud SA Läänemaa. SA funktsioonid on veel täpsustamisel ja sisustamisel.

Kogu maakonnale teenuseid pakkuvad eraasutused

- Apteegid - 7
- Autopesulad - 6
- Autoteenindused - 5
- Esmatarvete kauplused - 6
- Hambaravikabinetid - 6
- Hotellid ja majutusasutused - 20+
- Ilusalongid - 7
- Imatra Elekter AS-i klienditeenindus
- Kaubanduskeskused - 2
- Kindlustusseltside kontorid - 2
- Kinnisvarabürood - 4
- Kodutute loomade varjupaik
- Loomakliinikud - 2
- Notaribürood - 2
- Perearstid - 7
- Prillipoed koos optometristi ja silmaarsti teenusega - 3
- Ragn-Sells AS Haapsalu kontor
- SEB Haapsalu kontor
- SPA-d - 2
- Swedbank Haapsalu kontor
- Tanklad - 6
- Tehnoülevaatuspunktid - 2
- Toitlustusasutused - 20+
- Vabatahtlikud päästjad (Ridala VPK ja Lääne-Eesti Vabatahtlik Reservpäästerühm)
- Jt väiksemad kauplused või teeninduspunktid (toidukaubad, autokaubad, ehituskaubad, sisustus, mööbel, olmetehnika, valmisriided, jalanõud, suveniirid, käsitöö, iluteenused jms)

Kogu maakonnale teenuseid pakkuvad Haapsalu linnale kuuluvad või linna rahastusel teenuseid pakkuvad asutused/objektid

- Haapsalu Hoolekandekeskus (asenduskodu)
- Haapsalu huvikoolid (kunstikool, muusikakool, spordikoolid, huvikeskus)
- Haapsalu Kultuurikeskus (teater, kino, kontserdid, raamatukogu, ruumid suurüritusteks)
- OÜ Haapsalu Linna Spordibaaside hallata olevad spordirajatised (staadion, veekeskus, spordihoone, universaalne spordihall, vehklemishall, Wiedemanni spordihoone, Panga spordihoone, jõusaalid spordihoonetes, lasketiir, Tuksi spordibaas)
- SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid hallatavad objektid (muuseumid, lossipark, linnus)

- Haapsalu Sotsiaalmaja (erihoolekanne)
- Haapsalu turg
- Haapsalu supelrannad ja supluskohad ning rohealad ja rohetaristu
- Läänemaa jäätmejaam
- Tööstusalade krundid ja taristu

Haapsalu linna asutused ja ettevõtted on maakonnas peamised tööandjad. Ka Haapsalu Linnavalitsus, linna allasutused ja munitsipaalettevõtted pakuvad olulisel määral töökohti teiste omavalitsuste elanikele.

Viimaste aastate arengu tulemusel on vähenenud maakonnakeskuste roll, sest mitmed riigiasutused on maakondades oma esindused sulgenud. Nii on ka Haapsallu jäänud riigiasutuste peamiselt klientide otsese teenindusega seotud struktuuriüksused. Maakonnakeskuse rolli säilitamiseks tuleb töötada selle nimel, et riigiasutuste maakonnakeskusest väljaviimise protsess peatuks ning riigiasutuste töökohti loodaks regioonidesse juurde, sh olulisel määral ka Haapsallu. Taas on tõstatunud vajadus kaasaegse riigimaja ehitamiseks maakonnakeskusse, kuhu koonduksid erinevate riigiasutuste kontorid. Üks võimalik riigimaja krunt on detailplaneeringuga kavandatud Uuemõisa alevikku, kaalumisel on ka erinevad võimalused Haapsalu linnas nii juba hoonestatud kui ka hoonestamata, kuid ühiskondlike hoonete ehitamiseks kavandatud kruntidel.

Uues situatsioonis, mil Lääne maakond on 1/3 võrra vähenenud ning riigi ja omavalitsuste omavahelist vastutusala jätkuvalt korrigeeritakse on vajalik kaardistada ja sõnastada Haapsalu kui maakonna keskuse pikaajalised eesmärgid ja ülesanded.

1.1.2. Arenguvajadused

1. Uue, kahe ühinenud omavalitsuse territooriumit hõlmava üldplaneeringu koostamine.
2. Haapsalu kui toimepiirkonna keskuse ja ühtlasi maakondliku keskuse rolli ja ülesannete pidev täpsustamine ning kujundamine.
3. Läänemaa KOV-ide ühise rahastuse korraldamine Haapsalu linnas asuvate maakondliku tähtsusega objektide (sotsiaalasutused, huvikoolid, spordiasutused, muuseumid, turg, jäätmejaamad, bussijaam, rongijaam jms) investeeringuteks.
4. Läänemaa KOV-ide ühise rahastuse korraldamine maakondliku tähtsusega teenuste osutamiseks vms tegevusteks.
5. Maakondliku tähtsusega asutuste (muuseumid, spordibaasid/objektid jms) ühtne administreerimine.
6. Riigilt kohalikule omavalitsusele üle antavate maakondliku tähtsusega haridus-, sotsiaalasutuste vms ühtse ülalpidamise korraldamine Läänemaa KOV-ide poolt.
7. Hariduse ja sotsiaalvaldkonna tugiteenuste ühtne arendamine Läänemaa KOV-ide poolt.
8. Kaasaegsema geoinfosüsteemi kasutuselevõtt.
9. Pidev linnavalitsuse ja allasutuste töötajate kompetentsi ja kvalifikatsiooni arendamine.
10. E-teenuste arendamine.

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

1.2. Valdkond – turvalisus

1.2.1. Olukorra kirjeldus

Riiklikud struktuurid

Haapsalus asub Politsei- ja Piirivalveameti Lääne prefektuuri Haapsalu politseijaoskond (Lossiplats 4) ja Päästeameti Lääne päästekeskuse Haapsalu komando (Tööstuse tn 19). Haapsalu linn teeb tihedat koostööd Lääne prefektuuri Haapsalu politseijaoskonnaga. Toimuvad jooksvad infovahetused ja regulaarsed koosolekud. Lääne päästekeskusega on Haapsalu linn ja Ridala vald läbi aegade teinud tihedat koostööd, kuid pärast Päästeameti reforme on koostöö jäänud väheseks.

Haapsalu linn toetab igal aastal rahaliselt vabatahtlikke päästjaid (Ridala VPK, Lääne RPR) ja abipolitseid.

Vabatahtlikud

Abipolitsei tööd korraldab Haapsalu politseijaoskond. 2012. aastal sõlmisid Haapsalu linn ja Lääne prefektuur koostöölepingu abipolitseinike kaasamiseks turvalisuse tagamisse.

Ridala vabatahtlik päästekomando (Ridala VPK) asutati 2012. a MTÜ Ridala Pritsumeeste Seltsi eestvedamisel. Seltsis on 10 vabatahtlikku päästjat. Vabatahtlikud kasutavad depoona 2-osalist garaažiboksi Parila külas. Vabatahtlikud päästjad tegelevad päästetöödega ning tule- ja veeohutuse alase ennetustegevusega. Vabatahtlike reageerimisaeg sündmusele on 15 minutit. Vabatahtlike kasutada on kaks päästeautot – GAZ 53 (1988) ja Scania 111 (1976). Päästeametilt on saadud kasutamiseks veel üks päästeauto GAZ 66 (1984).

Lääne-Eesti Vabatahtlik Reservpäästerühma (Lääne RPR) kuulub 21 vabatahtlikku merepäästjat. Lääne RPR reageerib sündmustele kuuest rannikuäärsest paigast: Nõvalt, Haapsalust, Hobulaiult, Rohukülast, Virtsust ja Rooglaiult. Vormsil merepääste seltsi liikmete hulgas on 14 ja Noarootsi tuletõrjeühingus 11 tunnustatud vabatahtlikku merepäästjat. Kui vormsilased baseeruvad Sviby sadamas, siis Noarootsi vabatahtlikel on lisaks Osmussaare reageerimispunktile Noarootsi poolsaarel paat, millega saab hädalistele appi minna ükskõik millisest punktist. Lisaks eelnimetatutele on Muhu merepäästeseltsil reageerimispunkt Läänemaal Puises. Riiklike ja vabatahtlike üksuste keskmine abivajajani jõudmise aeg 2017. aastal oli merel 36 ja piiriveekogul 32 minutit. Ühingule kuulub 3 alust, lisaks kasutatakse reageerimiseks liikmete isiklikke aluseid. Siseministeerium tunnistas Lääne RPR-i 2017. a parimaks vabatahtlike merepäästeühinguks.

Naabrivalve piirkondade sektorid Haapsalu linnas 7: Kiideva külas, Nõmme külas, Haudejaama teel Uuemõisa alevikus, Kase tn Haapsalu linnas, Jalaka ja Lehise tn Haapsalu linnas, Sambla tn Haapsalu linnas, Lepa tn ja Haava põik tn Haapsalu linnas, Pärna tn Haapsalu linnas.

Turvalisuse suurendamiseks on elanikel endal võimalik palju ära teha tagades tuletõrje veevõtukohtade olemasolu, jälgides, et koerad ei liiguks lahtiselt ringi avalikel teedel, luues naabrivalve sektoreid, järgides liikluseeskirju, avaliku korra eeskirju jm seadustest tulenevaid kohustusi täites.

1.2.2. Arenguvajadused

1. Vabatahtlike päästeorganisatsioonide võimekuse suurendamine.
2. Vabatahtlike päästeorganisatsioonide toetamine.
3. Abipolitsei tegevuse toetamine.

4. Naabrivalve piirkondade loomise toetamine.
5. Liiklusturvalisuse tagamine.
6. Turvalisuse tagamine merel jt veekogudes.
7. Ennetustegevuse tõhustamine turvalisuse tagamiseks.

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

2. HARIDUS, HUVIHARIDUS JA NOORSOOTÖÖ

Strateegiline eesmärk – Haapsalu on laste ja noortesõbralik linn, kus on nüüdisaegne ja kaasav õpikeskkond ning arvukad võimalused üldharidust toetavate eri huvialade harrastamiseks, kutseoskuste omandamiseks ja elukestvaks õppeks.

Haapsalu linna tulevik sõltub Haapsalu inimestest, nende teotahtest, oskustest, õppimis- ja kohanemisvõimest. Sellest lähtuvalt on oluline väärtustada haritust ja õppimistahet.

Vabariigi Valitsus on heaks kiitnud Elukestvaõppe strateegia aastateks 2014–2020. Nimetatud strateegia rakendamiseks on Haridus- ja teadusministeeriumis kavandamisel mitmed valdkondlikud programmid. Arengukava haridusvaldkonna peatükid lähtuvad kehtivatest õigusaktidest ja suundumustest. Riiklikul tasandil rakenduvate võimalike hariduskorralduste kaasajastamiste ja muutmistega seoses kuulub vastavalt üle vaatamisele ka järgnev olukorra kirjeldus, eesmärgid ja tegevuskava.

2.1. Valdkond – alusharidus

2.1.1. Olukorra kirjeldus

Lasteaiad

Haapsalu linnas tegutseb viis munitsipaallasteaeda: Pääsupesa, Päikesejänku, Tareke, Tõruke ja Vikerkaar, kus on kohti ca 500 lapsele, igas majas umbes 100 last. 2015. aastal avati üks rühm alla kahe aastastele lastele Päikesejänku lasteaias ning 2018. a sügisest avati täiendavalt üks rühm alla kahe aastastele lastele Tarekese lasteaias.

Lasteaia rühmad tegutsevad ka kahes ühendasutuses: Uuemõisa Lasteaed-Algkooli juures kaks rühma 40 lapsele vanuses 3–7 aastat ja Ridala Põhikooli juures kolm rühma ca 50 lapsele vanuses 1,5–7 aastat.

Lissaboni strateegiast tulenev eesmärk, et Euroopa Liidu liikmeriikides osaleb 2020. aastaks alushariduses 95% kõigist 4-aastastest kuni kooliminekueas lastest, on hetkel Haapsalu linnas täidetud. Haapsalu linn on taganud lasteaiakohad kõikidele soovijatele.

Laste arvult sarnased majad on õppe- ja kasvatustöö edendamisel ning väärtuste kandmisel mõnevõrra erinevad.

Lasteaias Tõruke (Wiedemanni tn 12) tegeletakse põhjalikult loodusharidus- ja folkloorisuunaga. Tõrukese lasteaia juurde kuulub peale tavarühmade ka kaks sobitusrühma ja üks tasandusrühm. Tasandusrühmas on 12 mitmes vanuses last.

Lasteaias Vikerkaar (Lihula mnt 13) töötavad kõik rühmad „Hea Alguse“ metoodika alusel. Lasteaed Vikerkaar on 2015. aastal renoveeritud Šveitsi toetusrahade toel ligi-nullenergia hooneks.

Lasteaed Pääsupesa (Niine tn 3/5) kuulub 2001. aastast tervistedendavate lasteaedade (TEL) võrgustikku. 2017. aastal korrastati lasteaia õuealal kõvakattega teed. Hetkel on Pääsupesa lasteaias kasutuseta üks rühmaruum.

Lasteaed Päikesejänku (Endla tn 9) kuulub tervistedendavate lasteaedade (TEL) võrgustikku. Alates 01.09.2015. a avati lasteaias sõim lastele vanuses 1,5–2 aastat. Rühma loomist on toetatud ESF

meetmest: „Lapsehoiukohtade loomine ja teenusepakkumise toetamine 0–7 aastastele lastele“, rühma nimekirjas on 16 last.

Lasteaed Tareke (Põllu tn 6) avati 1986. aastal venekeelse lasteaiana. Aastal 2007 avati esimene eesti rühm. Alates 2010/2011. õppeaastast oli Tarekeses 2 vene ja 4 eesti õppekeelega rühma. Kuna enamik venekeelsete laste vanemaid soovib oma lapsele eestikeelset rühma, siis 2014. a sügisest venekeelseid rühmi ei ole. Venekeelsetele lastele pakutakse vene keele lisaõpet eestikeelsetes rühmades. Lasteaia eripäraks on eri rahvuste ühistegevus. Alates 2016 aastast on lasteaias 8 pagulasperedest pärit last. 2018. a sügisest avati lasteaias täiendavalt üks rühm alla kahe aastastele lastele.

Uuemõisa lasteaed on üks osa Uuemõisa Lasteaed-Algkoolist. Lasteaed avati 17. septembril 2010. aastal. Lasteaias on 2 liitrühma (lapsed vanuses 2–7 aastat). Seisuga 01.05.2018 on rühmades 41 last, kellega töötab 4 kvalifikatsioonile vastavat rühmaõpetajat ja 2 õpetaja abi. Lisaks neile ametikohtadele on lasteaias olemas ka osalise koormusega õppealajuhataja, muusika- ja liikumisõpetaja ning haridustehnoloog. Vajadusel saavad lapsed ja lapsevanemad abi koolipsühholoogilt. Väga oleks lasteaeda vaja logopeedi. Lasteaia asukoht mõisapargi kõrval ja suur mänguväljak pakuvad erinevaid võimalusi tutvumiseks looduse mitmekesisusega. Tegutsemine õues võimaldab rakendada õuesõppe, kogemus- ehk aktiivõppe, avastusõppe ja projektitöö meetodeid.

Ridala Põhikooli lasteaia kõik kolm rühma on liitunud programmiga „Kiusamisest vaba lasteaed“ ning Ridala lasteaed kuulub Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikku. Ühisasutusena kooliga on koostöö tihe kooli ja lasteaia vahel: osalemine Kunstistuudio töös, ühised üritused lasteaialastele, kooliõpilastele ning nende peredele. Süvendatult tegeleb lasteaed loodusharidusega. Seisuga 10.05.2018 on lasteaias 48 last.

Era lapsehoiuteenust pakub Haapsalus MTÜ Lepatriinu Mängumaa, kes on varasematel aastatel võtnud hoiule need lapsed, kellele Ridala vald munitsipaallasteaedades kohta ei leidnud. Lapsehoius on käimas ca 50 last.

2.1.2. Arenguvajadused

1. Lasteaedade õuealade taristu rajamine, uuendamine ja hooldus.
2. Lasteaiaõpetajate ja kooliõpetajate töötasu viimine samaväärseks. Kvaliteetse alushariduse tagamiseks on oluline kvalifitseeritud pedagoogide olemasolu.
3. Hariduse esmatasandi tugikeskuse loomine.
4. Kaasava hariduse põhimõtete, mille kohaselt hariduslike erivajadustega lapsed osalevad sobitusrühmas, jätkamine ning arendamine
5. Õppe- ja kasvatustöös õppemetoodikate ning õppekavade arendamine lähtuvalt lapse arengulistest ja hariduslikest vajadustest.
6. Lasteaiaõpetajate eripedagoogiline koolitamine lapse haridusliku erivajaduse varajaseks märkamiseks, lapse arengu toetamiseks ning lastevanemate nõustamiseks.
7. Lastevanematele suunatud psühholoogilise ja eripedagoogilise nõustamise tõhustamine.
8. Tervislike eluviiside ja toitumise alane nõustamine ja propageerimine lasteaedade.

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

2.2. Valdkond – üldharidus

2.2.1. Olukorra kirjeldus

2016. aastal koostatud Haapsalu põhikooliealiste laste prognoosi käigus analüüsiti linna seniseid rahvastikuarenguid ning vaadeldi põhikooliealiste laste arvu aastani 2030 kahe erineva stsenaariumi korral: ilma rändeta „baasstsenaarium“ ja koos rändega „rändestsenaarium“. Baasstsenaarium iseloomustab Haapsalu rahvastiku sisemist taastevõimet ning näitab, milliseks kujuneb põhikooliealiste laste arv juhul, kui puuduvad välised mõjud. Rändestsenaarium võtab arvesse ka Haapsallu linna saabujate ja linnast lahkujate mõjud põhikooliealiste laste arvu kujunemisele. Kokkuvõttes andsid mõlemad rahvastikuprognoosi stsenaariumid küllalt sarnase tulemuse ning nende põhjal saab järeldada, et mõningased kõikumised on küll märgatavad nii aastate kui ka kooliastmete kaupa, kuid suures plaanis püsib põhikooliealiste laste arv Haapsalu linnas stabiilne.

Tabel 2. Õpilaste arv Haapsalu linna koolides

KOOLID	**ÕPILASI (2017/18 õa)**
Haapsalu Linna Algkool (1. – 6. kl)	314
Uuemõisa Lasteaed-Algkool (1.- 6. kl)	147
Haapsalu Põhikool (1.- 9. kl)	570
Ridala Põhikool (1. – 9. kl)	113
Haapsalu Nikolai Kool (1.- 9. kl) vene õppekeelega	57
KOKKU põhihariduses õpilasi	**1201**
Läänemaa Ühisgümnaasium (10. - 12. kl)	273
Haapsalu Täiskasvanute Gümnaasium	77
KOKKU gümnaasiumi astmes õpilasi	**350**

Koolivõrgu korrastamine

Haapsalu linna pidamisel oleva venekeelset põhiharidust pakkuva põhikooli – Haapsalu Nikolai Kooli – õppetegevus lõpetati pärast 2017/2018 õa lõppu. Kooli õppetegevus viidi üle Haapsalu Põhikooli koosseisu, kus loodi vene õppekeelega osakond. Lihula mnt 12 asuvas koolimajas alustas 1973. a õppetööd 761 venekeelset õpilast ning töötas 48 õpetajat. Aastate jooksul on nii õpilaste kui õpetajate arv pidevalt kahanenud – kui 2003. aastal õppis Haapsalu Nikolai Koolis veel 247 õpilast, siis 2017/18 õa-ks oli see langenud 57-ni.

Tulenevalt õpilaste arvust olid õpetajate koormused väikesed, eriti eestikeelsete ainete õpetamisel ning seetõttu käisid Haapsalu Põhikooli õpetajad Nikolai Koolis tunde andmas. Koolide liitmise järgselt on õpetajate töökorraldamine sujuvam ja eesti keele õpet mõjutab positiivselt ka uus keelekeskkond. Lihula mnt 12 kinnistul paiknev Haapsalu Nikolai Kooli õppehoone on lammutatud, hoonest säilitati TLÜ Haapsalu Kolledži osa, ning selle asemele ehitatakse uus 648-le õpilasele mõeldud Haapsalu Põhikooli koolihoone. Haapsalu Põhikool kolib 2020. sügisel Kuuse tn 1 hoonest uude Lihula mnt 12 õppehoonesse.

Uue hoone ehitamisega luuakse õpilastele nüüdisaegsed õppetingimused, kus on I ja II kooliastmele koduklassid, HEV õpilastele ja keeleõppeks mõeldud väiksemad (kuni 12 õpilasele) klassid ning III kooliastmele aineklassid. Samuti planeeritakse uude koolihoonesse administratiivblokk, kus hakkavad paiknema juhtkonna ja tugiteenuseid pakkuvate spetsialistide kabinetid, õpetajate tuba ja muud koolihariduse andmiseks vajaminevad ruumid.

Võimlat uude koolihoonesse ei ehitata. Õpilaste kehalise kasvatuse tunnid hakkavad toimuma kõrval kinnistul asuvas spordikompleksis, kus on ideaalsed võimalused sportimiseks: staadion, ujula, kergejõustikuhall, tennisehall, lasketiir, korvpallisaal, vehklemishall, abiruumid jm. Kahe kooli liitmisel luuakse ühtne tugipersonali võrgustik (psühholoog, logopeed, sotsiaalpedagoog, eripedagoog), mis on tänase kaasava hariduse rakendamisel väga oluline.

Lisaks uue põhikooli hoone ehitamisele, on Haapsalu linnal kavas teha suuremahulisi investeeringuid õppetingimuste parandamiseks Haapsalu Linna Algkoolis. 1938. aastal asukohaga Ehte tn 14 valminud Haapsalu Linna Algkooli hoone praegune asukoht on linna geograafiat ning asustust arvestades mõistlik. Koolis on tähtsal kohal hariduslike erivajadustega lastele kohandatud õppetegevus – eriklassides õpib kokku 57 õpilast, samuti on koolis rakendatud ühele õpilasele suunatud õpe pimeda õpilase õpetamiseks. Haapsalu Linna Algkooli lõpetajad (ca 60 õpilast igal aastal) jätkavad III kooliastmes õppimist Haapsalu Põhikoolis.

Haapsalu Linna Algkooli õppetöö on hetkel korraldatud kahes õppehoones. Kuna Ehte tn 14 koolihoones on ruumipuudus, on osaliselt võetud õppepindu kasutusele kõrvalasuvast Haapsalu Noortekeskuse majast asukohaga Wiedemanni tn 4. Sinna on kohandatud ruumid kolmele õpiraskustega õpilaste klassile, on arvutiklass ja tehnoloogiaõpetuse klass. Töö on korraldatud selliselt, et neid klassiruume saab kasutada ka pikapäevarühm, mis alustab tööd kella 12-st ja lõpetab 17-st. Samuti on Wiedemanni tn 4 hoonesse paigutatud ühele õpilasele suunatud õppe läbiviimine. Ruumid ei vasta kaasaegse õpikeskkonna tingimustele ega kaasava hariduse kvaliteetsele rakendamisele.

Pärast 01.01.2018 toimunud Haapsalu linna ja Ridala valla ühinemist kuuluvad Haapsalu linna koolivõrgu koosseisu ka Uuemõisa Lasteaed-Algkool ja Ridala Põhikool. Uuemõisa Lasteaed-Algkool asub Uuemõisa alevikus ja jääb Haapsalu kesklinnast 3 km kaugusele. Uuemõisa Lasteaed-Algkooli õpilased (ca 20 õpilast igal aastal) jätkavad õpinguid III kooliastmes enamasti Haapsalu Põhikoolis. Ridala Põhikool asub Haapsalu kesklinnast 15 km kaugusel asuvas Panga külas ning pakub põhiharidust peamiselt endise Ridala valla lõunapoolse osa (Haeska, Sinalepa ja Parila paikkonna) lastele.

Õppetöö ja õpikeskkond

Õppimine üldhariduskoolides toimub vastavalt põhikooli riiklikus õppekavas, põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas esitatud standarditele, tingimustele ja eesmärkidele. Põhikooli riikliku õppekava ja gümnaasiumi riikliku õppekava kehtestab Vabariigi Valitsus. Haapsalus on alates 2018. a. septembrist 4 munitsipaalpõhikooli ja üks täiskasvanute gümnaasium. Haapsalu munitsipaalkoolides õppis 2017/2018 õppeaastal 1285 õpilast.

Haapsalu Linna Algkool (Ehte tn 14) loodi Haapsalu 9-klassilise kooli reorganiseerimise tulemusel 1990. a. Õpe toimub kahes hoones: Ehte tn koolihoones ja Haapsalu Noorte Huvikeskuse hoones (Wiedemanni 4). Huvikeskuse hoones asuvad arvutiklass, pikapäevarühm ja kolm väikest klassiruumi. 1997. aastal alustas kool õpetamist „Hea Alguse“ metoodika alusel. Kool kuulub ka tervist edendavate koolide võrgustikku. Kool on liitunud „Kiusamisest vaba kooli“ projektiga ja oli 2013/2014 õa-l projekti „Kiusamisest vaba kool“ pilootkool Läänemaal. Kool on osalenud Väärtuskasvatuskooli konkurssidel ja 2017. aastal omistati koolile tiitel „Väärtuskasvatuskool 2017“. Õpetajad on saanud täiendkoolituse erivajadusega laste õpetamiseks ja läbinud kujundava hindamise koolituse. Algkool on olnud Haapsalus kaasava hariduse teerajaja. Kaasav haridus tähendab erivajadusega lapse õppimist tavaklassis. 2017/18 õppeaastast on koolis kõiki klassikomplekte kolm, et tagada igale lapsele tema individuaalsust arvestav õpetamise metoodika.

Uuemõisa Algkool alustas tööd 1. septembril 1994. 2010. aasta sügisel avati kooli juurde lasteaia osa ning alates sellest ajast kannab kool Uuemõisa Lasteaed-Algkooli nime. Kool asub mõisahoones, mis

on ümbritsetud suure pargiga. Koolis õpib kokku 147 õpilast (seisuga 10.05.2018). Kool on liitunud "Ettevõtliku kooli" programmiga ja kuulub tervist edendavate koolide võrgustikku. Kool paistab silma oma keeleõppe (inglise keele õppimist alustatakse esimeses klassis), rahvusvahelise projektitöö, teemapäevade ja -nädalatega ning õuesõppe tundidega. Viimasteks loovad suurepärased võimalused mõisapark ja suur mänguväljak. Õpilastel on võimalus osaleda erinevates huviringides ning pikapäevarühma töös. Kool on leidnud võimaluse arendada oma tehnoloogiliste vahendite kogu järjepidevalt. Tahvelarvutid ja robotid on koolis väga tihedasti kasutuses nii lõimitud tegevustes, ainetundides kui huvitegevuses. Kool kasutab kehalise kasvatuse tundide läbiviimiseks Haapsalu Kutsehariduskeskuse võimlat. Kool vajab korrastatud spordiväljakut ning liiklusväljakut.

Haapsalu Põhikool (Kuuse tn 1) alustas õppetööd 1. septembril 2013, mil senise kahe gümnaasiumi (Wiedemanni Gümnaasium ja Haapsalu Gümnaasium) baasil loodi Wiedemanni Gümnaasiumi hoones Läänemaa Ühisgümnaasium ja Haapsalu Gümnaasiumi hoonesse loodi Haapsalu Põhikool. 1964. aastal ehitatud põhikooli hoone on amortiseerunud ega vasta kaasaegsetele õpikeskkonna vajadustele. Haapsalu linn on taotlenud toetust riiklikust põhikoolivõrgu korrastamise toetusprogrammist uue koolihoone ehitamiseks. Toimunud on arhitektuurikonkurss ning valitud on võidutöö. Käimas on uue koolihoone projekteerimine Lihula mnt 12 kinnistule. Koolis on õpilasi mitmete eriliste vajadustega. Nendega arvestamiseks on vajalik õpetajate vastav ettevalmistus ja õppekeskkonna vastavus erinevatele vajadustele.

Ridala Põhikool alustas õppetööd 1. septembril 1959. a. Koolitüübilt on tegemist lasteaed-põhikooliga. Ridala Põhikoolil on oma köök koos personaliga, mis toitlustab kooli, lasteaeda ja ka eralapsehoidu Lepatriinu Mängumaa. Õpilastel on võimalus soovi korral osaleda Kunstistuudio töös (sh keraamika). 30.08.2017. a alustas koolis tööd Haapsalu Kunstikooli Ridala osakond. Alates 2008. a on Ridala Põhikool Tervist Edendav Kool. Koolil on sõpruskoolid Soomes Haapavesi linnas. Õpilastel ja õpetajatel on olnud võimalus osaleda erinevates projektides (ERASMUS+ projektid erinevate välisriikide koolidega, HTM Haridusliku lõimumise projektid, HITSA projektid). Valminud on Panga küla uus spordihoone, kus 2018/2019 õa-st hakati läbi viima kehalise kasvatuse tunde ning avardusid ka teised sportimisvõimalused.

Eesmärgiga suurendada laste ja noorte algatus- ja otsustusvõimet on oluline pakkuda vähemalt teise ja kolmanda kooliastme õpilastele võimalust osaleda ettevõtlikkust ja tegutsemishimu toetavates programmides. Lisaks Ettevõtliku Kooli metoodikale, millega on liitunud Uuemõisa Lasteaed-Algkool, on teisigi ettevõtlikkust ärgitavaid metoodikaid, mille vahel koolid saavad valida.

Haapsalu Täiskasvanute Gümnaasium (Kuuse tn 1) asub 1. septembrist 2013 Haapsalu Põhikooliga samas õppehoones. Kool on ühe asutusena tegutsev põhikool (8.–9. klass) põhihariduse omandamiseks ja gümnaasium (10.–12. klass) üldkeskhariduse omandamiseks. Kool töötab mittestatsionaarses vormis. Peamised õppevormid on loengud, rühma- ja individuaalkonsultatsioonid. Haapsalu linn on pidanud läbirääkimisi Haridus- ja Teadusministeeriumiga loobumaks mittestatsionaarse gümnaasiumihariduse andmisel koolipidaja rollist. Haapsalu linn näeb hea võimalusena täiskasvanuhariduse omandamise jätkamist Haapsalus kas Läänemaa Ühisgümnaasiumi või Haapsalu Kutsehariduskeskuse juures. Mittestatsionaarses vormis põhiharidust omandada soovivatele õpilastele tagatakse õppimisvõimalus Haapsalu Põhikooli juures.

Kuni 31.08.2018 tegutses Haapsalus venekeelset põhiharidust andev Haapsalu Nikolai Kool (Lihula mnt 12). Õpilaste arvu pidevast kahanemisest tingituna lõpetas kool eraldiseisva asutusena tegutsemise ning õpilastel jätkub venekeelse hariduse omandamise võimalus Haapsalu Põhikooli koosseisus.

Põhikoolide võrk Haapsalu linnas on loonud õpilastele võimaluse põhihariduse omandamiseks kodu lähedal. Põhikoolide arendamisel on oluline, et hoonete õppekeskkond on turvaline ja kehtivatele nõuetele vastavalt sisustatud.

Põhikool peab olema paindlik, lähtudes õpilaste erinevatest võimetest, hoiakutest ja sotsiaalsetest oskustest. Kõikidel Haapsalu linna õpilastel on võrdne võimalus jätkata pärast põhikooliõpinguid järgmisel haridustasemel. Normaalajaga põhiharidust mitte omandanud noortel on võimalik jätkata põhihariduse omandamist mittestatsionaarses õppevormis.

Haapsalu linna põhikoolid peavad lähtuma kaasava hariduse põhimõtetest, õppetöö korraldus koolis peab olema õppija huve arvestav ja toetav. Tõhustada üld- ja huvihariduskoolide koostööd, et vähendada õpilaste nädalast õppekoormust.

Haridusliku erivajadusega lastele luuakse sobivad tingimused hariduse omandamiseks elukohajärgses koolis või suunatakse nende vajadustele spetsialiseerunud õppeasutustesse. Et õpetajad tuleksid hariduslike erivajadustega õpilaste toetamisega paremini toime tavaklassis, on oluline läbida eripedagoogika-alaseid koolitusi ja rakendada võimaluste piires vajalikke tugistruktuure. Suurenenud on lastevanemate ja õpetajate nõudlus lastele suunatud psühholoogilise ja eripedagoogilise nõustamise järele. Seoses sellega suureneb vajadus linna hariduse tugiteenuste keskuse järele.

Õppe- ja kasvatustöös on lapse kesksele kohale asetamisel olulisel kohal ka andekate laste märkamine, tuvastamine ja arendamine. Vajaduspõhiselt rakendatakse diferentseeritud õpet, käivitatakse huviringe ja viiakse läbi eakohaseid võistlusi/konkursse ning antakse võimalus osaleda erinevates projektides.

Haapsalu linna koolides töötavast õpetajaskonnast moodustab suurima osa 50-59 aastased pedagoogid, kes järgneva arengukava perioodi jooksul on tõenäoliselt suundumas pensionile. Vajalik on kvaliteetse ja kaasava hariduse rakendamiseks luua soodsad tingimused noorte ja reaalainete õpetajate toomiseks Haapsalu linna koolidesse, pakkudes elamispinda, starditoetust või motiveerivat töötasu.

Tabel 3. Õpetajate vanuseline jaotus 2017/18 õa-l

VANUSE-GRUPP	õpetajate arv	ametikohtade arv
< 30	1	1
30-39	12	9
40-49	10	9
50-59	20	18
>= 60	13	11

Haapsalu Põhikool

VANUSE-GRUPP	õpetajate arv	ametikohtade arv
< 30	5	4
30-39	9	5
40-49	10	9
50-59	18	15
>= 60	10	7

Ridala Põhikool

VANUSE-GRUPP	õpetajate arv	ametikohtade arv
< 30	7	6
30-39	14	9
40-49	14	11
50-59	22	18
>= 60	10	7

Uuemõisa Lasteaed-Algkool

VANUSE-GRUPP	õpetajate arv	ametikohtade arv
< 30	5	4
30-39	4	2
40-49	8	6
50-59	11	10
>= 60	5	4

Haapsalu Linna Algkool

2.2.2. Arenguvajadused

1. Haapsalu Põhikooli uue koolihoone ehitamine.
2. Haapsalu Linna Algkooli rekonstrueerimine.
3. Uuemõisa Algkooli siseruumide renoveerimise jätkamine ning kooli spordiväljaku rekonstrueerimine ja liiklusväljaku rajamine.
4. Uue õpikäsituse rakendumine – koolikeskkonna kaasajastamine, õpetajate koolitamine jm tingimuste loomine muutuste rakendamine õppetegevuses.
5. Kõigile õpilastele vajaduspõhiste õpitingimuste loomine – ruumiline vajadus.
6. Erialaspetsialistide piisavuse tagamine.
7. Erialaspetsialistide koostöö soodustamine ja ühiskoolituste korraldamine.
8. Tugivõrgustiku (tugispetsialistid, koolide HEV-meeskonnad, linna sotsiaalosakonna töötajad jms) töö ühtsete põhimõtete loomine lasteaedades ja koolides.
9. Hariduse esmatasandi tugiteenuste keskuse loomine.
10. Venekeelse põhihariduse omandamine tagamine Haapsalu Põhikooli vene õppekeelega osakonnas.
11. Üleriigilistes ja rahvusvahelistes programmides ning projektides osalemine.
12. Reaalainete ja noorte õpetajate värbamiseks starditoetuse ja elamispinna võimaldamine.
13. Ülelinnaliste õpilasprojektide ja -ürituste organiseerimine ja elluviimine.
14. Karjääriõppe vormide mitmekesistamine ja elluviimine linna koolides ja lasteaedades.
15. Eelkutseõppe ja kutsealase eelkoolituse korraldamine üldhariduskoolide õpilastele sh õpilaste praktiliste oskuste arendamine HKHK juures.
16. Tervislike eluviiside ja toitumisalase nõustamise propageerimine koolides.
17. Õpetajate jt erialaspetsialistide palkade ühtlustamine koolides.
18. Noorte ettevõtlikkuse suurendamine ühistegevuste ja koolituste kaudu.
19. Programmeerimise õppekava juurutamine teises ja kolmandas kooliastmes.

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

2.3. Valdkond – kutse- ja kõrgharidus

2.3.1. Olukorra kirjeldus

Haapsalu Kutsehariduskeskus (HKHK) (Uuemõisa alevik, Ehitajate tee 3) on kutseõppeasutus, mille ülesanded on:
1) tasemeõppe võimaldamine info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, ehituse, äriteenuste, puitmaterjalide töötluse, tervishoiu ja sotsiaalteenuste, turismi-, toitlustus- ja majutusteeninduse ning disaini ja käsitöö õppekavarühmades;
2) täiendusõppe korraldamine õppekavarühmades ja võtmepädevuste alal, kus koolil on õppe korraldamiseks vajalik õppekeskkond ja vajaliku kutseoskusega õpetajad;
3) õppekasvatustöö toetamiseks majutus-, toitlustus-, paljundus-, konverentsi-, kommunaal-, restaureerimis- ja ehitusteenuste osutamine ning puidutoodete ja käsitööesemete valmistamine.
Kooli võivad õppima asuda isikud, kellel on põhi- või keskharidus. Põhihariduseta saavad õppima asuda isikud 22 aasta vanuselt põhihariduse tasemele vastavate kompetentside olemasolul. Koolis toimub õpe päeva-, õhtu- ja kaugõppe vormis. Puudega inimestele tagatakse koolis õppimise võimalused Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud tingimustel ja korras.
Haapsalu Kutsehariduskeskuse tegevus ja edasine areng toetub järgmistele põhimõtetele:
1) toimimine regionaalse kutsehariduskeskusena, et toetada teadlikult oma tegevussuundade kaudu Lääne-Eesti regiooni majanduslikku ja inimarengut;
2) tegutsemine õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetava, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendava õpikäsituse rakendamise nimel oma koolis;
3) panustamine koostööle Lääne-Eesti regiooni teiste kutseõppeasutustega, et tagada ühiselt kutseõppe hea kvaliteet ja lõpetanute konkurentsivõime tööturul;
4) panustamine haridussüsteemisisesele koostööle üldhariduskoolide ja Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledžiga, et kindlustada õppuritele haridusvalikute optimaalsus ning seesmiselt tasakaalustatud haridussüsteem Läänemaal. Koostöös TLÜ Haapsalu Kolledžiga on kavas Haapsalu kolledži juurde asutada loomeinkubaator, mis aitab käsitööd ja disaini õppinud vilistlastel alustada oma ettevõtlust.

Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledž (TLÜ HK) (Lihula mnt 12) on Tallinna Ülikooli põhiüksus, mille põhiülesanne on õppetöö ning teadus- ja arendustegevus haridus-, loodus-, kunsti- ja sotsiaalteaduste ning tervise valdkonnas. Kolledži eesmärk on Lääne regiooni vajadustest lähtuvalt õppekavade arendamine ja avamine, Lääne regiooni arengut toetav uurimis- ja arendustegevus ning süsteemse täiend- ja ümberõppe korraldamine.

Kolledžis saab omandada kõrghariduse neljal erialal: 1) rakendusinformaatika (tarkvaraarendus ja -disain); 2) liiklusohutus; 3) tervisejuht; 4) käsitöötehnoloogiad ja disain. Samuti pakub kolledž nii eelnimetatud erialadel kui ka õpetajakoolituse valdkonnas ümberõppe- ja täiendkoolituskursusi.

2010. a loodi koostöös Haapsalu linna ja SA Haapsalu Neuroloogilise Rehabilitatsioonikeskusega kolledži juurde Terviseedenduse ja Rehabilitatsiooni Kompetentsikeskus (TERE KK), mille peamine idee on terviseedenduse ja taastusravi valdkonna arendus ning koostöö suurendamine piirkonna ettevõtetega, tagades valdkonnas teadmismahukama ettevõtluse arendamise.

2.3.2. Arenguvajadused

1. Paindlikuma ühistranspordiühenduse, sh koolibussid, korraldamine tagamaks kutse- ja kõrgkooli õpilastele võimalust igapäevaselt ühistranspordiga kodust kooli käia.
2. Kiire ja moodsa ühistranspordivõrgustiku loomine pealinna regiooniga, sh rongiühenduse taastamine, et õpilased saaksid omandada kutse- ja kõrgharidust ka mujal, sealjuures alalist elukohta vahetamata.

3. Haapsalu Täiskasvanute Gümnaasiumi gümnaasiumi osa õpilastele mittestatsionaarse gümnaasiumihariduse võimaldamine Läänemaa Ühisgümnaasiumis või Haapsalu Kutsehariduskeskuses.
4. Linnavalitsuse ja haridusasutuste koostöö jätkamine TLÜ Haapsalu Kolledžiga täiendkoolitusprogrammide valikul, nt eripedagoogika, psühholoogia erialad vms.
5. Koostöö tõhustamine Haapsalu Kutsehariduskeskusega kutseõppekavade loomisel, täiendava erialaõppe kavandamisel või uute erialade täiendkoolitusprogrammide valikul, nt oskustööliste töökohad talus, põllumajanduses, metsamajanduses, kalanduses, hotelli- ja majutusteeninduses vms.

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

2.4. Valdkond – huviharidus (sh elukestev õpe)

Huvihariduse valdkonnas lähtutakse huvikooliseadusest, noorsootööseadusest ja teistest selle valdkonna Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu õigusaktidest. Huvihariduse eesmärk on luua võimalusi isiksuse mitmekülgseks arenguks ja toetada noore kujunemist hästi toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Huviharidust reguleerib huvikoolide seadus. Huviharidusstandardi kehtestab haridus- ja teadusminister määrusega. Huviharidusstandard kehtestab huviharidust andva õppe ühtsed nõuded, määrates kindlaks õppe eesmärgid ja ülesanded, õppekorralduse alused, õppekavale esitatavad nõuded ning õppekava registreerimise.

2.4.1. Olukorra kirjeldus

Huviharidusasutused

Huvihariduse võimaldamiseks on Haapsalus järgmised munitsipaalasutused: Läänemaa Spordikool, Haapsalu Noorte Huvikeskus, Haapsalu Muusikakool, Haapsalu Kunstikool. Samuti tegutsevad huviringid ja -klubid Haapsalu Kultuurikeskuses ja munitsipaalkoolides. On ka mitmeid MTÜ-sid ja üks SA, kelle tegevust linn toetab. Haapsalu Kultuurikeskuse ja koolide juures tegutsevad mitmed huviringid ja noorte kultuurikollektiivid, nt laulustuudio DO-RE-MI, tantsukool T-Stuudio. Venekeelset huvitegevust korraldavad MTÜ Bõliina ja MTÜ Eesti-Vene Rahvakultuurikeskus Bereginja.

Läänemaa Spordikoolis on võimalus tegutseda järgmistel spordialadel: kergejõustik, laskmine, vehklemine, korvpall, ujumine, jalgpall, lauatennis.

Haapsalu linna toetusel tegutsevad ka MTÜ Haapsalu Tennisekool, MTÜ Haapsalu Purjespordikool ja mittetulundusühinguna registreeritud spordiklubid, kes korraldavad ka noortespordi tegevust. Läänemaa Spordikool, MTÜ Haapsalu Tennisekool ja enamik spordiklubisid kasutavad OÜ Haapsalu Spordibaaside spordibaase. Oma baas puudub MTÜ Haapsalu Purjespordikoolil, kes kasutab baasina Veskiviigi sadamat.

Haapsalu Noorte Huvikeskus (Wiedemanni tn 4) pakub noortele õppekava alusel huviharidust ning korraldab ka avatud noorsootööd, info edastamist ja nõustamist. Haapsalu Noorte Huvikeskusel on kaks suunda: huviharidus ja avatud noorsootöö. Huvihariduse andmine huvikeskuses põhineb kinnitatud õppekavade alusel.

Haapsalu Noorte Huvikeskuse hoone kõrval asuva Haapsalu Linna Algkooli õpilaste arv on viimase viie aasta jooksul oluliselt kasvanud ning samas on kasvanud ka hariduslike erivajadustega lastele sobiva õpikeskkonna vajadus. Õppetöö paremaks korraldamiseks kasutab algkool huvikeskuse ruume kõigil kolmel korrusel. Hoonet on seestpoolt regulaarselt nüüdisajastatud, küll aga on amortiseerunud fassaad ja küttesüsteem.

Haapsalu Kunstikoolis (Jaani tn 2) Haapsalu Kunstikool pakub kunstialast enesetäiendamise võimalust nii lastele kui täiskasvanutele. Lapsed saavad õppida eelkooli ja põhikooli astmes ning osalise õppeajaga. Täiskasvanud saavad osaleda huvikoolitusel. Lisaks pakub Haapsalu Kunstikooli galerii mitmekülgseid näituseid nii kooli enda õpilastelt kui väljastpoolt tulevatelt kunstnikelt.

Haapsalu Muusikakoolis (Kastani tn 7) õpetatakse klaveri, süntesaatori, keelpilli, klassikalise kitarri, löökpilli, puhkpilli, akordioni ja pärimusmuusika eriala. Koolis tegutsevad kammerorkester, teatriklass ja rahvapilliorkester. Kool asub sotsiaalmaja ühes tiivas. Muusikaõppes on oluline individuaalne ja rühmatöö, samuti ruumide helikindlus. Praegused ruumid ei ole kohased muusikaõppeks, samuti on

ruumikitsikus. Klassiruumide arvestuses on iga lapse kohta 2,7 m². Vaja oleks suurendada individuaal- ja rühmatöö võimalusi ning klasside helikindlust.

SA Innovatsioonikeskus INNOKAS loodi eraalgatusel ja registreeriti 07.01.2014. Eesmärk on noorte ettevõtlikkuse arendamine, noortele mõeldud ettevõtlus- ja IT-tegevuse korraldamine, koordineerimine ja innovatsiooniliste tehnoloogiate kaudu edendada koostööd eri valdkondade vahel. Missioon on olla uuema tehnoloogia kasutuselevõtu ja praktiliste lahenduste rakendamise ja leidmise tugikeskus. SA innovatsioonikeskusel INNOKAS on IKT-teemalise huvihariduse eestvedaja ja arendaja Haapsalus.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et Haapsalus on mitmekesised võimalused eri huvialade harrastamiseks. Siiani on kõige nõrgemad teadus-, loodus-, tehnika- ja IKT-teemaline huviharidus. Seda tingib juhendajate ja tehnilise baasi puudus. Põhikoolide nüüdisajastamisel tekib tehniline baas eelnimetatud valdkondade huvihariduse arendamiseks. Teadus-, loodus-, tehnika- ja IKT-teemalise huvihariduse arendamiseks on võimalus teha ka koostööd Haapsalu Kutsehariduskeskuse ja TLÜ Haapsalu Kolledžiga.

Huvihariduse võimaluste ja selle raames toimuvate ürituste hulk on suur. Probleemiks on huvialase info killustatus, samuti huviharidusasutuste veebilehtede värske jooksva info puudulikkus või isegi veebilehe puudumine.

Probleemiks on ürituste koordineerimine ja nendest informeerimine. Sageli toimuvad üritused ühel ja samal ajal või puudub nende toimumise kohta ühest kindlast kohast kättesaadav info. Kõik noored kasutavad aktiivselt veebikeskkonda, mida tuleb infoedastuseks ja koordineerimiseks läbimõeldumalt kasutada.

Vabaharidus

Haapsalu Rahvaülikooli (HRÜ) (Lihula mnt 12) omanik on 21.04.2009 asutatud MTÜ Haapsalu Rahvaülikool, kes pakub erinevaid vabahariduslikke kursusi ja koolitusi täiskasvanutele. Rahvaülikool teeb tihedat koostööd TLÜ Haapsalu Kolledžiga, kelle ruumides toimub õppetöö, ning Põhjamaade rahvaülikoolidega. Haapsalu Rahvaülikool kuulub Eesti Rahvaülikoolide Liitu, mille kaudu on tagatud rahvaülikoolide omavaheline koostöö ja võrgustiku arendamine ning kuulumine Eesti Vabaharidusliitu. Rahvaülikooli põhieesmärgid on: Lääne regiooni vajadusest lähtuv heatasemelise täiskasvanute täiendushariduse pakkumine; õppimisvõimaluste laiendamine ja koostöö eri sidusrühmade vahel; organisatsiooni ja selle töötajate pidev areng.

2.4.2. Arenguvajadused

1. Haapsalu muusikakooli hoone renoveerimine, klasside helikindluse tagamine, muusikakooli hoone muutmine kaasaegseks õpikeskkonnaks.
2. Haapsalu Noorte Huvikeskuse renoveerimine ja ruumiliste võimaluste laiendamine.
3. Huvikoolide õpetajate koolitamine oskamaks pakkuda kvaliteetset huviharidust kõigile soovijatele (sh erinevate õpivajadustega õpilastele).
4. Läänemaa Spordikooli treeningrühmade loomine Panga külas.
5. Purjespordikooli toetamine parema ruumilise baasi arendamiseks.
6. Teadus-, loodus-, tehnika- ja IKT-teemalise huvihariduse toetamine.
7. Haapsalu huvikoolide kättesaadavuse tagamine maapiirkonna õpilastele.
8. Huviharidusvõimalusi kajastava veebiportaali loomine.
9. Vabahariduse toetamine ja edendamine

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

2.5. Valdkond – noorsootöö

2.5.1. Olukorra kirjeldus

Haapsalu linnas elab 01.01.2018 seisuga 2545 noort inimest vanuses 7–26 aastat. 7–18-aastaseid noori 1543 ja 18–26-aastaseid noori 1002.

Noorsootöö on jagatud tegevussuundade järgi valdkondadesse. See on riikliku tasandi kokkuleppeline määratlus, mis lihtsustab noorsootöö korraldust ning loob võrdlusvõimalused tegevuse hindamiseks. Haapsalu linna noorsootöö tegevusvaldkondade kirjeldus annab ülevaate ja hinnangu noorsootöö arengust, praegustest rõhuasetustest ja kitsaskohtadest.

Avatud noorsootöö

Avatud noorsootöö teenust pakub Haapsalu linna allüksusena Haapsalu Noorte Huvikeskus, mille all tegutseb neli avatud noortekeskust (Wiedemanni ANK, Kastani ANK, Panga ANK, Jõõdre noortetuba). Avatud noortekeskus on avatud kõigile 7–26-aastastele noortele, seadmata tingimusi nende oskustele, võimetele, teadmistele ja rahalistele võimalustele. Noortekeskus loob noortele võimalusi huvitavateks ja arendavateks tegevuseks. Igapäevaselt on noortel võimalik osaleda arendavates aktiivsetes tegevustes: lauamängud, lauajalgpall, lauatennis, jne. Avatud noortekeskus toetab noorte omaalgatusi ning kaasab noori aktiivselt tegevuste algatamisse ja läbiviimisesse. Noortekeskus toetab noorte omavahelist suhtlemist, pakub võimalusi mitteformaalseks ja formaalseks õppimiseks. Noortekeskus planeerib ja teostab projekte ja programme noortele ning osaleb koostöös noortega linnaüleste noorte sündmuste korraldamises ning kohalikes ja rahvusvahelistes projektides.

Noorteorganisatsioonid

Haapsalu linnas tegutsevad Kaitseliidu Lääne Malev (Noorkotkad, Kodutütred, Naiskodukaitse), Lääne Skautide Maleva noored skaudid, MTÜ Võnnu Noorte Selts ja MTÜ Ühendus Asuküla Selts, kiriku koguduste noored jt)

Erinoorsootöö

Erinoorsootöö (töö haavatava sihtgrupiga) teenuse pakkujad on põhiliselt üldhariduskoolide tugispetsialistid, Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku perekeskus, Sotsiaalmaja. Läbi kohaliku omavalitsuse ning noortekeskuse kaudu osaletakse tugila- ja noortegarantii tugisüsteemi programmis. Probleemiks on koolivälisel ajal ebapiisav järelevalve noorte tegevuse üle avalikus ruumis, mis väljendub peamiselt alaealistele alkoholi ja tubakatoodete kättesaadavuses ning tarbimises, samuti avaliku korra rikkumistes, mille osas õiguskaitseorganid ei jõua reageerida piisava operatiivsusega.

Noorte nõustamine

Koordineeritud kutsesuunitlus- ja karjäärinõustamine linna tasandil puudub, see toimib koolide põhiselt 7.–12. klassile. Karjääriinfot ja nõustamisteenuseid pakub Haapsalu linnas Lääne-Eesti Rajaleidja keskus. Koolides töötavad tugispetsialistid.

Noorte teavitamine

Noorte infot jagavad erinevad noorsootöö asutused, noorteorganisatsioonid, linnavalitsus ja üldhariduskoolid. Peamiselt on info noorele kättesaadav veebilehekülgede, foorumite, e-posti, infostendide ja ajalehe kaudu.

Noorsoo-uuringud

Üldhariduskoolides on läbi viidud erinevaid väikesemahulisi uuringud nii õpikeskkonna kui tunnivälise tegevuse kohta (noorte suitsetamisharjumusi kajastav uuring, liikumisharjumuste ja toitumisharjumuste uuring, kooli rahulolu uuring). Samuti tehakse ka uurimis- ja loovtööde baasil palju noori puudutavaid uuringuid. Haapsalu linn on osalenud noorsootöö kvaliteedi hindamisprotsessis aastal 2017. Noorte vajadustest ja rahulolust neile pakutavate teenustega puudub ühtne uuringupõhine ülevaade. Vajadus põhjalikemate uuringute järele on olemas, kuid nii linna tasandil kui ka koolides puudub hetkel vastav süsteem ja plaaniline tegevus.

Noorsootööalane koolitus

Koolide ja noortekeskuste noorsootöötajad on noorsootöö alase eriharidusega või lähedaste erialade (kultuur, haridus, sotsiaal, näitejuhtimine) või mõne muu kõrgharidusega. Osaletakse noorsootöö erialastel täiendkoolitustel ja seminaridel, mis on korraldatud ministeeriumite ning erinevate noorsootöö katusorganisatsioonide kaudu või erafirmade poolt. Täiendkoolituste eesmärk on tõsta noorsootöötajate pädevust ja oskusi noorsootöö teenuse kvaliteetsemaks pakkumiseks.

Tervistav ja arendav puhkus

Haapsalu linnavalitsus korraldab laste projektlaagreid. Laagrid on mõeldud Haapsalu linna 9–14-aastastele lastele. Laagrikasvatajad on osa kutse tunnistusega noorsootöötajad. Koostöös avatud noortekeskusega korraldatakse noorte puhke- ja vaba aja laagrit ning suve noortekat väiksematele noortele (6–11-aastased). Veel osalevad Haapsalu linna vähekindlustatud perede lapsed noorte üle-eestilistes noorte püsilaagrites, mille finantseerimine käib riikliku programmi, omavalitsuse ja lapsevanemate koostöös. Spordi- ja tantsulaagreid korraldavad klubid peamiselt oma klubi liikmetele ja nende laagrite sisuline tegevus lähtub vastava klubi tegevusala spetsiifikast.

Töökasvatus

Noorte tööhõivevalmiduse suurendamiseks korraldatakse linnas igal suvel töölaagrit ja 2018. aastast õpilasmalevat, kus saab tööd vähemalt 80 noort. Noori juhendavad kvalifitseeritud noorsootöötajad.

Rahvusvaheline noorsootöö

Haapsalu linn pakub noortele läbi Avatud Noortekeskuste, üldharidus- ja huvikoolide võimalust osaleda erinevates rahvusvahelistes noorte programmides ja -projektides (Euroopa vabatahtlik teenistus, noorte- ja õpilasvahetused, koolitused). Üldhariduskoolid ja huvikoolid võtavad vastu välisvabatahtlikke.

Noorte osalus

Haapsalu linna noortel on võimalik osaleda otsustusprotsessides läbi noortevolikogu- ja erakondade noortekogude töö kaudu. Noorte osaluskogudena tegutsevad õpilas- ja üliõpilasesindused kõigis linna üldhariduskoolides ning Haapsalu Kutseharidus Keskuses. Haapsalu Noortevolikogu tegutseb linnavolikogu juures.

2.5.2. Arenguvajadused

1. Noorte- ja noorteorganisatsioonide omaalgatuse suunamine, toetamine ja motiveerimine.
2. Uuemõisa alevikku avatud noortekeskuse rajamine.

3. Avatud noortekeskuste kaasajastamine ja rajamine ning koostöövõrgustiku arendamine noortekeskuste vahel.
4. Noorte valdkonna organisatsioonide ja noortega töötavate noorsootöö tegijate koostöö tõhustamine.
5. Järelevalve tõhustamine koolivälisel ajal noorte tegevuse üle avalikus ruumis, mis väljendub peamiselt alaealistele alkoholi ja tubakatoodete kättesaadavuses ning tarbimises, samuti avaliku korra rikkumistes, mille osas õiguskaitseorganid ei jõua reageerida piisava operatiivsusega.
6. Noorte vajadusi käsitlev ja noortele pakutavate teenustega rahulolu uuringu teostamine. Vajadus põhjalikemate uuringute järele on olemas, kuid nii linna tasandil kui ka koolides puudub hetkel vastav süsteem ja järjepidev tegevus.
7. Huvihariduse ja -tegevuse info süsteemne koondamine, sest puudub kindel süsteem huvihariduse ja -tegevuse koondamisest (portaal).
8. Noorsootöötajatele noorsootöö formaatide ja meetodite üheselt mõistetavaks tegemine läbi tõhusama koolitustegevuse.
9. Noorsootöö kvaliteedi arendamine läbi rahvusvahelise noorsootöö (peamiselt üld- ja huvihariduskoolide põhine).
10. Nüüdisaegsete aktiivtegevuste võimaluste mitmekesistamine õuealadel (jõulinnakud, lauatennise lauad jms).
11. Töölaagrite ja õpilasmalevate korraldamine tööharjumuste kujundamiseks.
12. Koolivaheaegade tegevusvõimaluste mitmekesistamine ja ülelinnaline terviklik planeerimine, koordineerimine, reklaamimine.
13. Rahvusvahelise koostöö arendamine (vabatahtliku teenistuse rakendamine nii noori vastuvõtva kui saatva organisatsioonina).
14. Noortele suunatud info edastamisel innovatiivsete meetodite kasutamine (sotsiaalmeedia kanalid).
15. Noortele (sh õpilasesindused ja noortevolikogu) koolituste korraldamine (teemadeks: projekti koostamine ja juhtimine, õigusalane koolitus, koostöö jne).
16. Erinoorsootöö- ja riskinoorte programmides ja projektides osalemine.
17. Pärast Haapsalu linna uue põhikooli ehitamist vabaks jäävasse Kuuse tänava põhikooli hoonesse kaasaegse noorte- ja tervisekeskuse loomine.

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

3. KULTUUR, SPORT, TURISM JA KOGUKONNATÖÖ

Strateegiline eesmärk – Haapsalu on ajalooline, rikkaliku kultuuripärandi, pikaajaliste küla- ja linnakultuuri traditsioonidega piirkond, kus säilitatakse ajaloolist paikkonna identiteeti olles samaaegselt Lääne-Eesti turismi tõmbekeskuseks aastaringsete kultuurisündmuste ja mitmekülgsete sportimisvõimalustega ühes neid toetava nüüdisaegse taristuga.

3.1. Valdkond – kultuur

3.1.1. Olukorra kirjeldus

Linnapiirkond

Haapsalu on ajaloolise kuurortlinnana Lääne-Eesti turismi tõmbekeskus, millele on iseloomulikud aastaringsed mitmekülgsed kultuurisündmused ja sportimisvõimalused ühes neid toetava nüüdisaegse ja atraktiivse taristuga. Haapsalu kultuurielu on aktiivne ja sündmusterohke, seda eriti suvel, mil on raske leida festivalivaba nädalavahetust. Festivalid on tuntud nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. Haapsalu linn toetab kultuurialast tegevust ja valdkonna taristu ehitamist. Haapsalu linnal on kaasaegne kultuurikeskus, mis teenindab kogu Lääne maakonda. Kultuurikeskus on linna kultuurisündmuste peamine korralduspaik ja korraldaja. Majas tegutseb ka Lääne Maakonna Keskraamatukogu, mis täidab maakonnaraamatukogu lisaülesandeid. Raamatukogu koosneb keskkogust, mis jaguneb osakondadeks: teenindusosakond, lasteosakond ja komplekteerimisosakond ning keskraamatukogul on haruraamatukogud: Uuemõisa raamatukogu, Ridala raamatukogu, Asuküla raamatukogu. Linnas on väljakujunenud Lääne-Eesti kultuuri- ja kunstipärandit hoidev ja tutvustav ainulaadne ja omanäoline muuseumide ja galeriide võrgustik.

<u>Kultuuriseltsid ja -klubid</u>
Kultuuriseltsid ja -klubid on vabaühendused, kes korraldavad oma tegevust ise. Haapsalu linnal puudub täpne ülevaade huvitegevuse harrastajate arvu ja vajaduste kohta. Teave on olemas seltside ja klubide kohta, kes taotlevad tegevustoetust, viivad läbi avalikke üritusi või teevad muul moel omavalitsusega koostööd. Kohalikud kultuuriseltsid ja -klubid korraldavaid üha enam projektipõhiseid sündmusi kohaliku kultuurielu elavdamiseks aastaringselt, kuid eesmärk on suuremat rõhku panna ka nö madalhooajale (september-aprill). Madalhooaja põhiline kultuurikalendri täitja on Haapsalu kultuurikeskus ja Lääne Maakonna Keskraamatukogu. Toimuvad kontserdid, teatrietendused, näitused, kohtumisõhtud. 2017. a sõlmisid Haapsalu linn ja Rahvusooper Estonia kultuurialase koostööleppe, mille tulemusena toob teater Haapsalu kultuurikeskusesse oma etendusi ja kontserte sh viivad läbi ka ooperi- ja balletihariduslike lasteprojekte linna koolides ja lasteaedades.

Haapsalus on palju mitmesuguseid kultuurikollektiive, mille tegevust Haapsalu linn toetab. Kultuurikollektiivid jagunevad järgmiste valdkondade alla:

- muusikavaldkond – koorid, orkestrid, ansamblid
- tantsuvaldkond – rahvatantsu- jm tantsurühmad, võimlemisrühmad
- teatrivaldkond – harrastusteatrid
- kunsti- ja käsitöövaldkond – käsitööseltsid ja kunstiklubid
- rahvusvähemuste valdkond – ingerisoomlaste ja slaavi seltsid
- ajaloovaldkond – ajalooliste laeva- jm ehitus- ja käsitöötraditsioonide tutvustamine, populariseerimine ja taaselustamine

Kultuurisündmused

Madalhooajal välja kujunenud traditsioonilised kultuurisündmused on Vene laat (jaanuar), Šoti pidu (veebruar), Rannalõõts (märts), Haapsalu fantaasia- ja õudusfilmide festival HÖFF (aprill), Muuseumiöö (mai), maakonna tantsupidu (mai), Nostalgiapäevad (september).

Kõrghooaja (mai – august) kultuurisündmustel on pikaajalised traditsioonid. Valge Daami Aeg toimub juba aastast 1979, Augustibluus aastast 1993, Haapsalu vanamuusikafestival aastast 1994. Haapsalu kõrghooaja traditsioonilised kultuurisündmused, mis on kujunenud Haapsalu maineüritusteks on: Haapsalu graafilise disaini festival (juuni), Itaalia veinipidu Haapsalus (juuni), Nargenfestivali Cyrillus Kreegi päevad (juuni), Haapsalu vanamuusikafestival (juuli), American Beauty Car Show (juuli), Joogafestival (juuli), Haapsalu rahvuslik koertenäitus (juuli), Augustibluus (august), Valge Daami aeg koos Valge Daami vabaõhulavastusega (august), Haapsalu pitsipäev (august) ja Rannalõõts (august).

Kultuurisündmuste kavasse on lisandunud ka klassikalise muusika festival "Haapsalu Tšaikovski festival" (juuni), laste kultuurifestival "Lapsepõlvemaagia" (juuli-august), rockmuusikafestival "Rock in Haapsalu" (juuli-august), tänavatoidufestival "Maitsete Promenaad" (august).

Haapsalu on rikas mitmesuguste esinemispaikade poolest, mis on oluline põhjus, miks on siin nii palju eriilmelisi kultuurisündmusi. Suurürituste põhiline toimumispaik on ajaloolise piiskopilinnuse õu, siinne toomkirik oma erakordse akustikaga on rohkete vanamuusika kontsertide aastaringne toimumiskoht. Rohkete üritustega on sisustatud Promenaadi ääres asuvad kuursaal koos kõlakojaga, tantsupaviljon ja Aafrika rand. Ürituspaikadena toimivad ajalooline raudteejaam, Karja tänav, Veskiviigi sadam, kultuurikeskus, Läänemaa Ühisgümnaasiumi saal, Uuemõisa mõisa Valge saal ja park ning kirikud.

Galeriid

Kunstielu tutvustamiseks asub kultuurikeskuses Haapsalu linnagalerii, mille puhul on tegemist nonprofitgaleriiga. 2017. aastal renoveeriti Jaani tn 2 hoone kompleks, kus asub 3 galeriiruumi. Iloni Imedemaa galeriis on võimalik imetleda Haapsalus lapsepõlve veetnud kunstniku Ilon Wiklandi töid. Evald Okase muuseumis on võimalik tutvuda kunstniku enda kui ka tema pereliikmete loominguga, samuti ei puudu suvisest näituseprogrammist väljapanekud teistelt kunstnikelt. Kunstnik Epp Maria Kokamäe loominguga on võimalik tutvuda Epp Marika Galeriis, kus lisaks kunstniku enda töödele on esindatud ka tema perekonna looming. Eesti kunstiajaloo ühe erakordse kunstniku Ants Laikmaa majamuuseum koos pargialaga pakub külastajale ainulaadse võimaluse tutvuda Haapsalu lähistel asuva kunstniku kodu-ateljeega.

Muuseumid

Haapsalule, enam kui 700 aasta vanusele linnale on iseloomulik muuseumide ja ajalooliste objektide rohkus. Sihtasutus Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid koosseisu kuuluvad Ilon Wiklandi pärandit tutvustav galerii ja teemakeskus Iloni Imedemaa, Haapsalu piiskopilinnus, Raudtee- ja Sidemuuseum, ajalooline Raekoda ja Ants Laikmaa majamuuseum ning atraktsioonid huvisõidurong Peetrike ja aurupaat Kallis Mari. Sihtasutusel on suur potentsiaal olla Haapsalu turismisektori eestvedaja, sest sihtasutuse hallata ja arendada on Haapsalu tähtsaimad ja külastatavaimad sümbolid – piiskopilinnus, raekoda ja raudteejaama kompleks. 2019. aasta suvel avatakse linnuses aastaringne keskaja tegevusmuuseum-külastuskeskus. Vana arhitektuuri väärtustav ja uue arhitektuuriga sisustatud hariv ja seikluslik linnus saab suure mõjuga turismiatraktsiooniks kogu Eestis. Haapsalus on ka rannarootsi kultuuripärandit tutvustav Rannarootsi Muuseum. Rannarootsi kultuuripärand on unikaalne nähtus ja sel on Haapsalu kuvandis oluline koht.

Haapsalu Pitsikeskus on käsitöökeskus, kus asub Haapsalu pitside püsinäitus ning saab tutvuda nende valmistamisega. Samuti osta Haapsalu salle, rätte ja muid pitsilisi esemeid ning käsitöövahendeid. Keskuses toimuvad mitmesugused töötoad, üritused ja käsitöönäitused. Keskuse tööd veab MTÜ Haapsalu Käsitööselts. Pitsikeskus on suure arengupotentsiaaliga, mille sihtrühm on kohalike käsitööhuviliste kõrval ka aastaringselt aktiivselt liikuvad elustiili- ja huvipõhised turismirühmad.

Kogudused
Haapsalus on üksteist kogudust: Eesti Evangeelse Luteri Kiriku Haapsalu Püha Johannese kogudus, Eesti Evangeelse Luteri Kiriku Ridala Püha Maarja Magdaleena kogudus, Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku Haapsalu Maria-Magdaleena kogudus, Eesti Metodisti Kiriku Haapsalu metodisti kogudus, Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Haapsalu baptistikogudus, Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Ridala baptistikogudus, Seitsmenda Päeva Adventistide Koguduse AKEL Haapsalu kogudus, Eesti Evangeelsete ja Vabakoguduste Liidu Haapsalu kogudus, Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kiriku Haapsalu Püha Neeva Aleksandri kogudus, Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku Haapsalu kogudus, Jehoova tunnistajad.

Haapsalu pühakodadest on riiklike kultuurimälestistena kaitse all Toom-Niguliste kirik, Jaani kirik, Püha Neeva Aleksandri kirik, Maria-Magdaleena kirik. Kõige tihedam koostöö on linnal EELK Haapsalu Püha Johannese kogudusega, sest koguduse eestvedamisel toimuvad paljud traditsioonilised esindus- ja mälestusüritused (27. detsember – johannesepäev kui linna kaitsepühaku päev; advendiküünla süütamine; küüditatute mälestuspäevad jms). Toomkirikus ja Jaani kirikus on arvukalt kontserte ja mitmeid muusikafestivale. EELK Haapsalu Püha Johannese kogudus pakub Jaani kirikus iseseisvalt ning toomkirikus koostöös Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid SA-ga turistidele külastusteenust. Avalikke kontserte korraldatakse regulaarselt ka EAÕK Maria-Magdaleena kirikus.

Raamatukoguteenused
Läänemaa Keskraamatukogu pakub erinevaid teenuseid kõigile külastajatele:

- mitmes keeles kirjanduse tasuta koju laenutamine, ajaveetmise võimalus lugemissaalides ning erinevate kirjandussündmuste regulaarne toimumine;
- avalikud arvutid tasuta kasutamiseks kõigis Haapsalu raamatukogudes ning vajadusel tasuta nõustamine, tasuta wifi;
- paljundamine, printimine, skaneerimine (tasuline teenus).

Lastemängupark lasteraamatukogu territooriumil. Mängupargi teeb eriliseks aiaga eraldatud ala, asukoht vanalinnas, erilised atraktsioonid ja võimalus külastada pargis asuvat lasteraamatukogu ning veeta aega ka siseruumides. Ronja lossi vabaõhulava on sobilik paik lasteüritusteks.

Maapiirkond

Kultuuritraditsioonide säilitamine, arenev külaelu ja külakultuur ning vabaharidustegevus seltsimajades on määravad tegurid valla elanikkonna identiteedi ja eneseteadvuse kujundamisel, mis ühtlasi avaldab mõju maapiirkonna elukeskkonna kvaliteedile. Maapiirkonna elanikele võimaldab aktiivset osalemist kultuurielus ka linnalise piirkonna lähedus. See annab võimaluse osa saada linnas toimuvatest kontsertidest, festivalidest, teatrietendustest jne.

Kultuurisündmusi korraldatakse peamiselt Ridala Põhikooli saalides; Haeska, Võnnu, Kiideva, Parila ja Asuküla seltsimajades ning Puises Nina talu ruumides. Erinevaid vabaõhuüritusi viiakse läbi seltsimajade juures olevatel peoplatsidel. Sinalepa paikkonnas korraldatakse vabaõhuüritusi peamiselt Mäemõisa pargis ja Kiideva sadamas.

Seltsimajad ja seltsitegevus
Säilinud on pikaajaliste traditsioonidega külaelu ja -kultuur. Koolides ja külakeskuste seltsimajades on võimalik korraldada soovikohaseid sündmusi koostöökokkuleppel ruumide valdajaga. Isetegemise toimimine on määrav tegur külaelanike identiteedi ja eneseteadvuse kujundamisel ning avaldab positiivset mõju elukeskkonna kvaliteedile. Asuküla seltsimaja hoonet haldab ja tegevust korraldab Asuküla Selts MTÜ. Ruumides asub ka haruraamatukogu. Paikkonnas puudub külaplats seltsi vabaõhuürituste läbiviimiseks (jaanituli jms). Eesmärgiks on seltsimajas mitmesuguste kogukonnale

vajalike kultuuri- ja vabaajateenuste pakkumine (nt loomekeskus, noorteringid, käsitööringid, laste suvelaagrid, näitering, koduloolised väljapanekud, filmiõhtud vms). Võnnu seltsimaja hoonet haldab ja tegevust korraldab Võnnu Noorte Selts MTÜ. Haeska seltsimaja hoonet haldab ja tegevust korraldab Ühendus Haeska Külaselts MTÜ. Haeska seltsimaja ruumid on osaliselt renoveeritud ja seltsimaja on võimalik kasutada kõikidel sihtgruppidel. Seltsimaja juures vajab väljaarendamist külaplats. Probleemiks on seltsimaja vähene kasutus. Parila seltsimaja haldab ja tegevust korraldab Ridala Selts MTÜ. Paikkonnas on väljast renoveeritud seltsimaja ja külaplats vabaõhuürituste korraldamiseks. Jõõdre korterelamus on avatud noortetuba, rekonstrueerimisel on mängu- ja palliväljakud. Parila seltsimaja ruumid leiavad vähe kasutamist, kuigi on erinevatele üritustele avatud, samuti vajavad hoone ruumid renoveerimist.

3.1.2. Arenguvajadused

1. Haapsalu Kultuurikeskuse renoveerimine.
2. Haapsalu Kultuurikeskuse ümbruse ja Vaba tn äärse parkimise korraldamine (parklate laienduse projekteerimine ja ehitamine).
3. Täiskasvanute huvitegevuse kaardistamine, kuna puudub täpne ülevaade täiskasvanute huvitegevuses osalejatest ja nende vajadustest.
4. Kultuuritoetuste taotlussüsteemi uuendamine.
5. Tervikliku kultuurikava loomine Haapsalu linna sündmustest.
6. Esinduspuhkpilliorkestri loomise vajadus.
7. Vajadus rõhutada senisest enam mere- ja pärandkultuuri ja algatada enam sündmusi ka nendes valdkondades.
8. Kultuuri- ja kogukonnategevust korraldavate füüsiliste ja juriidiliste isikute motiveerimine ja toetamine.
9. Kultuurisündmuste parema kättesaadavuse tagamiseks maaelanikele bussiliikluse parendamine.
10. Rahvuslike ja kohalike kultuuritraditsioonide loomine, taastamine, tugevdamine ja säilitamine.
11. Külaelu ja külakultuuri arengu toetamine.
12. Seltsitegevuse igakülgne toetamine.
13. Kultuuritegevuse ja vaba aja veetmise infrastruktuuri uuendamine ja funktsionaalne mitmekesistamine.
14. Uuendamist vajab viidasüsteem, et olulisemad kultuuriobjektid oleksid viidastatud.
15. Haapsalu kultuurikeskuse väliala ehitusprojekti lõpule viimine, mis on vajalik väliala funktsionaalsuse suurendamiseks, turvalisuse tagamiseks sügis-talvisel perioodil, maakondliku kultuurikeskuse esise paremaks sidumiseks Posti tänavaga.
16. Uute avalike vabaõhulavade/esinemiskohtade rajamine (Uuemõisa mõisa parki, seltsimajade juurde).
17. Lasteraamatukogu hoovis olev Ronja loss vajab taastamist koos projektis planeeritud atraktsioonidega. Ronja lossi vabaõhulava on sobilik paik lasteüritusteks.
18. Seltsimajade aktiivsem kasutuselevõtt kultuuri- ja vabaharidustegevusteks.
19. Kultuuri- ja muinsuskaitseobjektide ning vaatamisväärsuste korrastamine, eksponeerimine ning järjepidev järelevalve.
20. Olemasoleva kultuuri- ja ajaloopärandi säilitamine.
21. Asuküla seltsimajas mitmesuguste kogukonnale vajalike kultuuri- ja vabaajateenuste pakkumine (nt loomekeskus, noorteringid, käsitööringid, laste suvelaagrid, näitering, koduloolised väljapanekud, filmiõhtud, vms).
22. Haeska seltsimajas küla elulaadi, -kultuuri ja traditsioonide säilitamine, taaselustamine; kohalike rahvuslike käsitöötraditsioonide arendamine (käsitöö, sepatöö, looduslik ehitusmaterjal: roog, savi, puit).
23. Endise Kiideva muuseumi taastamiseks ruumide leidmine ja muuseumi väljaarendamise toetamine.
24. Seltsimajade ja külaplatside jätkusuutlik haldamine ja korrashoid.

25. Uuemõisa mõisapargi eksponeerimine ja aktiivsem kasutuselevõtt kultuurisündmuste korraldamiseks.
26. Piiskopilinnuse suure õue vabaõhuüritusi toetav taristu (esinejate ruumid jms) on amortiseerunud ning ka ringmüürilõigud vajavad turvalisuse tagamiseks konserveerimist.
27. Ajaloolise jaamahoone puitkonstruktsioon ja ruumistik on osaliselt amortiseerunud. Koos unikaalse veeremipargiga vajab kogu kompleks järjepidevat restaureerimist ja terviklikku eksponeerimist. Jaama territoorium vajab külastajasõbraliku turvaala väljaarendamist.

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

3.2. Valdkond – sport

3.2.1. Olukorra kirjeldus

Haapsalu linnal on hästi välja arendatud sporditaristu. Toimivad spordikoolid, tugevad treenerid ja eestvedajad, treeninglaagrid, koostööprojektid ja mitmekülgsed spordiüritused tagavad, et aktiivne sporditegemine toimub Haapsalu linnas aastaringselt. Elanikel on olemas võimalused tegeleda sportimisega vastavalt oma huvidele.

Spordiregistri (18.04.2018 seisuga) andmetel tegutseb Haapsalus 45 spordiorganisatsiooni, neist 39 spordiklubi. Haapsalu ja Lääne maakonna spordiklubisid koondab Lääne maakonna spordiliit Läänela. Enamikku Haapsalu spordibaase haldab, arendab ja turundab Haapsalu Linna Spordibaasid OÜ, mis kuulub 100% Haapsalu linnale. Haapsalu Linna Spordibaasid OÜ halduses on nii Haapsalu Spordikeskus, Wiedemanni Spordihoone, Krahviaia Tennisekeskus, Tuksi Tervise- Ja Spordikeskus kui ka Panga Spordihoone. Lisaks on Haapsalu linna omanduses Paralepa terviserajad ja Mäemõisa park.

Haapsalu linn toetab spordiklubisid, nende poolt korraldatavaid võistlusi ja rahvaspordi üritusi. Rahvusvaheline Valge Daam vehklemisturniir, Ilmar Randma nimelised karikavõistlused laskmises, tenniseturniir Krahviaia Paarikas, lauatennises Albert Kanepi memoriaal, Haapsalu triatlon, Hanko regatt, Ridala offroad on vaid mõned spordiüritused, mis on Haapsalule tuntust kogunud.

Linn toetab noorte osalemist rahvusvahelistel võistlustel ja treeningutel. Iga-aastaselt tunnustatakse linna parimaid sportlasi, treenereid ja teisi aktiivseid spordiaktiviste.

Erinevate rahvale huvipakkuvate spordiürituste korraldamine, laste- ja noortespordi pidev arendamine, harrastus- ja saavutusspordiks, hästi toimiv koostöö spordiklubide- ja koolide vahel ja efektiivne rajatiste haldamine on taganud head ning mitmesugused sportimistingimused erinevatele sihtgruppidele.

3.2.2. Arenguvajadused

1. Kuna Haapsalu inimeste seas on sportimine populaarne ja aktiivselt kasutatakse erinevaid sportimisvõimalusi, siis on oluline jätkuvalt arendada Haapsalu staadioni taristut, sh jalgpalli harrastamise võimalusi siseruumides.
2. Prioriteetideks on Paralepa ja Mäemõisa parkide ning Tuksi spordibaasi väljaarendamise jätkamine.
3. Vaba aja ja sporditegevusi soovitakse teostada elukohajärgselt ja laiendada ka välitingimustes olevaid või sinna loodavaid võimalusi. Panustada rohkem erinevate liikumisharrastuse võimaluste loomisesse. Elanike huvidest lähtuvalt arendada kodukoha lähedast liikumisharrastust ja teha erinevad huvi- ja spordiringid kättesaadavamaks erinevatele vanusegruppidele ning luua juurde uusi mängu- ja spordiväljakuid.
4. Haapsalu Spordikooli kaudu maapiirkonna sportimisvõimaluste laiendamine, sh Panga spordihoonesse mitmekülgsete tegevusvõimaluste loomine ja välja arendamine.
5. Kuna Haapsalu on mereäärne linn, siis on oluline arendada merelisi teenuseid ja supelrandu, rajada uusi ja korrastada olemasolevaid supluskohti ning täiendada veespordialasid – arendada purjetamist, paadisõitu, veesuusatamist, lohesurfamist jne.
6. Uudsete võimaluste loomise kaudu mitmekülgsete arendavate tegevuste pakkumine nii noortele kui ka täiskasvanutele, nt kettagolfi arendamine.
7. Teekatendi uuendamine Paralepa jalgteel kiirkäimistreeningute ja -võistluste korraldamiseks.
8. Ekstreemspordi võimaluste mitmekesistamine.
9. Skatepargi juurde huvitegevuse korraldamine, et park oleks aktiivselt ja ohutult kasutuses.

10. Täiendavate võimaluste leidmine Panga maasturiraja taristu laiendamiseks (elekter) ja tehnikaspordi arendamiseks. Lisaks maasturite, ATV-de ja mootorratastele mõeldud rajale arendada juurde jalgrattakrossirada.
11. Erinevate spordiklubide ja MTÜ-de toetamine nii KOV tegevustoetusega kui ka nende tegevusteks täiendavate rahastusvõimaluste taotlemise nõustamine.
12. Haapsalus on tennis oluline spordiala ja loodud on suurepärased võimalused selle harrastamiseks just sisetingimustes. Oluline on luua uudseid võimalusi ja kaasajastada Krahviaia tennisekeskus.
13. Tunnustamise ja märkamise süsteem vajab uuendamist.
14. Hetkel on Haapsalu linnas tasemel treenerid enamasti juba vanemas eas ja noori kutsetasemega treenereid juurde lisandumas vähe. Oluline on muuta Haapsalu linn kutsuvaks ja enesearengut ning teostusvõimalust pakkuvaks kohaks noortele kutsetasemega treeneritele.

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

3.3. Valdkond – turism

3.3.1. Olukorra kirjeldus

Üleriigiline planeering 2030+ peab riigi ja piirkondade konkurentsivõime võtmeküsimuseks turisminduse alast koostööd.
Eeskätt rahvusvahelises konkurentsis on tähtis koostöö nende linnade ja piirkondade vahel, kus spetsialiseerutakse ühele alale (nt Pärnu, Viljandi, Kuressaare, Haapsalu turismikoostöö) või kus saab teineteist toetada (nt talisport Otepääl ja Haanjas, Ida-Viru tööstuslinnade koostöö jms).[7]

Haapsalus on omavahel väga tihedalt põimunud turism ja kultuur, turism ja (tervise)sport, turism ja loodus. Haapsalu linn on MTÜ Läänemaa Turism liige, mis omakorda on regionaalse katusorganisatsiooni MTÜ Lääne-Eesti Turism liige. MTÜ Läänemaa Turism on maakondlik katusorganisatsioon, mis koordineerib Haapsalu ja kogu Läänemaa turismitegevust ning pakub turismi valdkonnas koostöö-, arendus- ja turundusvõimalusi. Oluline koostööpartner on MTÜ Kodukant Läänemaa, mille tegevus on suunatud maapiirkonna arendamiseks. MTÜ Läänemaa Turismi uus suund on luua tihe koostöövõrgustik Haapsalu ja Tallinna vahele jääva Lääne-Harjumaaga.

Läänemaal on aastate jooksul välja arendatud viis turismitoodet: kultuuriturismi, terviseturismi, loodusturismi, huvialaturismi ja pereturismi tooted. Need kõik on erinevas arengufaasis ja arenguruumi on palju. Kõik tooted on kohati omavahel kattuvad ja pakettide koostamisel kombineeritavad. Eelnimetatud turismitoodetest on kultuuriturism, terviseturism, huvialaturism ja pereturism olnud omased just Haapsalule. Seoses Ridala valla ühinemisega Haapsalu linnaga, on suuremas mahus juurde tulnud loodusturismi valdkond ja muutunud mitmekesisemaks huvialaturismi võimalused.

Kultuuriturismi toote märksõnad: piiskopilinnus, Valge daam, ajalooline Haapsalu, keiserlik kuurort, eestirootsi kultuur, muuseumid, kirikud, mõisad, kalmistud, külaturism, militaarturism, rikkalik sündmuste valik (rahvusvahelised, traditsioonilised kultuurisündmused, rahvakultuur, külaelu, samuti eestirootsi jt vähemusrahvaste kultuuripärandit tutvustavad sündmused, merega seotud sündmused jmt). Kultuuriturismi toode pakub turistidele emotsionaalseid ja aktiivsel tegutsemisel baseeruvaid elamusi läbi pärandi ja kultuuriloo (sh tegevused). Toote raames tutvustatakse ja väärtustatakse paikkonna kultuuripärandit ja traditsioonilist elulaadi ning antakse kultuuriharidust. Kultuuriüritused tõstavad kogu piirkonna atraktiivsust.

Terviseturismi toote märksõnad on: puhkuse- ja kuurortlinn Haapsalu, terviseparandamine, spaad, Haapsalu neuroloogiline rehabilitatsioonikeskus (HNRK), raviturism, looduslähedus, ravimuda, kompetents ligipääsetava turismi (erivajadusega inimestega arvestav) arendamiseks. Haapsalu on tervise- ja lõõgastusturismi hinnatuim kompetentsikeskus Eestis. Haapsalus asub ka Terviseedenduse ja Rehabilitatsiooni Kompetentsikeskus (TERE), mille tegevust Haapsalu linn toetab. Terviseturismi tugevuseks on ka aastaringsus, mis tagab olulisele osale Haapsalu elanikest alalised töökohad ja annab suurima osa turismisektori käibest. Terviseturismi sihtturud on rahvusvahelised. Turgude otsimise ja hoidmisega on palju aastaid tööd tehtud.

[7] Üleriigiline planeering 2030+ ptk 3.2.2.
https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/document_files/ruumiline/a4_5mmbleed_eesti_2030_sisu_111212.pdf

Loodusturismi toote märksõnad on: linnu- ja loodusvaatlused, loodusretked, matkamine jm aktiivsed tegevused, jahiturism ja kalapüük. Loodusturismi tegevused toimuvad kõigil aastaaegadel ja erinevatel hooaegadel. Toote sihtgrupp on aktiivse puhkuse harrastajad. Looduses liikumine on järjest kasvav trend. Haapsalu potentsiaal on olla linnu- ja loodusretkede pakkumisel üks Eesti tähtsaimaid sihtkohti. Haapsalu Tagalahe põhjarannikule jääb Silma Looduskaitseala, Matsalu lahe põhjarannikule jääb Matsalu rahvuspark, lisaks pikk sopiline mererannik. Toote potentsiaal ja kasvuvõimalus on suur, mida näitab Matsalu lahe lõunapoolsele rannikule jääva ala tuntus loodusturismi sihtkohana. Samaväärne Matsalu lahe põhjarannik, mis jääb Haapsalu linna alla ja kuulub samuti Matsalu rahvusparki, on loodusturismi sihtkohana vähem tuntud.

Haapsalu linnal on vaja teha koostööd Riigi Metsamajandamise Keskusega (RMK), et RMK-le kuuluvatel maa-aladel välja arendada matkateid ja puhkealasid. Samuti arendada munitsipaalomanduses lautri- ja ujumiskohti ning nende ligipääsuteid. 2018–2019 aastatel on arendamisel rahvusvaheline ranniku matkarada Portugalist Tallinna, mis kulgeb mööda omavalitsuse või riigi omandis olevaid võimalikult rannikuäärseid avalikke teid, sh mööda Haapsalu teid. Lõuna- ja Põhja-Euroopat ühendava matkaja trassile jäämine loob uusi tulevikuperspektiive loodusturistidele teenuste pakkumiseks.

Huvialaturismi toote märksõnad on: merega seonduvad tegevused, sadamad ja mereturismi taristu, kalapüük, sporditurism, käsitöö, loomemajandus. Toote sihtgrupp on aktiivse puhkuse harrastajad, kes tarbivad valdavalt oma huvidega seotud teenuseid. Haapsalu oluliseks tugevuseks on meri, sporditaristu, käsitöö ning neile tuleb toetuda turismitoodete arendamisel. Aktiivse elustiili trend on kiirel tõusuteel, mis kasvatab aktiivse puhkuse toote populaarsust. Haapsalus on välja arendatud spordibaasid koos majutusvõimalusega, lisandus Panga küla spordihoone, mille juures tuleb välja arendada välispordialade taristu. Lisaks arendab Haapsalu linn munitsipaalsadamaid ja neile ligipääsutaristut.

Käsitöö vallas on Haapsalu pitsikeskus aktiivse tegevusega omandanud üle eestilise ja kohati rahvusvahelise kuulsuse. Rahvuslik käsitöö on aus ja seltsimajad on kohad, kus on võimalik rahvuslikku käsitöö eri liike harrastada ja selle baasil välja arendada turismiteenuseid.

Pereturismi märksõnad on Iloni Imedemaa, lastele orienteeritus, rannad, rahulik keskkond, lühikesed vahemaad, mänguväljakud, seiklus-, teema- ja loomapargid, peredele suunatud üritused, lastelaagrid. Sageli kombineerib perepuhkuse toodet teiste toodetega, kuid lähtub eelkõige lapsest. Pereturism on hooajaline, sõltuv koolivaheaegadest. Potentsiaal on suur, sest keskkond on toetav ja soodustav. Peredele suunatud tooteid leiab seni eelkõige Haapsalu linnast.

Äriturism on uus arenev turismitoode, mille märksõnad on konverents, koosolekud, koolitused, seminarid, motivatsiooniüritused töökollektiividele. Äriturismi tugevuseks on see, et reisitakse aastaringselt ning tööpäeviti. See aitab ettevõtetel hooajaväliselt kliente leida. Tootel on Haapsalus potentsiaali kasvada, kui konverentside, seminaride jm läbi viimise võimalustele pakkuda senisest enam juurde huviala- ja loodusturismitooteid.

3.3.2. Arenguvajadused

1. Haapsalu Promenaadi Jaan Poska pargi taristu (sh paadisillad jmt) uuendamine.
2. Väike viigi ümbruse kujundamine terviklikuks puhkealaks (sh pargid, supluskoht, paviljonid jmt).
3. Parkide hooldamine ja nende taristu kaasajastamine.
4. Haapsalu viidad on amortiseerunud ja kohati vananenud infoga. Vajalik on terviklik uus viitade süsteem. Viidad peaksid olema stiliseeritud sobivatena Haapsalu ajaloolise kuurortlinna keskkonnaga.
5. Haapsalu turismipotentsiaal vajab integreerimist maapiirkonnaga, et Haapsalu kui juba rahvusvaheliselt tuntud kaubamärgi alt oleks võimalik oma teenuseid ja pakette müüa ka loodus-

ja maaturismi ettevõtjatel, samuti neid senisest enam kombineerida linnapiirkonnas pakutavate teenuste ja pakettidega.

6. Linna ja külade objektid, teenused ja sündmused vajavad integreerimist ühtsele kultuuriturismi maastikule.
7. Turismi hooajalisus takistab aastaringsete töökohtade loomist. Vajalik on leida üles ja välja arendada potentsiaal, mis aitab kaasa turismi hooajalisuse vähendamisele.
8. Liikumispuudega inimeste liikumisvõimalused on piiratud. Kohati on kõnniteed amortiseerunud ja pole ratastooli ja ka lapsevankriga läbitavad. Mitmetes kohtades puuduvad endiselt turvalised teeületuse võimalused ja kaldteed.
9. Pereturismitooted on suunatud valdavalt eelkooliealistele, vähe on teismelistele orienteeritud võimalusi.
10. Turismialase koostöö tõhustamine eelkõige Pärnu, Viljandi ja Kuressaare linnadega ning teiste maakonnakeskustega.

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

3.4. Valdkond – kogukonnatöö

3.4.1. Olukorra kirjeldus

Haapsalu linna maapiirkond jaguneb seitsmeks paikkonnaks: Võnnu, Asuküla, Sinalepa, Parila, Haeska, Paralepa ja Uuemõisa paikkonnad. Paralepa ja Uuemõisa paikkond moodustub küladest ümber aleviku. Põline asustus, rikkalik kultuuripärand ja seltsiliikumise pikk ajalugu on loonud soodsa aluse tänapäevasele külaliikumisele ja kogukonnastumisele. Aastal 1987 alanud tänapäevase kodukohaliikumise peamiseks eesmärgiks oli paikkondades asuvate vaatamisväärsuste, ajalooliste ja kultuurilooliste väärtuste korrastamine ning teadvustamine. Tähtis oli vanade koolikohtade ja koolimajade korrastamine, kooli- ja külakokkutulekute korraldamine ning seltsitegevuse ellu kutsumine.

Meeldivaks tulemuseks on kolm seltsimajaks korrastatud koolihoonet (Võnnu, Asuküla ja Parila) ja kolm koolikiviga tähistatud koolikohta (Ungru, Puise ja Saanika). Tänaseni tegutsevad aktiivselt ligi kakskümmend aastat tagasi esimeste seas asutatud Asuküla, Haeska, Võnnu, Puise, Kiideva ja Parila külaseltsid ning vanad koolimajad on taas seltsidele koduks ja seltsimajad paikkondade seltsielu keskusteks. Kogu seltsiliikumise tegevusperioodil on kodukandi arengusse oma panust andnud ja andmas ligi kolmkümmend kodanikuühendust. Eesmärgipäraseks tegevussuunaks on kogukondade vaheline koostöö, kogukonnateenuste arendamine ning koostöö omavalitsusega.

Kogukondade vaheline koostöö

Kogukond arengukavas käsitletava valdkonna mõistes on mingis paikkonnas elav teatud sotsiaalse suhte võrgustikuga seotud inimeste rühm. Teisisõnu on kogukond ka asustusüksuste ja/või asumite järgi määratletaval maa-alal elavad ning ühist identiteediruumi jagavad inimesed. Külaelanikud on hakanud üha enam mõistma, et koduküla arengule ning elukeskkonna turvalisusele aitab kaasa kogukondlik läbikäimine ning kogukondade vaheline koostöö.

2017. a suvel moodustati kogukondi ühendav Kogukondade Koda. Sõnastati ja sõlmiti hea tahte koostöökokkulepe, milles osaliste vahel lepiti kokku vajalikud tegevussuunad ja tegevused, et tagada kogukondade liikmetele hea ja turvaline elukeskkond jätkusuutlikes paikkondades. Paikkondade jätkusuutlikkuse tagamine on oluline linna tervikliku arengu seisukohalt, mistõttu on hea tahte koostöökokkulepe avatud liitumiseks kõikidele koostööst huvitatud kogukondade eestkõnelejatele või kodanikuühenduste esindajatele.

Kaasamise viisid ja partnerid

Peamisteks kaasamise viisideks on elanike ja kodanikuühenduste (sh küla- ja asumiseltside) kaasamine linna juhtimisse ja oma elukeskkonna arendamisse ning kogukondade kaasamine kodanikulähedaste igapäevateenuste osutamisse. Külaselts/asumiselts arengukavas käsitletava valdkonna mõistes on ühendus, mis on asustusüksuste ja asumite järgi määratletaval maa-alal kodanikuühenduse vormis moodustatud ja mille eesmärgiks on külaelu või asumi elukorralduse ja elukeskkonna arendamine.

Kaasamine otsustusprotsessidesse

Kogukonna kaasamisel aruteludesse on riigi ja kohaliku omavalitsuse ametlikult tunnustatud kontaktisik külas (või mitme küla peale) külavanem ning linnalises piirkonnas asumivanem. Mandaadi saab külavanem/asumivanem elanike hääletusel ning tema õigused ja kohustused on linnavolikogu poolt kehtestatud statuudis.

Kaasamine kohaliku elu arendamisse

Kogukonna kaasamisel kohaliku elu arendamisse on linnavalitsusele partneriks avalike teenuste osutajatena koostöölepingute alusel vastavat võimekust omavad külaseltsid ning Hea tahte koostöökokkuleppe alusel kogukondade esindusi ühendav Kogukondade Koda.

Kogukonnateenused

Maapiirkondade elu elavdamise võtmeteguriks on kogukonnateenuste pakkumine. Keskustest kaugemate paikkondade elukvaliteet hakkab järjest enam sõltuma koostööst kohapealsete kogukondade ning omavalitsuse vahel. Juba praegu võib Eestimaal leida häid näiteid sellest, kuidas külakogukondade roll on suurenenud nii kogukonnateenuste kui ka avalike teenuste pakkujatena. Kogukonnateenus arengukavas käsitletava valdkonna mõistes on teenuse pakkumine kogukonnale kogukonnaliikmete poolt või ühistegevus kohalike vajaduste rahuldamiseks. Kogukonnateenuse eesmärk on kohaliku arengu ja elukvaliteedi parandamine. 2017. a on sõlmitud kolme-aastased koostöölepingud seitsme külaseltsiga avalike teenuste osutamiseks sotsiaal-, kultuuri-, spordi- ja noorsootöö valdkondades.

3.4.2. Arenguvajadused

1. Tugeva kogukonnatunde loomine ja hoidmine.
2. Kogukondade kaasamine kodanikulähedaste igapäevateenuste osutamisse.
3. Maapiirkondade elujõulisuse säilitamine eeskätt kohaliku omaalgatuse, kogukonnateenuste ja kogukonna kaasamise kaudu piirkondlikku arengusse.
4. Külade ja asumite arengukavade koostamine.
5. Kodanikuühenduste (sh küla- ja asumiseltside), kes kasutavad omavalitsuse finantsvahendeid, hoiavad töös ja arendavad avalikku taristut (nt seltsimaja, väikesadam, park), organiseerivad üritusi ning täidavad omavalitsuseteenuste osutamise rolli, süsteemne analüüs ja arendamine.
6. Seltsimajade renoveerimine ja seltsimajade juurde külaplatside taristu (spordiväljak, laululava, lõkkeplats vms) rajamine.
7. Ühise andmekogu loomine kogukondade poolt pakutavatest teenustest, oskustest, toodetest, mida erinevad organisatsioonid saavad funktsionaalselt kasutada.
8. Elanike ja kodanikuühenduste (sh küla- ja asumiseltside) kaasatuse suurendamine linna juhtimisse ja oma elukeskkonna arendamisse vabatahtlike külavanemate ja asumivanemate valimise ja arengukavade koostamise abistamise kaudu.

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

4. SOTSIAALNE KAITSE JA TERVISHOID

Strateegiline eesmärk – Haapsalu on mitmekülgsete terviseedenduse võimalustega linn, kus on tagatud kvaliteetne tervishoiuteenus ja toetav sotsiaalhoolekande teenuste võrgustik.

4.1. Valdkond – sotsiaalhoolekanne

4.1.1. Olukorra kirjeldus

Sotsiaalhoolekandelise abi andmise põhimõteteks on lähtumine esmajärjekorras inimese vajadustest, eelistatakse abimeetmeid, mis on suunatud võimaluste leidmisele ja isiku suutlikkuse suurendamisele korraldada oma elu võimalikult iseseisvalt, nõustatakse isikut abimeetme valikul ja kohandamisel ning vajaduse korral abi kasutamisel vastava erialase ettevalmistusega spetsialisti poolt, lähtutakse abimeetme rakendamise tulemuslikkusest abi vajava isiku ning vajaduse korral pere ja kogukonna seisukohast, kaasatakse abi andmise kõikidel etappidel abi vajavat isikut ning vajaduse korral ka tema perekonnaliikmeid, kui isik on selleks nõusoleku andnud, tagatakse abimeetmed isikule võimalikult kättesaadaval moel.

Statistika

Tabel 4. Puudega inimeste arv

KOHALIK OMAVALITSUS (seisuga 01.01.2018)	**Rahvaarv KOKKU**	**65-aastaste ja vanemate elanike arv**	**Kehtiva puude raskusastmega inimeste arv**		**Kehtiva puude raskusastmega ja 65-aastaste ning vanemate elanike arv kokku**
			kokku	**sh 0–64-aastased**	
Haapsalu linn	13516	3075	979	510	3585

Allikas: Rahvastiku register, SKA register seisuga 01.01.2018

Tabel 5. Puudega lapsed ja noored Haapsalus seisuga 31.12.2017

PUUDE LIIK	**0–15 a Keskmine puue**	**0–15 a Raske puue**	**0–15 a Sügav puue**	**16–17 a Keskmine puue**	**16–17 a Raske puue**	**16–17 a Sügav puue**
Keele- ja kõnepuue	6	5	0	0	0	0
Kuulmispuue	0	0	0	1	0	0
Liikumispuue	5	5	0	0	1	0
Liitpuue	4	24	3	4	4	2
Muu	9	14	1	1	0	0
Nägemispuue	3	0	1	0	0	0
Psüühikahäire	1	12	1	0	2	0
Vaimupuue	0	4	0	2	0	0
Üldkokkuvõte	28	64	6	8	7	2

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 6. Puudega täiskasvanud Haapsalus seisuga 31.12.2017

PUUDE LIIK	18–64 a Keskmine puue	18–64 a Raske puue	18–64 a Sügav puue	65+ a Keskmine puue	65+ a Raske puue	65+ a Sügav puue
Keele-ja kõnepuue	4	1	1	0	0	0
Kuulmispuue	5	3	0	7	1	0
Liikumispuue	69	42	11	49	136	39
Liitpuue	31	66	32	35	96	27
Muu	44	6	0	19	36	0
Nägemispuue	2	5	2	2	16	1
Psüühikahäire	18	43	5	2	22	5
Vaimupuue	26	41	4	0	1	1
Üldkokkuvõte	199	207	55	114	308	73

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 7. Lastega perede arv Haapsalus seisuga 31.12.2017

Lapsi peres	Perede arv
1	759
2	511
3	176
4	30
5	7
6	1
	1484 lastega peret

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Registreeritud töötute arv 31.12.2017. a seisuga oli 237. Toimetulekutoetust taotles 2017. aastal 210 peret, sh töötuga peresid 129, pensionäriga peresid 44, lastega 78, ühe täiskasvanuga 45. Leibkonna liikmete arv kokku oli 415, neist lapsi 151, töötuid 135, pensionäre 46.

Sotsiaalhoolekande korraldamine

Omavalitsuse sotsiaalhoolekandelise abi andmist koordineerivad Haapsalu Linnavalitsuse sotsiaalosakond ja Haapsalu Linnavalitsuse sotsiaalkomisjon.

Hoolekandeline abi jaguneb toetusteks ja teenusteks. Abivajaduse väljaselgitamisel lähtutakse terviklikust lähenemisest isiku abivajadusele, võttes arvesse tema toimetulekut ja ühiskonnaelus osalemist mõjutavaid asjaolusid. Sotsiaalteenuse osutamise võib vajadusel asendada sotsiaaltoetuse maksmisega või kombineeritult muu abi andmisega. Teenuste osutamise võib delegeerida linna hallatavatele asutustele ja muudele sotsiaalteenust osutavatele isikutele või asutustele, kus on olemas valmisolek ja professionaalsus teenust osutada.

Sotsiaaltoetused

Sotsiaaltoetused jagunevad sissetulekust sõltumatuteks ja sissetulekust sõltuvateks toetusteks.

Sissetulekust sõltumatud sotsiaaltoetused:

- lapse sünnitoetus;
- esmakordselt kooli mineva lapse toetus;

- toetus puudega lastele ja nende peredele osutatud sotsiaal- ning tervishoiuteenuste eest tasumiseks;
- matusetoetus;
- sünnipäevatoetus;
- hooldajatoetus keskmise, raske või sügava puudega lapse hooldajale;
- hooldajatoetus raske ja sügava puudega täisealise isiku hooldajale.

Sissetulekust sõltuvad sotsiaaltoetused:
- toimetulekutoetus;
- ühekordsed toetused vähekindlustatud isikutele ja peredele.

Sotsiaalteenused

Haapsalu linna poolt võimaldatavad teenused:
- koduteenused eakatele ja puuetega inimestele;
- üldhooldusteenused eakatele;
- tugiisikuteenus lastele, peredele, erivajadustega inimestele;
- täisealise isiku hooldus;
- isikliku abistaja teenus puudega inimesele;
- varjupaigateenus täiskasvanutele;
- turvakoduteenus täiskasvanutele ja lastele;
- sotsiaaltransporditeenus;
- eluruumi tagamine;
- asendushooldusteenus;
- nõustamisteenused;
- lapsehoiuteenus.

Omavalitsus korraldab elanikele toimetulekut toetavaid ennetavaid tegevusi, programme, koolitusi jne. Teeb selleks koostööd asutuste, institutsioonide ja vabaühendustega.

Lastekaitse ja laste hoolekanne

Lastekaitse ja laste hoolekandeteenused on:
- lastekaitse ja laste hoolekande korraldamine ja arendamine;
- haridusasutustes tugispetsialistide tagamine;
- vanemluse toetamine;
- laste õigusi ja heaolu tagavate programmide ja projektide läbiviimine;
- koostöö ja võrgustikutöö korraldamine.

Hoolekandeteenuseid osutavad asutused ja organisatsioonid

Haapsalu Sotsiaalmaja (Kastani tn 7) on Haapsalu linna hallatav asutus, mille tegevuse eesmärgiks on elanikele toimetulekuraskuste ennetamiseks, kõrvaldamiseks või kergendamiseks sotsiaalteenuste osutamine. Haapsalu Sotsiaalmaja pakub koduteenuseid, tugiisikuteenust puuetega inimestele, isikliku abistaja teenust, sotsiaaltransporditeenust, toitlustamist, turvakodu ja varjupaiga teenust täiskasvanutele, päevahoiuteenus. Samuti korraldab päevakeskuse tegevust ja huvitegevust eakatele ja erivajadustega inimestele ning korraldab erihoolekandeteenust igapäevaelu toetamine, sh autismispektri häirega raske või sügava intellektihäirega täisealistele, töötamise toetamist ja toetatud elamist. Lisaks pakutakse sotsiaalmajas nõustamisteenuseid, sh võlanõustamist, korraldatakse koostööd vabaühenduste ja seltsidega, kelle põhikirjaline tegevus toetab inimeste toimetuleku tagamist ning koordineeritakse vabatahtliku tööd.

SA Haapsalu Hoolekandekeskus (Kastani tn 9) osutab asendushooldusteenust, mille eesmärk on pika- või lühiajaliselt lapse heaolu ja õiguste tagamine, lapse põhivajaduste rahuldamiseks peresarnaste elutingimuste võimaldamine, lapsele turvalise ja arenguks soodsa elukeskkonna loomine. Osutab tugiisiku teenust ja lapsehoiuteenust sh erivajadustega lastele, samuti pere tugiisiku teenust, laste turvakoduteenust ja sotsiaaltranspordi teenust. Erihoolekandeteenustest pakub toetatud elamist ja ööpäevaringset erihoolekannet.

Täiskasvanute varjupaiga teenust pakuvad MTÜ Sotsiaalhooleühing ja Samaaria Eesti Misjon. Nõustamisteenuseid pakuvad Läänemaa Kriisiabikeskus, EELK Haapsalu Perekeskus ja eraettevõtjad. Haapsalu Linnavalitsusega teeb koostööd teenuste osutamisel ja sotsiaalhoolekande arendamisel Eesti Punase Risti Läänemaa Selts, Läänemaa Naiste Tugikeskus, Läänemaa Toidupank, MTÜ Hoovõtukeskus, Läänemaa Puuetega Inimeste Koda oma liikmes organisatsioonidega, Läänemaa Pensionäride Ühing, Läänemaa Suurperede Liit MTÜ Oma Pere ja MTÜ Papaver jne. Abi vahendab MTÜ Läänemaa Abikassa.

4.1.2. Arenguvajadused

1. Sotsiaalkorterite võimaldamiseks üürimaja ehitamine.
2. Sotsiaalteenuste arendamise jätkamine ja pakutavate teenuste kvaliteedinõuetele vastavuse tagamine.
3. Teenuste kättesaadavuse ühtlane tagamine.
4. Paindlik teenuste korraldamine vastavalt sihtrühmade muutuvatele vajadustele.
5. Uute teenuste arendamine soodustamaks isikute iseseisvat toimetulekut, võimalust osaleda ühiskonna- ja tööelus.
6. Hooldajate ja pereliikmete hoolduskoormuse vähendamine ning nende tööturule naasmise soodustamine.
7. Eluasemeteenuse tagamine ja erinevate sihtgruppide vajadusi arvestavad lahendused kombineeritult teenuste osutamisega.
8. Puuetega inimeste eluasemete füüsiline kohandamine.
9. Vähekindlustatud elanikele juurdepääsu tagamine nõustamisteenustele.
10. Nõustamis- ja rehabilitatsiooniteenuste osutamise võimaluste laiendamine ja kättesaadavuse tagamine paikkonnas.
11. Toimetulekut toetavad ennetavad tegevused.
12. Vägivalla vähendamine ja vägivalla ohvrite toetamine.
13. Perede toimetuleku toetamine.
14. Vanemluse toetamine.
15. Tõenduspõhiste programmide ja koolituste läbiviimine.
16. Koordineeritud võrgustiku- ja koostöö linna lasteasutuste ja lastega töötavate isikute vahel.
17. Hariduslike tugiteenuste keskuse loomine koordineeritud abi osutamiseks.
18. Asendushoolduse teenuskohtade arvu optimeerimine SA Hoolekandekeskuses vajadusele vastavaks.
19. SA Hoolekandekeskuse arendamine lastele ja peredele tugiteenuseid pakkuvaks teenuskeskuseks.
20. Koostöö kogukondade, vabaühenduste ja huvigruppidega, vabatahtliku töö toetamine.
21. Noorte hõivatus tööturul või hariduses, ühiskonnaelus osalemine.
22. Noorte õiguskuuleka käitumise toetamine.
23. Erihoolekandeteenuste arendamine.
24. Hoolekandeasutuste tehnilise baasi rekonstrueerimine ja parendamine.
25. Valdkonna töötajate arendamine.
26. Maakondliku koostöö tõhustamine.

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

4.2. Valdkond – tervishoiuteenus

4.2.1. Olukorra kirjeldus

Suurim terviseteenuse pakkuja Haapsalus, kelle teeninduspiirkonnaks on kogu Lääne maakond, on SA Läänemaa Haigla. SA Läänemaa Haigla on ainus Läänemaal asuv üldhaigla, mille koosseisu kuuluvad ambulatoorne eriarstiabi ja erakorralise meditsiini osakond, statsionaarne intensiiv- ja aktiivraviosakond ning õendus-hoolduskeskus, mis koosneb statsionaarse õendusabi osakonnast ja hooldekodust. Käesoleval hetkel pakub SA Läänemaa Haigla eriarstiabi 16 erialal. Erialadel, millel ei ole regioonis ühe eriarsti jaoks täies ulatuses mahtu, kasutatakse nn visiitarstide teenust. Taoline töökorraldus võimaldab tagada kvaliteetse eriarstiabi kiirema kättesaadavuse oma maakonna elanikkonnale. Haigla diagnostikakabinettide teenuseid kasutavad kõik maakonna perearstid ja teised tervishoiuasutused. Haigla rendib pinda Põhja-Eesti Regionaalhaigla (PERH) kiirabibrigaadidele, koondades oma taristule juba praegu kolm peamist maakonna elanikele tervishoiuteenuste pakkujat – üldarstiabi, eriarstiabi ja kiirabi.

SA Läänemaa Haigla pakub üldhaiglale kohustuslikke ja lubatavaid tervishoiuteenuseid. Teenuste mahud on kooskõlas Eesti tervishoiuvaldkonna arengusuundadega, mille kohaselt statsionaarse ravi mahud vähenevad ning ambulatoorse ravi olulisus kasvab. Personali osas on suurimaks probleemiks vananev töötajaskond. Sellest tulenevalt tegeleb haigla juhtkond aktiivselt personali värbamisprotsessi arendamise ja personali motiveerituse tagamisega.

SA Läänemaa Haigla tegeleb järjepidevalt arendustegevustega. Olulisemateks suundadeks on esmatasandi tervisekeskuse loomine ning tervisekeskust toetavate teenuste arendamine, sh aktiivraviteenuste arendamine, psühhiaatria- ja sõltuvushaigete rehabilitatsiooni kompetentsikeskuse loomine ning õendusabi- ja hooldusteenuste arendamine. Strateegiliste eesmärkide elluviimiseks tegeletakse aktiivselt kõigi põhiprotsesside arendamisega. Lääne maakonna elanikele osutab piirkondliku haiglana eriarstiabi teenuseid valdavalt PERH. Eriarstiabi osutatakse patsientide vajadustest lähtuvalt ka teistes kõrgema etapi raviasutuses, seejuures patsienti vastavalt ravifaasile vajadusel üle viies.

Esmatasandi tervisekeskus

SA Läänemaa Haigla üks eesmärkidest on toetada oma teenustega esmatasandi tervisekeskuse tegevust. Läänemaa Haigla ruumidesse aadressile Vaba tn 6 luuakse käesoleval ajal Läänemaa tervisekeskus. Läänemaa tervisekeskuse perearsti ja -õe teenuste piirkonnaks on Haapsalu linn, Lääne-Nigula ja Vormsi vald. Rajatava tervisekeskuse personali eeldatavaks suuruseks on planeeritud 7 arsti, 12 õde, 5 koduõde, 3 füsioterapeuti, 2 ämmaemandat ja 7 muu personali kategooria alla kuuluvat töötajat (sotsiaaltöötaja, psühholoog, töötervishoiuarst jms). Käesolevaks ajaks on lepingud sõlmitud 4 perearstiga, kes hakkavad oma nimistu patsiente vastu võtma Läänemaa tervisekeskuses. Kokku on Haapsalus käesoleval ajal 7 perearsti praksist.

4.2.2. Arenguvajadused

1. Esmatasandi arstiabi kättesaadavuse parandamisele kaasa aitamine.
2. Haapsalu tervisekeskuse välja arendamine SA Läänemaa Haigla kompleksis.
3. Läänemaa Haigla kui ambulatoorset ja statsionaarset eriarstiabi pakkuva maakonna haigla tegevuse jätkamise toetamine.
4. SA Läänemaa Haigla baasil nö tervisekvartali edasi arendamise toetamine.
5. Haiglahoone funktsionaalsuse ja tehnoloogilise baasi parandamine vastavalt maakondliku tervisekeskuse ja võrgustunud üldhaigla vajadustele.
6. Igakülgne koostöö SA Haapsalu Neuroloogilise Rehabilitatsioonikeskusega.

7. Perede toetamine eakate pereliikmete hooldusravi eest tasumisel.
8. Tervislikku liikumist ja toitumist edendavate ürituste korraldamine ja toetamine.

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

5. LOODUSKESKKOND

Strateegiline eesmärk – Haapsalu on rikkalike ja kaitstud loodusväärtustega atraktiivne mereäärne piirkond, kus on hästi välja arendatud sadamate ja supluskohtade võrk, hästi hoitud ja aktiivseks puhkuseks kasutatavad rohealad ja rohetaristu.

5.1. Valdkond – veekeskkond

5.1.1. Olukorra kirjeldus

Haapsalu on kolmest küljest – põhjast, läänest ja lõunast ümbritsetud merega: põhjapool Haapsalu laht; läänes Pullapää laht, Pusku viik, Topu laht, Lõpe laht, Väinameri ja lõunas Matsalu laht. Rannajoone kogupikkus on 91,2 km.

Haapsalu laht

Haapsalu laht jaguneb kaheks: Eeslaht ja Tagalaht. Eeslahe ääres asuvad avalikud rannad ja supluskohad: Paralepa ja Vasikaholmi supelrannad ning Väikese viigi äärne supluskoht. Haapsalu lahe äärsed sadamad on koondunud Tagalahe äärde: Rannarootsi Muuseumi sadamakoht ning erasadamad (Veskiviigi jahisadam, Grand Holm Marina jahisadam, Westmeri jahisadam ja kalasadam). Haapsalu piiridesse ulatub ka Tagalahe äärde ulatuv Silma looduskaitseala. Enamus Silma looduskaitsealale jäävast rannikualast on sihtkaitsevööndis ja liikumispiirangutega. EL tõukefondi toel süvendasid Veskiviigi sadam ja Grand Holm Marina sadam 2016–2017. aastal sadama akvatooriumit, mis andis neile paremad võimalused avamerejahtide vastuvõtmiseks ja sadamateenuste pakkumiseks. Haapsalus on küll üle 18 km mereäärset rannajoont, kuid suur osa sellest on roostunud ala. Linnas on kaks ametlikku supelranda: Paralepa ja Vasikaholmi. Järjest populaarsemaks on muutunud Väikese viigi äärne on supluskoht, kuhu on rajatud ka invasupluskoht. Linnasiseseks järveks muutunud Väike viik on atraktiivne ala, kus on võimalik edasi arendada aastaringseid tegevusi. Haapsalu Eeslaht on suhteliselt avatud ja hea veevahetusega veekogu. Seevastu Haapsalu Tagalaht on poolsuletud madalaveeline mereosa. Eeslahte suubub Jaama oja (ametliku nimega Asuküla peakraav). 2019. a. toimub selle suudmeala süvendamine eesvoolu parendamiseks.

Pullapää laht

Pullapää ninas asub väga atraktiivse vaatega supluskoht. Pullapää nina kinnistule on kehtestatud detailplaneering, mille kohaselt maa-alale on planeeritud avalik supelrand ning surfamise ala koos aktiivse tegevuse võimalustega ja selleks vajaliku taristuga. Käesoleval ajal on Pullapää nina kinnistu antud Valgevälja MTÜ-le kasutamiseks.

Rohuküla sadam

Rohuküla sadam on renoveeritud riigile kuuluv reisi- ja kaubasadam, kust peetakse praamiühendust Hiiumaa ja Vormsiga. Erasektor on avaldanud soovi arendada jahisadama osa olemasoleva sadama põhjaküljel. Rohuküla sadamani soovitakse pikendada ka rongiliiklust. Viimane peatus on kavandatud võimalikult kai lähedale, et reisijatel oleks mugav minna praamile.

Pusku viik

Pusku sadamakoht[8] on munitsipaalomandis. Paadisilla kõrval on supluskoht, kuhu Eesti-Läti piiriülese koostöö programmi projekti „Riverways“ raames paigaldati infotahvel/riietuskabiin ja puhkekoht (laud/pingid).

[8] Sadamakoht – Veetranspordivahendite sildumiseks kohandatud veeala koos selle juurde kuuluva kaldalõiguga, kuid kus ei pakuta avalikke sadamateenuseid ja mis ei ole kantud väikesadamana Veeteede Ameti sadamaregistrisse.

Topu laht
Topu väikesadam (kalasadam) on kutseliste kalurite poolt moodustatud Topu Rannakalurite Selts MTÜ omandis. Sadamas asub tuletõrje veevõtukoht. Munitsipaalvaldusesse kuulub Allika külas pool Laomäe sadamakohast koos paadisillaga. Paadisilla juures on puhkekoht ja veeohutusstend. Sadamataristut on arendanud kohalikud vabatahtlikud. Sadamakohas on ujumisvõimalus, kuid eelistatud ujumiskoht asub eramaal, naaberkinnistul.

Matsalu laht
Puise väikesadam (kalasadam) on munitsipaalomandis. Muulid ja kaid on renoveeritud. 2018. ehitatakse PRIA toetusega jahutushoone. Sadamas ei ole ujumiskohta. Ujumiskoht on eramaadel. Ujumiskoht on varustatud avaliku tualetiga ning suveperioodil olmejäätmete konteineriga. Kiideva sadamakoht kuulub munitsipaalomandisse. Samal kinnistul asuvad Kiideva seltsimaja, heakorrastatud külaplats koos laululava ja tantsuplatsiga, loodusmaja ja ujumiskoht. Paadisild on renoveeritud. Haeska lauter asub eramaal, Tuulingu puhkemaja hoovis. Ujuda saab lautri kanalis. Avalike ürituste korraldamine ja sadama kasutamine on kokkuleppel omanikuga.

Valgevälja karjäär
Valgevälja liivakarjäär pindalaga 7,85 ha paikneb Lääne maakonnas Haapsalu linnas Valgevälja külas Eesti Vabariigile kuuluval maatükil. Karjääri maa-aines on kehtiva mäeeraldise põhjaosas ammendunud ja ala osaliselt korrastatud. Valgevälja liivakarjääri moodustunud veekogu on Haapsalu inimestele suveperioodil üks lemmiksupluskohti. Kaevandustegevus karjääris on hetkel peatatud, kuid väheseid liivavarusid seal veel leidub. Kui kaevandamine ei jätku, tuleb viimasel kaevandusloa omanikul karjäär korrastada puhkealaks. Kuna veekogu on juba olemas, siis on korrastamistööd minimaalsed. Haapsalu linna eesmärk on taotleda Valgevälja karjääri kinnistu riigi omandist munitsipaalomandisse ja rajada sinna avalik supluskoht.

5.1.2. Arenguvajadused

1. Haapsalu laht on madal ja mudase põhjaga. Haapsalu lahe vee sügavus väheneb aastast aastasse, mis on eeskätt tingitud looduslikest protsessidest – maakerkest ning veetaimestiku arengust. Veetaimestiku vohamist soodustab omakorda enne puhastusseadmete rajamist sadu aastaid merre suunatud solk, mille tulemusel akumuleerunud üldfosfori ja üldlämmastiku jääkreostus toodab üldlämmastikku juurde ja loob sobiva keskkonna veetaimestiku vohamiseks, mis lagunedes omakorda toodab juurde mudasetteid. Mudasetted tarbivad lagunemisel hapnikku, halvendades seega hapnikurežiimi lahe madalaveelises osas. Eriti kriitilises seisus on Tagalaht, mille seisukord on hinnatud väga halvaks. Tagalahe kinnikasvamise pidurdamiseks on vajalik koostöös riigiga leida ja rakendada meetmed jääkreostuse vähendamiseks. Omavalitsuse võimuses on niitmisega veetaimestiku areaali järjekindel pidev piiramine.
2. Veeliikluse arengut Tagalahes pidurdab kõige enam lahe madalus ja taimestikurohkus. Mudasetted ummistavad ka faarvaatreid ja neid on vaja järjekindlalt süvendada, et säilitada Haapsalu avamerejahtide sihtkohana. 2014. a valmis Haapsalu Linnavalitusel Tagalahe faarvaatri süvendustööde tehniline projekt. Kahjuks pole õnnestunud riigi poolt leida partnerit, kes riigimeres planeeritud süvendustööd enda ülesandeks võtaks.
3. Tagalahe ääres asuva Rannarootsi Muuseumi sadamakohta ja merelepääsuteed on vaja süvendada, samuti rajada kaldakindlustus, et tagada muuseumi merekultuuri tutvustava tegevuse jätkamine.
4. Kutselistele ja harrastuskaluritele Bürgermeistri holmile sadamakoha rajamine.
5. Haapsalu piirivalvekordon Bürgermeistri holmil lõpetas tegevuse ja senine riigikaitsemaa koos sadamaga on antud Riigi Kinnisvara AS (RKAS) haldusesse. Haapsalu linn soovib riigikaitsemaad taotleda munitsipaalomandisse, et luua munitsipaalsadam „Bürgermeistri holmi merekeskus“.

Munitsipaalsadam on vajalik järgmistel otstarvetel: Haapsalu-Österby vahelise igapäevase reisijate- ja sõidukiteveo korraldamiseks; riigiasutuste (Päästeamet, Keskkonnaamet, Veeteede Amet jt) laevadele sadamateenuste tagamiseks; vabatahtliku merepäästevõimekuse arendamiseks; kohalike kutseliste ja hobikalurite jaoks vajaliku taristu välja ehitamiseks; vesilennukite sildumiskoha loomiseks; Haapsalu pikaajaliste traditsioonidega veespordialade (purjetamine, jääpurjetamine) ja uudsete veespordialade (lohesurfamine, kajakisõit jne) harrastamis- ja õppetingimuste parandamiseks. Munitsipaalsadam annab omavalitsusele võimalused otseselt mereteenuste arendamisega ja merekultuuri säilitamise ning arendamisega tegeleda.

6. Bürgermeistri holmile, Suure viigi äärde on planeeritud rajada munitsipaalomandusse kuuluv väikelaevade sadam ajalooliste puupaatide baasiks. Bürgermeistri holmi puulaevasadama rajamine on planeeritud teha koostöös MTÜ-ga Puulaevaselts Vikan. 2012. a valmis sadama detailplaneering. Lisaks on vaja puhastada kalda äär mudasetetest.
7. Paralepa ja Vasikaholmi supelrannad ja Väike viigi supluskoht on populaarsed ujumiskohad, kuid aktiivseteks puhkealadeks vajalik taristu on puudulik ja kohati amortiseerunud. Vajalik on rajada rannateenuste pakkumiseks ja aktiivseks vaba aja veetmiseks vajalik infrastruktuur.
8. Vajalik on edasi arendada Väike viigi invasupluskohta.
9. Pullapää nina kinnistu on kaunis looduslik koht, millel on potentsiaal saada populaarseks puhkealaks. 2017. a kehtestati puhkeala ja supelranna detailplaneering. Eesmärk on Pullapää nina välja arendamine supelrannaks koos puhkealaga vastavalt detailplaneeringule.
10. Rohuküla supluskoha puhkeala ja juurdepääsutee arendamine.
11. Olemasolevate supluskohtade tähistamine, arendamine ja sealse veeohutuse tagamine.
12. Pusku sadamakoha kai ja muuli rekonstrueerimine.
13. Laomäe sadamakoha puhkeala arendamine.
14. Matsalu lahe rannik on madal ja mudane. Merele pääsuks on süvendatud kanalid. Puise sadama, Kiideva sadamakoha ja Haeska lautri merelepääsud vajavad regulaarselt puhastamist.
15. Kiideva sadamakoha akvatooriumit on vaja laiendada et lisada paadikohti ja arendada supluskohta.
16. Pusku, Laomäe ja Kiideva sadamakohad tuleb välja arendada väikelaevasadamateks ja kanda Veeteede Ameti sadamaregistrisse.
17. Valgevälja karjääri ja karjääriga piirnevale RMK alale, pärast kaevandustegevuse lõppemist avaliku ranna ja puhkeala rajamine.
18. Vajalik on paigaldada suunaviidad, et munitsipaalomandis olevad sadamad, lautri- ja supluskohad oleks hõlpsalt leitavad.
19. Kõigi munitsipaalomandis olevate sadama, lautri- ja supluskohtade juurde tuleb paigaldada veeohutusstend koos päästerõngaga.
20. Järelevalve tõhustamine kallasradadele pääsude sulgemise üle.
21. Korduva üleujutusala määratlemine rannaalal ehitustingimuste täpsustamiseks.

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

5.2. Valdkond – rohealad (haljasalad, pargid jmt)

5.2.1. Olukorra kirjeldus

Haapsalu on parkide rohke linn. Piiskopilinnuse hoov, Krahviaed, Raekoja park, Aafrika rand, Promenaad, Uuemõisa mõisa park ja väiksemad pargid, lisaks Paralepa parkmets, Valgevälja, Tööstuse tn ja Metsakalmistu metsad ning linnaümbruse metsad moodustavad Haapsalu linnastu rohealade võrgustiku. Loodus- ja muinsuskaitse alused või muinsuskaitsealal asuvad pargid on Piiskopilinnuse hoov, Krahviaed, Raekoja park, Aafrika rand, Promenaad, Uuemõisa mõisa park ja Paralepa parkmets. Eesmärk on parkide ja parkmetsa pidev korrashoid, atraktiivsuse ja kasutusintensiivsuse suurendamine, eelkõige rekreatsiooni, kultuuri- ja loodusturismi huvides. Ideaalis võiks rohealad seotud olla nn rohekoridoridega.

Linna elanikud on mures Haapsalu linnalises keskkonnas kõrghaljastuse kohati kergekäelise likvideerimise ja oskamatu hoolduse pärast, sest puudega kaetud alad pakuvad ligitõmbavat elukeskkonda nii linnaelanikele kui ka turistidele, puude olemasolu tõstab ühtlasi ka kinnisvara väärtust. Samuti pakuvad linna puud peavarju putukatele, lindudele, imetajatele. Puud tarbivad süsihappegaasi (CO_2) ja osalevad massiivselt hapniku tootmisel. Nad puhastavad linna õhku, püüdes reostusosakesi oma lehtede ja okstega ning mängivad olulist rolli linna õhutemperatuuri regulatsioonis.

5.2.2. Arenguvajadused

1. Linna rohealade ja parkide arengukava koostamine. Arengukava võiks sisaldada rohealade ja parkide dendroloogilist inventuuri, uue haljastamise kava ja teostatavate tööde plaani, sealhulgas ka uute parkide ja rohealade rajamist, puude istutamist ja liikide ja arvukuse soovitamist.
2. Linna puude hooldamise hea tava reeglistiku koostamine, mis aitaks välistada linna puude teadmatusest või oskamatusest tingitud kahjustamise, sandistamise ja nende muutmise haigustele ja kahjuritele vastuvõtlikuks ning tagaks puude esteetilise väljanägemise.
3. Linna puude raieloa andmise hea tava reeglistiku koostamine, mis aitaks välistada kõrghaljastuse kergekäeliselt maha võtmise võimalused.
4. Haapsalu esinduspargi (Promenaadi Jaan Poska park koos Aafrika ranna lastepargiga) puidust sildade, pinkide, atraktsioonide, terrasside jm pidev hooldamine, proteesimine ja vajadusel välja vahetamine. Parki rekonstrueeriti 10 aastat tagasi ja puidust taristu amortiseerub.
5. Uuemõisa mõisapargi rekonstrueerimise jätkamine. Järgmiste etappidena on kavas rekonstrueerida mõisahoone ümber olevad tänavad ja platsid ning mõisa tagune haljasala, pargis tuleb välja ehitada laululava koos pealtvaatajate nõlvaga ja saarepaviljon ning infotahvlid.
6. Mäemõisa pargi edasi arendamine eesmärgiga luua funktsionaalne Mäemõisa tervisepark erinevate sportimis- jm vaba aja veetmise võimalustega. Esmajärjekorras vajab park pargivalgustust.
7. Raekoja pargi rekonstrueerimine vastavalt 2017. a valminud eskiislahendusele (Lootusprojekt OÜ), et tagada linna südames asuva pargi jalgteede läbitavus ka vihmastel aastaaegadel ja muuta park funktsionaalsemaks.
8. Wiedemanni skvääri ja Bürgermeistri holmi vahelise puhkeala välja arendamine.
9. Tagalahe äärse puhkeala laiendamine Aafrika rannast Haava tänavani.
10. Parkide hoolduskavade koostamine.
11. Haljasaladele skulptuuride ja väikevormide paigaldamine.
12. Linna territooriumile aiamaade jaoks alade planeerimine, kus kokku lepitud tingimustel on võimalik linna elanikel endale aiamaa rentida.

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

5.3. Valdkond – looduslikud ja poollooduslikud alad

5.3.1. Olukorra kirjeldus

Haapsalu linna territoorium on rikkaliku ja riiklikult kaitstud loodusväärtustega. Väinamere hoiualasse kuuluvad Haapsalu territooriumil järgmiste külade rannaalad: Tuuru, Allika, Varni, Metsaküla, Kiviküla, Tanska, Mäeküla, Pusku Rohuküla ja Nõmme; tervikuna Hobulaiu küla. Matsalu looduskaitseala hulka kuuluvad Haapsalu territooriumil järgmised külad: Kiideva, Saardu, Puise; Koidu, Põgari-Sassi; osaliselt Haeska, Puiatu, Sinalepa ja Tuuru. Silma looduskaitsealale jäävad osaliselt Herjava ja Uuemõisa külade rannaala ning Uuemõisa aleviku põhjaosa. Vääriselupaiku on Haapsalu territooriumil inventeeritud 24. Kaitstavaid loodusobjekte on keskkonnaregistris 21.05.2018. a seisuga 1665.

Lisaks on Haapsalu linna ja Ridala valla üldplaneeringutega määratletud linna ümbruse rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud. Kõrgendatud avaliku huviga alade nimekirjas on Paralepa parkmets. Uue üldplaneeringu koostamise käigus analüüsitakse linna rohevõrgustikku ja väärtuslikke maastikke ning täiendatakse kõrgendatud avaliku huviga alade nimekirja.

Haapsalu linnal on metsamaad kokku 356,2 ha, mida majandatakse vastavalt aastateks 2011–2022 koostatud metsamajandamiskava alusel. Looduslikud- ja poollooduslikud alad on ressurss, mis osaliselt on rakendatud rekreatsiooni ja loodusturismi valdkonnas. Looduskaitse all olevas Paralepa parkmetsas on terviserajad, mis on aktiivses kasutuses. Terviseradasid haldab ja arendab OÜ Haapsalu Spordibaasid. Kiideva ja Puise külade vahel on eramaadel kulgev matkarada. Riigi- ja munitsipaalmaadele on kavandatud käesoleval ajal teostatav rahvusvaheline ranniku matkarada. Rekreatsiooni, aga eriti loodusturismi valdkonnas, on väga palju kasutamata ressurssi, mis välja arendamise korral annab suurt lisaväärtust Lääne-Eestit külastavatele turistidele ja pikendab nende siinviibimise aega.

Haapsalu rannaalad on enamuses roostunud. Kõdunev roog toodab mudasetteid. Mudasetted vähendavad vees hapnikku. Vajalik on pidurdada roostumist järjepideva niitmisega või veiste karjatamisega.

5.3.2. Arenguvajadused

1. RMK kõrgendatud avaliku huviga alade nimekirja täiendamine Haapsalu linna ümber asuvate väärtuslike maastikega Valgevälja, Kiltsi, Nõmme, Rohuküla ja Pusku külades.
2. RMK kõrgendatud avaliku huviga alade nimekirja täiendamine Uuemõisa aleviku ümbruses, külade ümbruses ja asulate juurdepääsuteede ääres.
3. Haapsalu linna metsades metsatööde (metsavedu, metsaraie) vältimine lindude pesitsemise ajal.
4. Haapsalu linna metsade uuendamisel teostada lageraiet vaid põhjendatud vajadusel, nt olulise metsakahjustuse korral.
5. Teede lagunemise ajal kevadeti ja sügiseti ning raskete ilmaolude korral rasketehnikaga metsaveo piiramine kohalikel teedel.
6. Rannaalade korrastamine roostiku kasvu pidurdades.
7. Haapsalu linna rannaaladel roostunud rannaalade niitmise ja mägiveiste karjatamise korraldamine.
8. Poollooduslike koosluste kui ajalooliste maastike ja loodusliku mitmekesisuse hoidjate väärtustamine, teadvustamine ja hoidmine.
9. Vääriselupaikade kaitsmise vajaduse teadvustamine.
10. Paralepa parkmetsas terviseradade arendamine.
11. Jaama oja silla juurest Paralepa metsa suunduvate kõvakattega kergliiklusteede rekonstrueerimine.

12. Loodusradade kaardistamine, viidastamine, loodus- ja kultuurimälestiste juurde infotahvlite paigaldamine ja korrashoiu tagamine.
13. Rahvusvaheline ranniku matkaraja Haapsalu lõigu märgistamine ja märgistuse hooldamine.
14. Kiideva-Puise matkaraja uuendamine.
15. Silma looduskaitseala ja Matsalu rahvuspargi rannaaladel, sh ka Kiidevas, roostunud rannaaladel niitmise ja karjatamise korraldamine.

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

6. KESKKONNAKAITSE

Strateegiline eesmärk – Tõhusalt välja arendatud ja korraldatud heitvee- ja jäätmekäitlus tagab looduskeskkonna säästva kasutamise.

6.1. Valdkond – heitveekäitlus

6.1.1. Olukorra kirjeldus

Linnapiirkond

Haapsalus pakub üldkasutatavat vee- ja kanalisatsiooniteenust Haapsalu Veevärk AS (edaspidi HVV). Joogiveeks kasutatakse kaht põhjavee veeladestust: 1) ordoviitsiumi-kambriumi veeladestik; 2) kambriumi-vendi veeladestik. Vee kvaliteet vastab Euroopa Liidu direktiivile EC 98/83. Kõigile Haapsalu linna, Uuemõisa ja Paralepa alevike elanikele ja ettevõtetele on tagatud veeteenuste kättesaadavus. Haapsalu linn, Uuemõisa ja Paralepa alevikud on samal reoveekogumisalal linnaga. Haapsalu linnas on lahkvoolne kanalisatsioonisüsteem. Haapsalu reoveepuhasti asub Haapsalu linnas. Reoveepuhastusjaamas on kasutusel mehaaniline, keemiline ja bioloogiline puhastustehnoloogia. Reoveepuhasti valmis 1998. aastal. 2000. aastal laiendati puhastit bioloogilise fosfori- ja lämmastikärastuse süsteemi ja liivaeraldusega. Reoveepuhasti on projekteeritud võimsusele 22 000 inimekvivalenti ning on võimeline vastu võtma reovett kuni 7220 m³ ööpäevas. Tavapärane vajadus on u 3500 m³ ööpäevas. Lõppfaasis on muda komposteerimise arendamise projekt. Jätkub trasside laiendamine uutesse elamu- ja tööstuspiirkondadesse ning amortiseerunud trasside kavapõhine rekonstrueerimine vastavalt ühisveevärgi ja kanalisatsiooni (ÜVK) arengukavale.

Haapsalu linna ja Uuemõisa asula probleem on vähene kaetus sademeveekanalisatsiooniga ning olemasoleva sademeveekanalisatsiooni ja sademevee lahtiste kulgemisalade puudulik hooldamine. ÜVK-s kajastuvad perspektiivsed sademeveekanalisatsiooni arengusuunad, kuid otsene sademeveearengukava ja -hoolduskava puuduvad. Hädavajalik on Haapsalu linnastu sademeveekanalisatsiooni ja sademevee avatud kulgemisalade süsteemi seisukorra hinnang ning sellele vastavalt koostada sademeveesüsteemide arendamise ja hooldamise kava. Kaugem eesmärk on kõigi tiheasustuste sademevete suunamine sademeveekanalisatsiooni. Sademevee süsteemi arendatakse praegu samal ajal teede remondi ja uute teede väljaarendamisega, sest puudub finantsvõimekus eraldi sademeveesüsteeme välja arendada.

Maapiirkond

Jõõdre ja Panga külas on iseseisvate puhastusseadmetega reoveekogumisalad. Ühisveevärk ja kanalisatsioon on üldjoontes valmis ehitatud. Üsse küla korrusmajade piirkond vajab ühisveevärgi- ja kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimist.

Probleemiks on Uuemõisa, Paralepa, Kiltsi, Valgevälja ja Herjava ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukavaga aastateks 2009–2020 kavandatud Herjava ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni lahendus, mis nägi ette Herjava külla reoveekogumisala moodustamist. Kahjuks keeldus Keskkonnaministeerium elanike vähesuse tõttu Herjava reoveekogumisala moodustamisest, kuid asjaolu, et selline arendustegevus on kavandatud, takistab Herjava küla elanikel hajaasustuse programmi alusel puurkaevude ja kanalisatsioonisüsteemide väljaehitamist, sest ÜVK arenduspiirkond ei ole hajaasustuse programmis abikõlbulik.

Aastatel 2008–2017 on EAS-i hajaasustuse programmi kaudu toetatud riigi ja kohaliku omavalitsuse poolt 76 majapidamise ja 1 seltsimaja veesüsteemide (puurkaevu rajamine) ehitamist,

rekonstrueerimist või parendamist (filtersüsteemi paigaldamine) ning 22 majapidamise, ühe 4 korteriga kortermaja ja ühe 8 korteriga kortermaja reoveesüsteemi ehitamist.

6.1.2. Arenguvajadused

1. Haapsalu linna ja Uuemõisa aleviku sadeveesüsteemide arendamine.
2. Ühisveevärgi ja kanalisatsiooni (ÜVK) arengukava perioodiline uuendamine ja tegevus vastavalt ÜVK arengukavale.
3. Uuemõisa, Paralepa, Kiltsi, Valgevälja ja Herjava ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukavaga aastateks 2009–2020 korrektuuri teostamine Herjava arenduspiirkonna osas.
4. Üsse küla korrusmajade veevärgi- ja kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimine.
5. Hajaasustuse programmi kaudu maalise piirkonna elanike majapidamistele vee- ja kanalisatsioonisüsteemide välja ehitamise järjepidev toetamine.

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

6.2. Valdkond – jäätmekäitlus

6.2.1. Olukorra kirjeldus

Haapsalu linnas toimub jäätmekäitlus kooskõlas Jäätmeseadusega. 2016. aastal võeti vastu Läänemaa omavalitsuste ühtne jäätmekava 2016–2020. Omavalitsuse jäätmemajandust reguleerivad lisaks järgmised dokumendid: „Haapsalu linna heakorraeeskiri“ ja „Haapsalu linna jäätmehoolduseeskiri“.

Jäätmevedu

Jäätmevedu reguleerib „Korraldatud jäätmeveo rakendamise kord“. Segaolmejäätmete jäätmeveoteenust hangitakse jäätmeveoga tegelevatelt ettevõtetelt. Kontsessiooni andmiseks jäätmeveoga tegelevale ettevõttele korraldasid Haapsalu linn ja Ridala vald ühishanke aastaiks 2017–2019.

Taaskasutus

Haapsalu linn tagab kõigile elanikele võimaluse taaskasutatavate jäätmete tasuta äraandmiseks. Selleks on üks linna hallatav kompleksne keskkonnajaam Lihula mnt viadukti juures. Lisaks on avalikuks kasutamiseks pakendipunktid, mida haldavad järgmised pakendiringluse organisatsioonid: Tootjavastutusorganisatsioon OÜ (TVO); MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon (ETO); Eesti Pakendiringlus OÜ. Pakendipunktide arv (seisuga 03.04.2018): Haapsalu linnas 13, Uuemõisa alevikus 2, Panga külas 1, Jõõdre külas 1, Herjava külas 1, Üsse külas 1, Haeska külas 1, Kiideva külas 1, Puise külas 1, Liivakülas 1 ja Mägari külas 1. Pakendipunktides vastu võetavad jäätmed on erinevad. Täpsemat infot saab Haapsalu veebilehelt.

Biojäätmed

Vähendada tuleb biojäätmete sattumist olmejäätmetesse. Selleks otstarbeks on vaja rajada biolagunevate jäätmete kogumiskoht ning luua ja rakendada töösse biolagunevate jäätmete kogumise süsteem. Perspektiivis tuleb biojäätmed liita korraldatud jäätmeveoga.

Haljastusjäätmed

Suurem osa Haapsalu linnas maja võetavatest okstest ja puudest purustatakse multšiks, mida kasutatakse terviseradade ja peenarde hoolduseks. Haapsalu linna lehtede ja okste ametlik kogumisplats on Metsakalmistu kinnistul. Kogumisplatsil haljastusjäätmed komposteeritakse ja võetakse taaskasutusse.

Läänemaa jäätmejaam

Haapsalu territooriumil, Kiltsi külas asub Läänemaa jäätmejaam, kus on tagatud kõigi jäätmeliikide vastuvõtt. Kinnistu kuulub Haapsalu linnale. Jäätmejaama opereerib Feralmet OÜ.

Pullapää suletud prügila

Haapsalu territooriumil, Kiltsi külas, Läänemaa jäätmejaama kõrval asub Pullapää suletud prügila. Haapsalu linna kohustus on teostada suletud prügila seiret. Kord aastas tuleb määrata: pH, Nüld; Püld, kloriidid, KHT, NH4; NO3,SO4, orgaanilise süsiniku sisaldus, elektrijuhitavus, naftasaadused ja fenoolid. Üks kord kolme aasta jooksul määrata raskemetallide sisaldus. Kord aastas tuleb Ungru ojast prügila

suhtes üles- ja allapoolse voolu pinnaveeproovid. Proovides määrata: pH, elektrijuhitavus, BHT7KHT, hõljuvaine, Nüld, Püld, naftasaadused ja ühealuselised fenoolid.

6.2.2. Arenguvajadused

1. Taaskasutavate jäätmete tasuta äraandmise süsteemi arendamine.
2. Biojäätmete vastuvõtu tagamine korraldatud jäätmeveo raames.
3. Läänemaa jäätmejaama arendamine.
4. Uuemõisa ja Haava tn komposteerimisplatside välja arendamine.
5. Maastikupilti risustavate, kasutusest välja langenud ja ohtlike lagunenud ehitiste likvideerimine või korrastamine.
6. Korraldatud jäätmeveo, sh biojäätmete veo, 2020–2025 perioodiks jäätmevedaja hankimine.
7. Pullapää suletud prügila maa-alale uue kasutusotstarbe leidmine (päikeseenergia park vms).

Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“

7. TEHISKESKKOND

Strateegiline eesmärk – Haapsalu on nüüdisaegse ökonoomse infrastruktuuriga ja hästi korraldatud ühistranspordiga piirkond, mis tagab kvaliteetse elu- ja ettevõtluskeskkonna säilitades looduse mitmekesisuse ja omapära loodusressursse säästlikult kasutades.

7.1. Valdkond – teed ja tänavad

7.1.1. Olukorra kirjeldus

Riigiteed

Riigiteede hooldust korraldab Maanteeamet. Haapsalu linna läbib riigi põhimaantee Ääsmäe-Haapsalu-Rohuküla nr 9 ning tugimaantee Haapsalu-Laiküla nr 31. Neist esimese puhul on Tallinna maantee, Jaama tänav ja Kiltsi tee Haapsalu linna läbiva põhimaantee linnale kuuluvad lõigud. Käesolevaks ajaks on rekonstrueeritud järgmised maanteelõigud: 1) Rannaküla-Randsalu; 2) Paralepa alevik-Rohuküla sadam; 3) Kiltsi tee Jaama ojast kuni raudteejaamani; 4) Tallinna mnt-Lihula mnt ristmik; 5) Tallinna mnt-Tamme tn ristmik. 2018. a rekonstrueeritakse Tallinna mnt lõik Lihula mnt ristmikust kuni Vahtra tn ristmikuni.

Kohalikud teed

Hajaasustuspiirkonna kohalike teede talihoolduse lepingud on erinevates piirkondades sõlmitud erinevate hooldajatega hankemenetluse teel.

Omavalitsus teostab teede säilitus- ja hooldusremondivajaduste seiret ja teostab parendustööd vastavalt vajadusele ja teehoolduskavale.

Teede suuremahulised rekonstrueerimised endise Ridala valla territooriumil toimuvad kehtiva teehoiukava 2018–2020 alusel. 2019. aastal on kavas 2,5-kordne pindamine Herjava küla Nurmoja piirkonna teedel, Koheri teel, Molli teel ja Vanamõisa teel. 2020. aastal on kavas 1,5-kordne pindamine Paralepa Terase, Raua, Vase, Tina, Taime ja Pronksi tänavatel ning 2,5-kordne pindamine Panga teel.

Erateed

Hajaasustuse programmist on riigi ja kohaliku omavalitsuse toel rekonstrueeritud aastatel 2014–2017 7 juurdepääsuteed hajaasustuses asuvatele majapidamistele.

Probleemiks on Herjava Nurmoja piirkonna sisuliselt avalike teede kuulumine riigi omandisse elamumaa sihtotstarbel. Teede munitsipaalomandisse vormistamist on takistanud asjaolu, et kinnistul asuvad lisaks teedele ka kraavid ja muud kasutuseta maa-alad, mida sealsed elanikud ja maakasutajad pole soovinud omandada ning riigi poolne vähene huvi maaküsimust mõistlikult lahendada.

Tänavad

Tänavad on tiheasustustes klassifitseeritud vastavalt kasutuskoormusele 1.–4. seisundi taseme teedeks. 1. seisundi taseme teid hooldab aastaringselt lepingu alusel Haapsalu Linnahooldus OÜ, k.a Uuemõisa ja Paralepa alevike ning Jõõdre ja Panga külade teid. 2.–4. seisundi taseme teede aastaringne hooldus on korraldatud hankepõhiselt. Käesoleval ajal teostab 2.–4. seisundi teede hooldust Lääne Teed OÜ. Vajadus on teostada igapäevast säilitus- ja hooldusremonti.

Vanalinna tänavavõrk ja parkimine

Haapsalu vanalinna 13. sajandil kujunenud tänavavõrk asub Haapsalu vanalinna muinsuskaitsealal ja selle kaitsevööndis. Nimetatud tänavad ja nende kõnniteed on väga kitsad, samas liikluskoormus, eriti suvel, on väga suur. Probleemiks on parkimiskohtade vähesus. Vaba ruumi piiratuse tõttu on võimalik rajada väikesemahulisi parkimisalasid ja üksikuid lisaparkimiskohti. Käesolevaks ajaks on projekteeritud avalik parkla Rüütli tänavale ja Haapsalu Kultuurikeskuse Vaba tn poolsele küljele. Detailplaneeringuga on ette nähtud parkimisalad kinnistutel F. J. Wiedemanni tn 10 ja Vee tn 19. Üldplaneeringuga on parkimisalaks ette nähtud F. J. Wiedemanni tn 4 esine ala, kaaluda tuleb ka Lossiplats 2 ala parklaks ehitamist.

Vanalinna teed on ehitatud kas munakivide või vana pinnase peale, ja kuna kõnniteede pind on tõstetud kruusa ja asfaldiga kõrgeks, siis paljude madala vundamendiga majade soklid nö upuvad kõnniteedesse. Kuna teepinna alla ei ole ehitatud ka dreenkihte, jõuab pinnasest ja katendi pealt vesi majadeni. Kõnniteede madalamaks ehitamiseks on vajalik rajada tee alla sademeveesüsteem. Osaliselt on seda juba ka tehtud. Sademeveesüsteem on paigaldatud trassil Lossiplats-Posti tn-Kalda tn. Samuti on kogumiskaevuga sademeveevastuvõtt lahendatud Rüütli tn ja Väike-Mere tn ristmikul, piiskopilinnuse sademevee ära suunamine läbi Krahviaia, kogu promenaad ning Suur-Mere tänav.

Kergliiklusteed

Kergliiklusteede ehitamise eesmärk on liiklusohutuse tagamine. Seega on kergliiklusteede rajamine vajalik suure koormuse ja suure lubatud sõidukiirusega teede kõrvale. Käesolevaks ajaks on Maanteeamet rajanud kergliiklusteed Haapsalu-Rohuküla teel lõikudele: Rannamõisa-Randsalu; Haapsalu linna ja Paralepa aleviku piirilt kuni Kiltsi külas lennuvälja teeristini. Haapsalu linn ehitab lähiaastatel välja kergliiklustee Randsalust Kuuse tänava lõpuni. 2018. aastal rekonstrueeritakse sellest lõik alates Kastani tänavast kuni Kuuse tn 28 kinnistuni. Kergliiklusteena on kasutusel Riisipere-Haapsalu-Rohuküla raudteetamm (Läänemaa tervisetee). Kergliiklusteede kulgemine on välja toodud kehtivates üldplaneeringutes.

Kergliiklusteed on projekteeritud, kuid välja ehitamata, Ääsmäe-Haapsalu-Rohuküla mnt äärde Kiltsi lennuvälja teeristist Rohukülani ja Herjava tee äärde ühendamaks Uuemõisa alevikkust Lääne-Nigula valla piirini kulgevat kergliiklusteed Herjava külaga. Projekteerimisel on kergliiklustee Haapsalu-Laiküla maantee äärde Haapsalust Jõõdre külani.

7.1.2. Arenguvajadused

Riigimaanteed

1. Ääsmäe-Haapsalu-Rohuküla mnt täielik rekonstrueerimine Haapsalu piires koos kergliiklustee rajamisega
2. Lihula mnt rekonstrueerimine endise linna piirini ja Lihula mnt viadukti rekonstrueerimine või lammutamine.
3. Haapsalu-Jõõdre kergliiklustee rajamine.
4. Jaama tn ringristmiku rekonstrueerimine.
5. 18113 Rohuküla-Ahli-Ridala tee Väike-Ahli-Ridala 4,6 km lõigu mustkattega katmine.
6. 16109 Saanika-Martna tee Saanika-Kesu 2,8 km lõigu mustkattega katmine.
7. Raskeveokite- jms transiitliikluse kesklinnast välja suunamiseks Haapsalu linna ringtee rajamine.
8. Haapsalu-Noarootsi püsiühenduse loomiseks (sild või praam) lahenduse leidmine ja vajalike uuringute teostamine (KSH jm).

Kohalikud teed

1. Avalike teede, tänavate ja kõnniteede rekonstrueerimine teehoiukava alusel.

2. Hajaasutuse programmi raames kinnistute sissesõiduteede parendamine.
3. Liikluskorralduse ja -ohutuse tagamine teedel ja tänavatel (külade sildid, tänavate nimed, teede viidad, liiklusmärgid, teemärgistus, bussiootealad).
4. Teehoolduse tõhustamine hajaasustuses.
5. Hajaasustuses avalike juurdepääsuteede rekonstrueerimine üksikute majapidamisteni või majade gruppideni, mis jäävad külakeskustest eemale.

Erateed

1. Hajaasustuse programmiga majapidamistele juurdepääsuteede rajamise ja rekonstrueerimise toetamine.
2. Mitut majapidamist teenindavate erateede vormistamine avalikuks teeks ja selle üleandmine munitsipaalomandise.
3. Herjava Nurmoja piirkonnas koostöös riigi esindajaga maakorraldustoimingute teostamine ning sealsete tänavate vormistamine munitsipaalomandisse.

Tänavad

1. Sõidu- ja kõnniteede regulaarne rekonstrueerimine.
2. Tänavate ja kõnniteede rekonstrueerimine invasõbralikuks.
3. Tänavate ja kõnniteede ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks invasõbralike projekteerimistingimuste koostamine.
4. Tööstusalade juurdepääsuteede rekonstrueerimise jätkamine.
5. Linna peamise liikluskoormusega tänavate, nagu Metsa tn, Posti tn, Kalda tn, Lihula mnt, Raudtee tn vms rekonstrueerimine.
6. Haapsalu linna, eelkõige elamualadel ja vanalinnas, sademeveesüsteemide projekteerimine ja ehitamine.

Parklad

1. Haapsalu vanalinna parkimisalade arendamine ja parkimiskorralduse tõhustamine.
2. Alalise parkla rajamine suurürituste tarbeks Kastininale.
3. Munitsipaalasutuste parklate arendamine.
4. Uuemõisa mõisa ümbruse parklate rekonstrueerimine.
5. Kiideva külakeskuse parkla rekonstrueerimine.

Kergliiklusteed

1. Kergliiklusteede võrgustiku välja arendamine: 1) Kiltsi tee (Paralepa) - Õhtu kallas - Väike viik - Promenaad; Promenaadi pikendus jahisadamateni, Hommiku kallas (Promenaad) - Haudeejaama tee (Uuemõisa) - Herjava ja Haudejaama tee - Tennise tn (HKHK); 2) Tallinna mnt - Kuuse tn (Põhikool ja spordibaasid) - Mulla tn - Kiltsi tee (Paralepa) ja Kiltsi tee - Rohuküla; 3) Haapsalu - Jõõdre.
2. Kuuse tn - Kiltsi tee kergliiklustee rajamine (2018. a ja lähiaastatel rajatava Randsalu-Kuuse tn kergliiklustee jätk ühendamaks kergliiklusteega Uuemõisa ja Paralepa piirkonna).
3. Männiku tee kergliiklustee rajamine ja osaline rekonstrueerimine.
4. Väikese viigi ümber kergliiklustee rajamine koos kaldakindlustuse rekonstrueerimisega (taotlus EAS-s rahastamisjärjekorras).
5. Haudejaama tee - Hommiku kallas vaheline kergliiklustee rajamine. Tee põhja on aastate jooksul täidetud. Tee valmimisel on võimalik liikuda Uuemõisast üle Promenaadi jahisadamateni.
6. Kergliiklustee Haudejaama tee - Tennise tn lõigu Ehitajate tee - Tennise tn rajamine.
7. Riigimaantee Herjava tee äärse kergliiklustee rajamise toetamine (põhiprojekt olemas).
8. Riigimaantee Haapsalu - Jõõdre kergliiklustee rajamise toetamine (eelprojekt koostamisel).
9. Riigimaantee Kiltsi - Rohuküla äärse kergliiklustee rajamise toetamine (põhiprojekt olemas).

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

7.2. Valdkond – ühistransport

7.2.1. Olukorra kirjeldus

Bussiliinid

2018. aastast korraldab bussiliinide ühistransporti Lääne maakonnas MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus. Haapsalut läbivate kaugbussiliinide sihtkohad väljaspool maakonda on Tallinn, Tartu, Lihula, Virtsu, Pärnu, Märjamaa. Haapsalut läbivad Tallinn-Hiiumaa bussiliinid. Haapsalu linna teenindavad Läänemaa liinigrupi 1 ja 3 linna- ja maakonnaliinid.

Alates 1. juulist 2008 on käigus 5 linnaliini marsruuti: Nr 1 Kalda-Rohuküla sadam; nr 2 Holmi-Uuemõisa; nr 2A Holmi-Uuemõisa-Herjava; nr 3 Holmi-Kastani-Männiku tee-Ragn Sells; nr 3A Holmi-Kastani-Männiku tee-kalmistu. Linnaliinil, nagu ka maakonna piiresse jäävatel maakonnaliinide marsruutidel on sõitmine alates 1. juulist 2018 sõidu registreerimisel sõidukaardiga või 0 eurose pileti ostmisel tasuta.

Sõitjate vähesuse tõttu teenindab alates 2018. juulist Haeska küla graafikujärgne nõudeliin, Kiideva ja Puise küla teenindab nõudeliin osaliselt. Nõudebussi soovist tuleb hiljemalt eelmise tööpäeva õhtuks ette teatada.

Bussipeatused

Maalises piirkonnas on viimastel aastatel uuendatud 8 bussiootepaviljoni, enamik bussiootealasid on varustatud pingiga ja 12 bussipeatust on varustatud autonoomse kohtvalgustitega.

Raudtee

<u>Üleriigiline planeering 2030+ peab toimepiirkondade omavaheliseks sidustamiseks oluliseks Tallinn-Haapsalu-Rohuküla raudtee taastamist.</u>
Alles tuleb jätta võimalus taastada Tallinna–Haapsalu(– Rohuküla) liin. Seepärast ei ole mõttekas raudteetammi hävitada, raudteemaad kruntida ega anda seda püsivaks kasutamiseks muul otstarbel, mis takistaks selle hilisemat kasutamist raudteeliikluseks. [9]

Haapsalu linn on huvitatud Riisipere - Haapsalu - Rohuküla raudteelõigu taastamisest. Käesoleva seisuga on Lääne maavanem 2017. a kehtestanud Lääne maakonnaplaneeringut täpsustava teemaplaneeringu „Riisipere - Haapsalu - Rohuküla raudteetrassi koridori asukoha määramine". 2019. a valmib taastatava raudtee I etapp – Riisipere - Turba lõik.

Juhtpartner Haapsalu Linnavalitsusele Riisipere – Haapsalu - Rohuküla raudtee taastamisega seotud tegevuste elluviimiseks on alates juulist 2018 SA Läänemaa, kelle koostööpartneriks on AS Lääne Raudtee. AS Lääne Raudtee eesmärk on aidata kaasa Riisipere-Haapsalu-Rohuküla raudtee taastamisele. Käesoleval ajal tegeleb AS Lääne Raudtee Turba-Rohuküla vahelise lõigu keskkonnamõju hindamise teemaga.

[9] Üleriigiline planeering 2030+ ptk 4.2.4.
https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/document_files/ruumiline/a4_5mmbleed_eesti_2030_sisu_111212.pdf

7.2.2. Arenguvajadused

1. Turba - Haapsalu - Rohuküla raudteelõigu taastamine.
2. Bussiliinide marsruutide ja sõidugraafikute analüüs ning Haapsalu tihe- ja hajaasustuse ühtse liinivõrgu väljatöötamine, sh ka liini nr 2 marsruudi muutmine Uuemõisas, selliselt et marsruut käiks läbi Haudejaama tee Haapsalu Uksetehaseni ja ka teisele poole Tallinna mnt-d Tennise tänavale.
3. Invasõbralik ühistranspordivahendite kasutamine.
4. Elanike vajadusi arvestavate sõidugraafikute koostamine.
5. Bussipeatuste muutmine turvaliseks ja korrastatuks: ootealade korrastamine ja valgustamine, ootepaviljonide paigaldamine. Esmajärjekorras vajavad kahepoolset bussipeatuste valgustamist Käpla, Mägari ja Valgevälja peatused, uut bussiootepaviljoni Nurme (Koheri teerist), Valgevälja ja Kitse peatused ning Paralepa aleviku Nelgi tänava poolne bussipeatus.
6. Suveperioodil ühistranspordi korraldamine avalike supelrandade vahel, sh Haapsalu linna ja Läänemaa supelrandade vahel (Roosta, Nõva).
7. Innovaatiliste lahenduste katsetamine ja rakendamine linnatranspordis.

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

7.3. Valdkond – tänavavalgustus

7.3.1. Olukorra kirjeldus

Haapsalu munitsipaaltänavavalgustus on kogu mahus üle antud Haapsalu Linnahooldus OÜ bilanssi. Haapsalu Linnahooldus OÜ tagab kogu Haapsalu tänavavalgustuse töökorras oleku ja tänavavalgustuse arendusprojektide elluviimise.

2019. aastal teostatakse EL Ühtekuuluvusfondi projekt „Ühtlane ja ökonoomne tänavavalgustus valla tiheasustusaladel“, mille raames vastavalt projekti tingimustele rekonstrueeritakse Jõõdre ja Panga külade, Paralepa aleviku ja umbes pool Uuemõisa aleviku tänavavalgustusest. Sellega saab enamus munitsipaalomanduses olevast tänavavalgustussüsteemist asendatud nüüdisaegse LED-tehnoloogial baseeruva tänavavalgustusega. Ka 10 maapiirkonnas asuvat bussipeatust on varustatud päikesepatarei toitega LED valgustitega, kuid paljud bussipeatused on veel valgustuseta.

7.3.2. Arenguvajadused

1. Tiheasustussaladel (Haapsalu linn, Paralepa alevik, Uuemõisa alevik, Panga küla, Jõõdre küla) tänavavalgustuse välja ehitamine kogu tänavavõrgu ulatuses, külakeskustes vastavalt vajadusele.
2. Kogu munitsipaalomanduses oleva tänavavalgustuse asendamine nüüdisaegse LED-tehnoloogial baseeruva tänavavalgustusega, et saavutada 60–80% elektrienergia kokkuhoid ja muuta kogu süsteem operatiivselt hallatavaks.
3. Ülekäiguradade, bussipeatuste jmt nõuetekohane valgustamine.
4. Tiheasustusaladel elektriliinide rekonstrueerimisel eelistada õhuliinide asendamist maakaablitega või autonoomsete tänavavalgustuspostidega.
5. Tänavavalgustuse juhtimissüsteemi edasi arendamine „Targa linna“ võtmes.

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

7.4. Valdkond – elamu- ja kommunaalmajandus

7.4.1. Olukorra kirjeldus

Munitsipaalomand on linnale kuuluv vara. Munitsipaalomanduses võivad olla kinnistamata maa, kinnistud, elu-, sotsiaal- ja äriruumid. Munitsipaalomandi kaudu saab omavalitsus viia ellu kavandatud poliitikaid – planeerida eri võimalusi pakkuvaid avalikke linnaruume, tööstuspiirkondi, sotsiaal- ja äriruume jne. Munitsipaalkoolide-, -kultuuri- ja -seltsimajade, -sadamate jmt seisukorda, vajadust ja tegevusi on kirjeldatud vastava valdkonna peatükis.

Munitsipaalelamufond

Seisuga 02.04.2018 on Haapsalu linnal 66 korterit, neist 27 munitsipaalkorterit ja 39 sotsiaalkorterit. Munitsipaalkortereid üüritakse välja teatud eelistatud sihtgrupile, nt noored õpetajad, arstid vms. Linn on huvitatud, et munitsipaalkorterite üürnikud oma korterid välja ostaksid. Seega, kui üürnikul on huvi, võimaldatakse tal korter ära osta. Aastas müüb linn otsustuskorras u 3–5 munitsipaalkorterit. Sotsiaalkortereid on soovitust vähem. Eakad on huvi tundnud odavate üüripindade või odavate korterite ehk nn eakate teenusmaja järele – kortermaja, kus asuksid ka eakate ühiskasutuses olevad tegevusruumid. Munitsipaal- ja sotsiaalelamufondi korrashoid on pidev tegevus ja selle elluviimine oleneb linnavalitsuse rahalistest võimalustest.

Riigilt on munitsipaalomandisse taotlemisel Niine tn 49 kinnistu Haapsalu linnas, et ehitada riigi poolt algatatud elamuehitusprogrammi raames üks sotsiaalkorteritest koosnev korterelamu ja kaks väiksemat korterelamut nn eelistatud sihtgrupile (arstid, õpetajad jt). Üksikult linnas asuvad sotsiaalkorterid on kavas müüa eravaldusesse. Väiksemad korterelamud ehitatakse välja teises etapis.

Elamuehitusprogramm

Paralepa piirkonnas arendab linn pereelamute rajamise eluasemeprogrammi. 2017. a lõpuks müüdi 9 seni välja arendatud krunti. Arendamisel on veel 7 krunti, mis müüakse oksjonil. Järgmiseks elamukruntide arenduspiirkonnaks on Bürgermeistri holm.

Arendusplaanidega munitsipaalmaa

Uuemõisa tööstusalal on munitsipaalomandis 2 krunti, mis on antud kasutusse hoonestusõigusega. Arendamisel on Uuemõisa põhja-tööstusala kruntide elektrivarustuse ja kaugkütte projekt, millest saab riigiabi ka üks munitsipaalmaad hoonestusõiguse alusel kasutav ettevõte.

Linn on huvitatud Tööstuse tn ja planeeritava raudteetrassi vahelise tootmismaa müümisest või hoonestusõiguse võõrandamisest investoritele, kes soovivad Haapsalus käivitada tootmistegevust.

Bürgermeistri holmil on munitsipaalmaa, mis pikaajalises perspektiivis on plaanis välja arendada puhkealaks koos väikelaevasadama ja elamupiirkonnaga.

Linn soovib taotleda munitsipaalomandisse Bürgermeistri holmi riigikaitsemaad (kinnistu reg nr 1718132, koha aadress Kaluri tn 37, pindala 55501 m², sihtotstarve riigikaitsemaa) eesmärgiga rajada Bürgermeistri holmi merekeskus.

Pikemas perspektiivis on kavas Kiltsi lennuväljaga piirneval 45 ha suurusel alal välja arendada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete tarbeks Kiltsi tööstusala.

Haapsalu linna teenindav kaugküttekatlamaja kuulub kontsernile Utilitas Eesti AS ja asub kesklinna elamupiirkonnas. Uuemõisa alevikku teenindav katlamaja kuulub Tootsi Turvas AS-le. Pikemas perspektiivis on vajalik linna teenindav kaugküttesüsteem reorganiseerida ning rajada mõlema asula tarbeks koostootmisjaam asukohaga väljaspool elamupiirkonda.

Valgevälja karjäär, vt ptk Veekeskkond.

Pullapää rand, vt ptk Veekeskkond.

Kalmistud

Haapsalu linnas asuvad Metsakalmistu ja Vana kalmistu (ajaloomälestisena riikliku kaitse all). Endise Ridala valla piirkonnas asuvad Ridala Uus kalmistu, Ridala Vana kalmistu (mõlemad ajaloomälestisena riikliku kaitse all) ja Sinalepa kalmistu. Kalmistuid hooldatakse vastavalt kalmistute hooldamise ja kasutamise eeskirjale. Haapsalu Vanale kalmistule ja Metsakalmistule maetute andmed on kantud kalmistute infosüsteemi Haudi. Ridala kalmistud ja Sinalepa kalmistu on 2005–2006 aastatel inventeeritud, kuid linnaga ühtsesse infosüsteemi kandmata.

7.4.2. Arenguvajadused

1. Sotsiaalelamufondi arendamiseks üürimajade ehitamine.
2. Mänguväljakute rajamine avalikele aladele Haapsalu linna ja Uuemõisa aleviku korruselamute piirkondades, Paralepa aleviku pereelamute piirkondades, hajaasustuse külakeskustes ning avalikes randades ja supluskohtades.
3. Panga küla õpetajate maja renoveerimine.
4. Eakate teenusmajale asukoha leidmine.
5. Paralepa elamupiirkonna kinnistute müügiks välja arendamise jätkamine.
6. Bürgermeistri holmi sadamate ja elamukruntide juurdepääsuteede ja tehnovõrkudega varustamise arendamine.
7. Munitsipaalsadamate arendamine, vt ptk Veekeskkond.
8. Tööstusalade arendamine, vt ptk Ettevõtluskeskkond.
9. Avalikeks huvideks mittevajaliku kinnisvara võõrandamine.
10. Kalmistute infrastruktuuri parandamine ja arendamine.
11. Ridala Uue, Ridala Vana ja Sinalepa kalmistute andmebaaside kandmine ühtsesse infosüsteemi Haapsalu linna kalmistutega.
12. Üldplaneeringus koostootmisjaama rajamiseks maa-ala reserveerimine.

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

7.5. Valdkond – muinsuskaitse- ja pärandkultuuriobjektid

7.5.1. Olukorra kirjeldus

Haapsalu materiaalne kultuuripärand on mitmekülgne. Suur osa pärandist on muutunud lahutamatuks piirkonna identiteedi osaks. Haapsalu unikaalsus on ajaloolise hoonestuse rikkalikkus ja terviklikult välja kujunenud puitasumite piirkonnad. Riikliku kaitse all olevad objektid jagunevad mälestisteks ja muinsuskaitsealal olevaiks ehitisteks. Haapsalu piiskopilinnus ja selle ümber ajalooliselt kujunenud linnatuumik koos mereäärse kuurordialaga moodustab Haapsalu vanalinna muinsuskaitseala (vt Haapsalu vanalinna muinsuskaitseala põhimäärus, Vabariigi Valitsuse 14.07.2005 määrus nr 181). Haapsalu piiskopilinnuse kompleks, Uuemõisa mõisakompleks, Haapsalu raudteejaama hoonete kompleks (Kultuurimälestiste riikliku registri objektid nr 15396–15419), EELK Haapsalu Jaani kirik ja EELK Ridala kirik on tuntuimad muinsuskaitsealased mälestised. Muinsuskaitse all on ka Haapsalu Vana kalmistu ja Ridala Vana kalmistu. Lisaks arheoloogiamälestised jm. Kokku on kultuurimälestiste riiklikus registris arvel 94 mälestist.

Peale riikliku kaitse all olevate mälestiste on linna üldplaneeringuga (kehtestatud 24.11.2006) määratletud ka miljööväärtuslikud piirkonnad. Uueks teemavaldkonnaks on muutunud pärandkultuur ja looduslikud pühapaigad.

Kogu kultuuripärand vajab säilimiseks järjekindlat hooldamist. Väga oluline on objektide tutvustamine, et osataks pärandit ise väärtustada ja turismiobjektidena välja pakkuda.

7.5.2. Arenguvajadused

1. Linnale kuuluvate muinsuskaitse all olevate objektide järjekindel hooldamine, restaureerimine ja korrastamine.
2. Silmapaistvate ja unikaalsete puitarhitektuuri objektide – kuursaali ja raudteejaama kompleksi restaureerimine.
3. Muinsuskaitse- ja pärandkultuuri objektide tutvustamine ja senisest tihedam sidumine turismivaldkonnaga.
4. Pärandkultuuri objektide ja looduslike pühapaikade inventariseerimisele, tutvustamisele ja korrastamisele kaasa aitamine.
5. Koguduste toetamine pühakodade renoveerimiseks.

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

7.6. Valdkond – kohalik põhivõrk

7.6.1. Olukorra kirjeldus

Haapsalu linnas on kokku u 220 kohaliku geodeetilist põhivõrgu punkti. Neid kindelpunkte kasutatakse katastritööde, topo-geodeetiliste mõõdistuste, teostusmõõdistuste jt geodeetiliste tööde lähtepunktidena.

Viimati teostati Haapsalu linnas suuremaid geodeetilise põhivõrku uuendamistöid 18 aastat tagasi (Lääne maakond Haapsalu linna kohaliku geodeetilise võrgu rekonstrueerimine 2000–2002), vanimad punktid on 80ndatest aastatest. Tänaseks on väga suur osa kohalikust põhivõrgust amortiseerunud, kas hilisema ehitustegevuse tõttu või geodeetilise põhivõrgu punktide omaaegse viletsa ehituskvaliteedi tõttu.

Maa-ameti arengukava 2018–2021 kohaselt on kavas koostöös omavalitsustega kohalike geodeetiliste süsteemide rekonstrueerimine.

7.6.2. Arenguvajadused

1. Kohaliku geodeetilise põhivõrgu ülevaatus ja lähteülesande koostamine koostöös Maa-ametiga.
2. Kohaliku geodeetilise põhivõrgu rekonstrueerimine.

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

8. ETTEVÕTLUSKESKKOND

Strateegiline eesmärk – Haapsalu infrastruktuur, omavalitsuse poolt pakutavad teenused ja taristu motiveerivad Haapsallu elama asumist, eri liiki ettevõtete loomist ja nende jätkusuutlikku arendamist.

8.1. Olukorra kirjeldus

1. juuli 2018 seisuga oli Läänemaal äriühinguid kokku 2956, neist 682 füüsilisest isikust ettevõtjat (FIE). Statistikaameti andmeil oli neist majanduslikult aktiivseid 1455. 61,9% ettevõtete koguarvust on registreeritud haldusreformi järgses Haapsalu linnas, 34,7% Lääne-Nigula vallas ning 2,9% Vormsi vallas. Enim Haapsalu linnas registreeritud ettevõtteid tegeleb hulgi- ja jaekaubanduse valdkonnas.

Ajalehe Äripäev koostatud nimekirja „Läänemaa edukad ettevõtted aastal 2016“ (2015. a majandusnäitajate põhjal) 10 parimast ettevõttest 4 asub Haapsalus. Kogu Läänemaale olulisemad ning rahvusvahelisele ja Eesti turgudele tootvad suuremat tööhõivet tagavad ettevõtlusvaldkonnad on puidu-, toiduainete- ja kergetööstus ning puhkemajandus ja kuurort.

Haapsalu atraktiivsus ja teadvustamine seostub eelkõige turismi ja kuurortlinna mainega. Terviseteenus ja turism on nii Haapsalule kui ka kogu Läänemaale oluline arenev sektor, mille ettevõtete investeeringud on viimaseil aastail üsna suured ja mis on suurendanud nende konkurentsivõimet. Selle majandussektori eripäraks on tugev sesoonsus, mis kandub mõningal määral edasi ka kaubandusse, teenindusse ning muudesse valdkondadesse.

Joonis 3. Läänemaa majanduse profiil ettevõtlusvaldkondade kaupa 2016

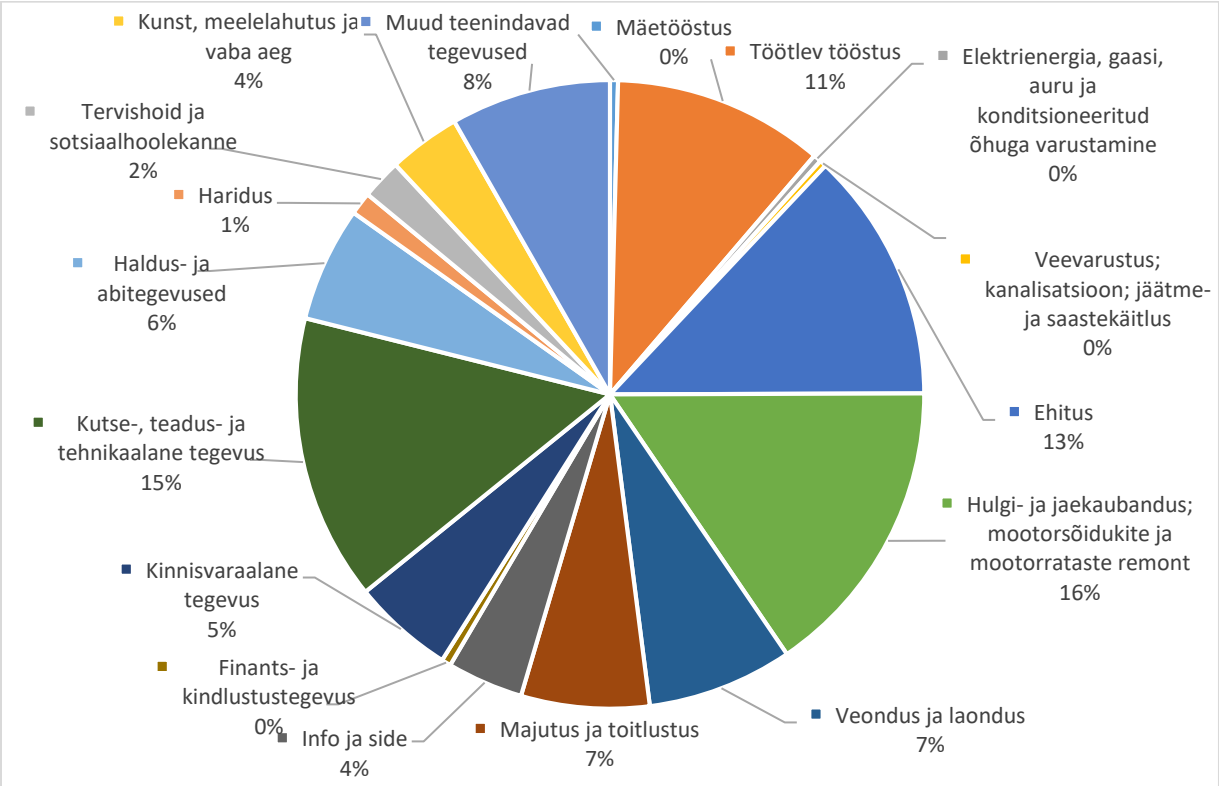

Allikas: Statistikaamet

Joonis 4. Haapsalu majanduse profiil ettevõtlusvaldkondade kaupa 2016

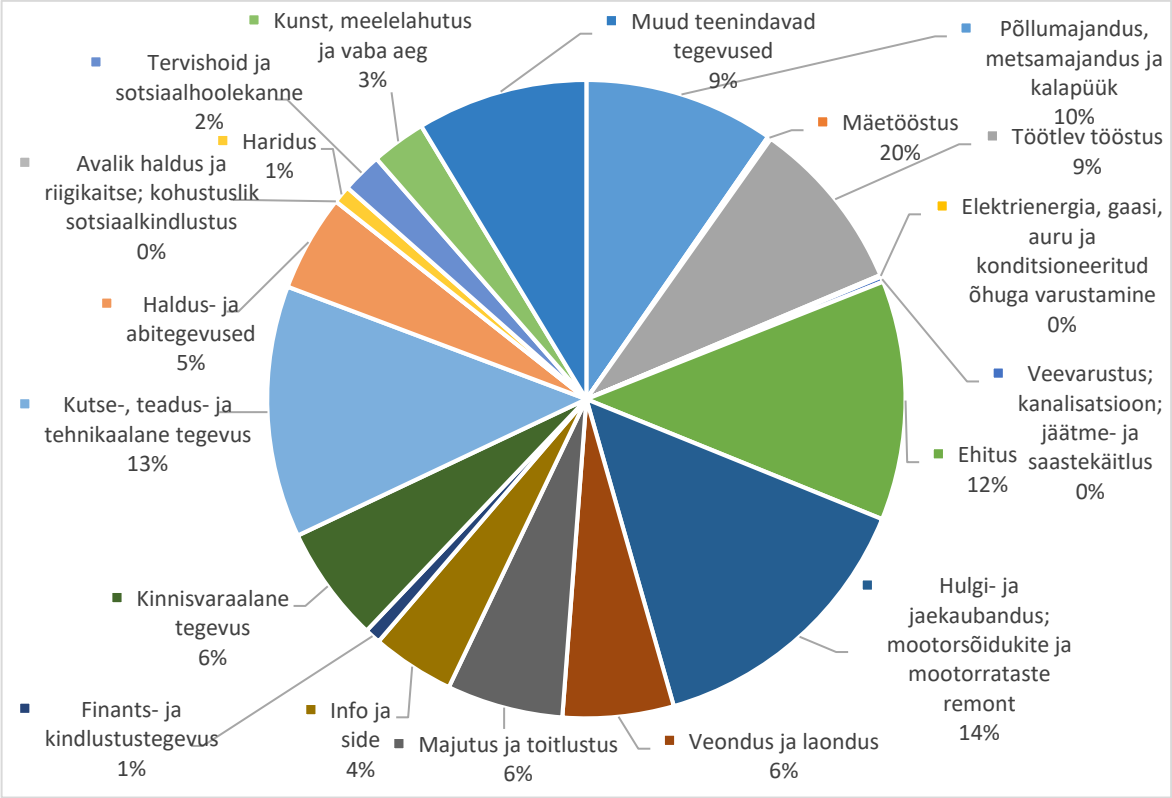

Allikas: Statistikaamet

Joonis 5. Eesti majanduse profiil ettevõtlusvaldkondade kaupa 2016

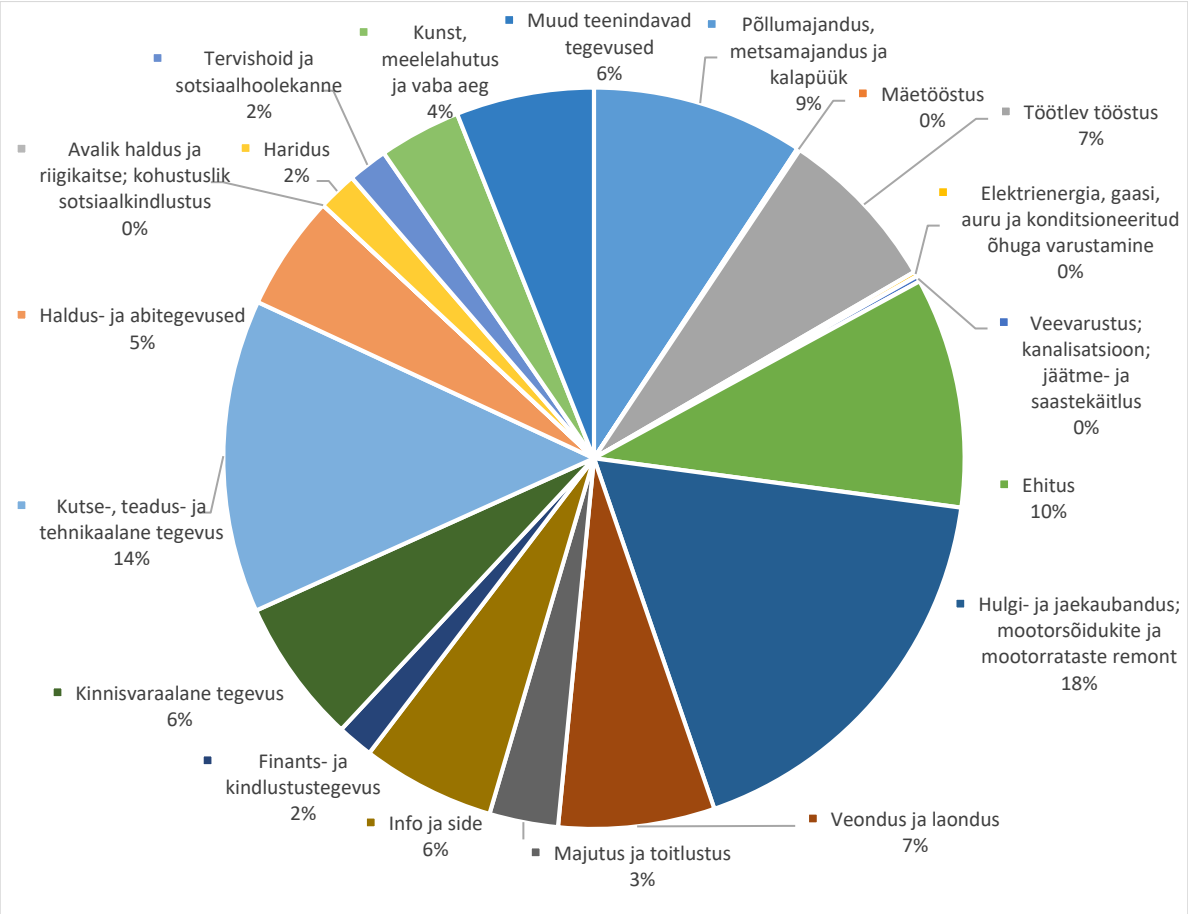

Allikas: Statistikaamet

Joonis 6. Haapsalu äriühingute tööhõive jaotus ettevõtlusvaldkondade kaupa 2016

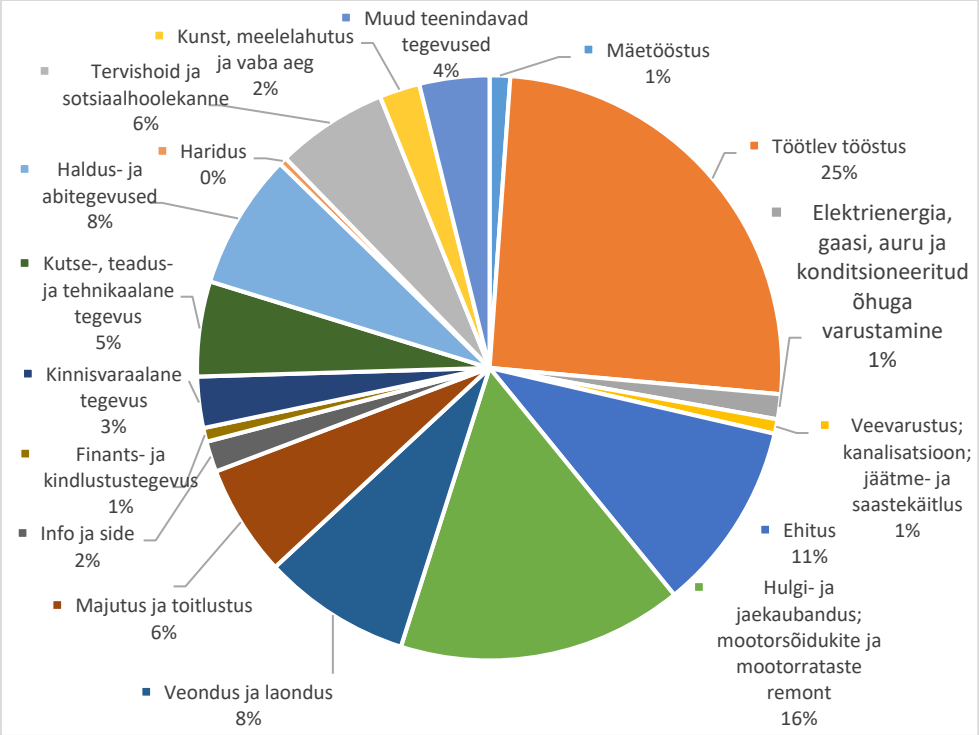

Allikas: Statistikaamet

Tööhõive sektordiagrammi (joonis 6) vaadates on näha, et suurim tööandja on töötlev tööstus, teine hulgi- ja jaekaubandus ning kolmas ehitus. Neljanda koha hõivavad haldus- ja abitegevused ning veondus/laondus. Maakonna eripäraks on tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeteenuste valdkond koos majutuse ja toitlustusega, millega seoses on igati õigustatud, et just Haapsallu on rajatud Terviseedenduse ja Rehabilitatsiooni Kompetentsikeskus (TERE KK), mille peamine idee on valdkonna arendus ning koostöö suurendamine piirkonna ettevõtetega, tagades valdkonnas teadmiste mahukama ettevõtluse arendamise. Suurimad tervishoiu valdkonna teenusepakkujad on 2018. aastal SA Läänemaa Haigla 255 töötajaga, SA Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus 168 töötajat, viimane on riigis ainus omalaadne ning seetõttu riikliku tähtsusega tervishoiuasutus. Mõnevõrra väiksema töötajate arvuga on eraäriühingud AS Haapsalu Kuurort ca 100 töötajaga ja AS Heal ca 130 töötajaga. Suurim hoolekande teenuseid pakkuv asutus on 2018. aastal 67 töötajaga SA Haapsalu Hoolekandekeskus.

Joonis 7. Haapsalu ekspordi detailsem struktuur 2016

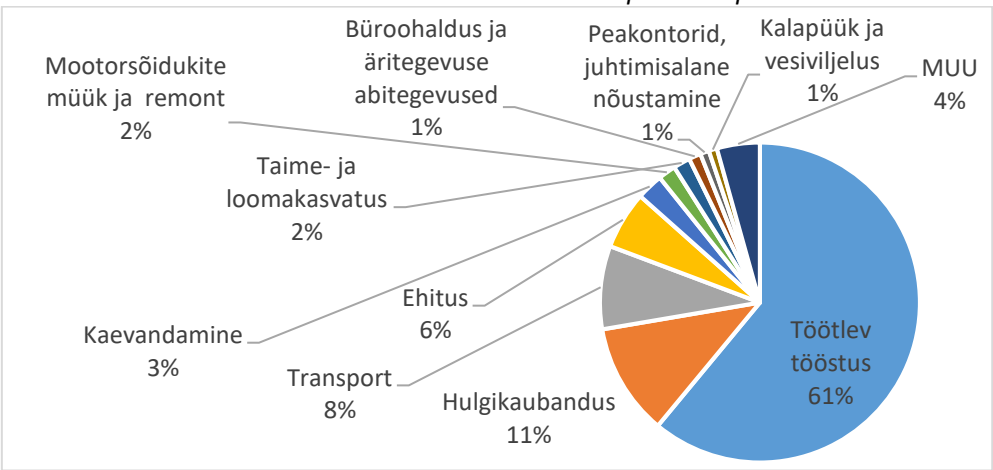

Allikas: Äriregister

Läänemaa ekspordib teenuseid suhteliselt vähe. Haapsalu äriühingute ekspordi maht oli 2016. aastal ligi 70 miljonit eurot, mis moodustas maakonna ekspordist ligi 69%.

Tabel 8. Läänemaa suurima lisandväärtusega ettevõtlusvaldkonnad 2016. aastal, TOP 10

	VALDKOND	Töötajate arv	Lisandväärtus KOKKU (EUR)	Lisandväärtus töötaja kohta
1.	Jae- ja hulgimüük	618	13 488 627	14 119
2.	Transport	378	9 488 627	22 529
3.	Puidutööstus	339	6 587 153	11 091
4.	Toiduainetööstus	238	5 237 560	21 831
5.	Äriline tervishoid	213	4 421 009	22 688
6.	Finants- ja kindlustussektor	34	4 142 456	45 364
7.	Tekstiilitööstus	363	4 134 524	9 029
8.	Kinnisvara	89	3 799 460	21 036
9.	Piimakarja kasvatus	87	2 975 490	24 555
10.	Teraviljakasvatus	68	2 697 328	44 436

	VALDKOND	Töötajate arv	Lisandväärtus KOKKU (EUR)	Lisandväärtus töötaja kohta
1.	Finants- ja kindlustussektor	34	4 142 456	45 364
2.	Teraviljakasvatus	68	2 697 328	44 436
3.	Piimakarja kasvatus	87	2 975 490	24 555
4.	Elektroonikatööstus	70	1 453 645	23 073
5.	Äriline tervishoid	213	4 421 009	22 688
6.	Transport	378	9 488 627	22 529
7.	Toiduainetööstus	238	5 237 560	21 831
8.	Kinnisvara	89	3 799 460	21 036
9.	Inimressursiga varustamine	119	1 533 343	18 594
10.	Plastitööstus	104	2333751	17441

Tabel 9. 2016. aasta ekspordi mahud

VALDKOND	Haapsalu % valdkonna ekspordist Läänemaal	Ekspordi maht mln eurot
Merekalapüük	100	7,2
Rõivatööstus	90	19,6
Puidutööstus	64	6,4
Tööpinkide ja sõidukite osade/lisaseadmete tootmine	68	1,7
Ehitus	56	1,9
Jae- ja hulgimüük	92	7
Transport	35	3,2
Sanatooriumid (tervishoid)	100	2,2

Haapsalu ettevõtlus on olnud pikalt stabiilne. Langus oli 2007–2008 majanduskriisi ajal, kuid see mõõnaaeg elati üle ilma pankrotilaineteta ja suuremate koondamisteta. Suurim tagasilöök töökohtade arvus oli 2015. a, mil suleti PKC Eesti Haapsalu tehas. See tehas oli seni Haapsalu suurim tööandja, kus töötas 7. augusti 2014 seisuga 347 inimest, neist 210 olid Haapsalu elanikud. 2015. a esimeses pooles koondati 272 töötajat. 28 töötajat nõustus minema tööle PKC Eesti Keila tehasesse. 2015. a teiseks pooleks on Harju Elekter AS-le kuuluvas tehasehoones alustanud tööd kolm uut tööstusettevõtet: Navix OÜ (elektroonikapaigaldiste ja kaabliköidiste tootmine), Trafonova OÜ (trafode tootmine),

Plastone OÜ (plastdetailide tootmine). 2018. juunikuu seisuga on endises PKC Eesti Haapsalu tehases tööd leidnud u 100 inimest.

Maapiirkond

Haapsalu linna maapiirkonnas tegeletakse peamiselt põllumajanduse, metsanduse ja kalandusega. Haapsalu majanduse profiil ettevõtlusvaldkondade kaupa 2016 näitab, et vastavate tegevusaladega tegelejaid on Haapsalu linnas pisut rohkem kui Eestis keskmisena, vt joonis 4 ja 5. Põllumajanduse valdkonnad (loomakasvatus ja teraviljakasvatus) kuuluvad ka Läänemaa suurima lisandväärtusega ettevõtlusvaldkondade hulka, vt tabel 8.

Põllumajandus

Maakatastri andmetel on Haapsalu linnas haritavat maad kokku 5623 ha ja looduslikku rohumaad 4012 ha. Maa harimisega tegelevad valdavalt põllumajandustootjad ja eraisikud. Haapsalu linna maalises piirkonnas ei ole kuigi head tingimused nn traditsioonilise põllumajandusega tegelemiseks. Põllumaad on madala boniteediga pae- ja savirikkad, mistõttu tasub siin pigem tegeleda lihaveise-, lamba- ja kitsekasvatusega ning mahepõllumajandusega. Lihaveised on vähenõudlikud loomad ning nad on väga head rannaniitude ja kadakaste karjamaade taastajad ja hooldajad. Põllumajandustootjad tegelevad enamasti lihaloomade kasvatamisega põllumajandusmaa harimise eesmärgil. Tegevust arendatakse peamiselt kaitsealadel. Põllumajanduslik tootmine on täna jätkusuutlik vaid põllumajandustoetuste abil. Haapsalu linnas oli PRIA andmetel 31.12.2017. a seisuga kokku 39 loomakasvatajat, kellest 6 on osaühingud (OÜ), 20 füüsilisest isikust ettevõtjat (FIE) ja 13 füüsilist isikut. Loomakasvatajad on enamasti ka põllumajandusega tegelejad. Põllumajandusega tegelejaid, kelle peamiseks tegevuskohaks või postiaadressiks on märgitud Haapsalu linn, oli PRIA andmetel 01.07.2018 seisuga 29 OÜ-d, 3 MTÜ-d, 41 FIE-t ja 74 füüsilist isikut.

Metsandus

Maakatastri andmetel on Haapsalu linnas metsamaad kokku 11 150 ha. Sellest kuulub eraomanikele 66% ehk 7329 ha, riigile 31,0 % ehk 3465 ha ja Haapsalu linnale 3 % ehk 356,2 ha. Eraisikud ja eraõiguslikud juriidilistest isikutest metsaomanikud on enamasti koondunud metsaühistusse. Läänemaal tegutseb Läänemaa Metsaühistu MTÜ, kellel on 540 liiget ja kes korraldavad metsade majandamist a 12000 ha metsamaal. Metsaühistu nõustab metsaomanikke, abistab metsatoetuste saamisel, kaitseb metsaomanike huve kohalikul tasandil ja korraldab ühist majandamistegevust (puidu ühismüük, liikmete koostöö jms). Haapsalu linn ei ole Läänemaa Metsaühistu liige. Kaalumisel on Haapsalu linna astumine Eesti Püsimetsaühistu liikmeks. Eesti Püsimetsaühistu on vastloodud ühistu metsade keskkondasäästvaks majandamiseks. www.pysimetsayhistu.ee

Riigimetsade majandamisega tegeleb RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskus. RMK majandamisel on ligi 40% Eesti metsamaast ja 30% kogu Eestimaast, sh ka kaitsealadel asuv metsamaa. RMK tegeleb metsa kasvatamisega, loodusväärtuste hoidmisega, teenib riigile metsa majandades tulu, loob looduses liikumise võimalusi ja jagab loodusharidust. Populaarsed on riigimetsadesse rajatud RMK puhkealad, kuid kahjuks Haapsalu linna territooriumil asuvatele RMK hallatavatele aladele pole neid rajatud.

Kalandus

Läänema kalurite katusorganisatsioon on MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Selts, mille liikmed on ka Haapsalu linna kutselised kalurid ja Haapsalu linn. Seisuga 31.12.2017 tegutses Haapsalu linnas 81 kalapüügiloa omanikku, kutselisi kalureid (püügiloale kantud) tegutses Haapsalu linnas 193 kalapüügiloa omanikest tegutses FIE-na 55 ja äriühinguna 26. Haapsalu linna kutseliste kalurite keskmine vanus on 59,5 aastat. Lossimiskohtasid on Haapsalu linna territooriumil 15. Suurimad on Puise sadam, kust 2017. aastal lossiti 65 439 kg erinevaid kalaliike (sadamat haldab MTÜ Puise Kalasadama Selts); Topu sadam, kust 2017. aastal lossiti 29 135 kg erinevaid kalaliike (sadamat haldab

MTÜ Rannakalurite Selts Topu). Haapsalu sadamates on 4 ametlikku lossimiskohta, kus lossiti kokku 51 390 kg erinevaid kalaliike.

8.2. Arenguvajadused

Parendavad tegevused ettevõtluse arenguks

1. Avaliku taristu järjepidev ja vajadustest tingitud arendamine ja parendamine: teede rekonstrueerimine ja parendused, tänavavalgustuse ehitus, sadamakohtade arendamine, faarvaatrite puhastamine, veevärgi ja kanalisatsiooni arendamine, soojusmajandus jne (vt lähemalt arengukava eelnevaid vastavaid peatükke ja tegevuskava).
2. Hajaasustuse kaetus lairibaühendusega ja võimalused ühendusega liitumiseks on erakordselt oluline, et hajaasustuse piirkonna elanikel oleks võimalik teha kaugtööd ja luua paremad võimalused maaettevõtluse arendamiseks. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil on kavas EstWin baasvõrgust http://ela12.elasa.ee/elakaart/ lairiba ühenduse viimine soovijateni. Oluline on, et ühendus jõuaks kõigi soovijateni. Omavalitsus peab vajadusel sellele kaasa aitama.
3. Haapsalu linn saab põhilise elektritoite Haapsalu 110/35/10 kV alajaamast, mis asub Lihula mnt viadukti lähistel. Alajaama võimsus on 16 MVA. Haapsalu hajaasustusala idaserva varustab elektriga Taebla 110/10 kV alajaam, võimsus 10 MVA ning lõunaserva Martna 110/10 kV alajaam, võimsus 6,3 MVA. Linnastu keskpingeliinid on valdavalt maakaabelliinid, madalpingevõrk kesklinna ja suurte objektide juures valdavalt maakaabelliinidena ning aedlinnade piirkonnas õhuliinidena. 10 kV trafoalajaamu on linnastu piirkonnas 76, madalpingeliine 111 km, millest 81 km on maakaabelliinid ja 30 km õhuliinid ning keskpingeliine 58 km, millest 52 km on maakaabelliinid ja 6 km õhuliinid. Hajaasustusalal on trafoalajaamu 175, madalpingeliine 240 km, millest maakaabelliine on 27 km ja õhuliine 213 km ning keskpingeliine 185 km, millest 21 km on maakaabelliinid ja 164 km õhuliinid. Ettevõtlusaladel on elektritarbimise vajadus tavapärasest suurem ja seetõttu on vajadus ettevõtluspiirkonna uute alajaamade järele holmide piirkonnas, Tööstuse tn piirkonnas, Uuemõisa piirkonnas. Samuti on elektrivõimsuse vähesus sageli takistuseks väikeettevõtluse arendamiseks hajaasustuspiirkonnas.
4. Väikeettevõtlusel on oluline koht Haapsalu turul, kus maaettevõtjad saavad pakkuda kohalikku toidukaupa. Haapsalu turu jätkuv arendamine on oluline lähiperioodi ülesanne.

Koostöö ettevõtluse arendamiseks

1. Haapsalu linn osaleb SA Läänemaa (SAL) nõukogu töös ja viib koostöös SALga ellu koostööprojekte. Haapsalu linn on ühinenud SALi kureeritava investorprogrammiga „Invest in Läänemaa“, mille olulisim eesmärk on ettevõtlust arendavate investorite leidmine.
2. Et Haapsalus elavneks äritegevus, pidurduks elanike lahkumine, kasvaks elanike sissetulekud ning neist sõltuv linna tulubaas, teeb Haapsalu linn tihedat koostööd ettevõtjate, haridusasutuste, omavalitsuste, ministeeriumide, erialaorganisatsioonide jt-ga.
3. Terviseedenduse ja Rehabilitatsiooni Kompetentsikeskus (TERE KK) käivitati 2012. a EASi põhirahastusel ja TLÜ Haapsalu Kolledži, SA Haapsalu Neuroloogilise Rehabilitatsioonikeskuse ja Haapsalu linna kaasrahastusel. TERE KK peamine idee on terviseedenduse ja taastusravi valdkonna arendus ning koostöö suurendamine piirkonna ettevõtetega, tagades valdkonnas teadmismahukama ettevõtluse arendamise. Kompetentsikeskuse eesmärk on kujuneda rahvusvaheliselt tunnustatud uurimise, arendamise, rakendamise ja teabe vahendamise keskuseks, keskendudes kahele kitsamale fookusele: 1) Ravimuda uurimine, selle mõjude hindamine, terviseedenduse ja taastusravi kompetentsikeskuse oskusteabel põhineva ettevõtluse arendamine; 2) Elanikkonna liikumis- ja tegevusvõime hindamine, arendamine (preventsioon ja taastamine), nõustamine, oskusteabe ettevõtlusse rakendamine. Haapsalu linn osaleb TERE KK juhtimises nõukogu töös osalemise kaudu.

4. Haapsalu linn teeb kutse- ja täiendõppe alast koostööd Haapsalu Kutsehariduskeskuse, TLÜ Haapsalu Kolledži, Haapsalu Rahvaülikooli, Töötukassa, Sihtasutuse Läänemaa ja ettevõtjatega.
5. Haapsalu linn teeb koostööd erinevate valdkondade ettevõtjatega nende vajaduste ja arengusuundade väljaselgitamiseks, ning arvestab ettevõtjate vajadustega linna ja maakondlike arengudokumentide koostamisel, mis on ettevõtjatele vajalikud lisarahastuse taotlemiseks erinevatest riiklikest ja EL toetusfondidest.

Arenguvajadused ettevõtlusaladel

1. Haapsalu linn on huvitatud tootmistegevuse arendamisest. Tootmismaaks on arvestatud Tööstuse tn ja planeeritava raudteetrassi vaheline ala vastavalt linna üldplaneeringule. Linn on huvitatud tootmismaa müügist või hoonestusõiguse võõrandamisest investoritele, kes soovivad Haapsalus käivitada tootmistegevust. 2018. aastal sai linn EAS-ilt rahastuse Haapsalu holmi tööstusala taristu (juurdepääsutänava rekonstrueerimine ja tänavavalgustuse rajamine) ja Uuemõisa tööstusala taristu (alajaama ehitus ja kaugküttetrasside rajamine) arendamiseks. Mõlemad arendused teostatakse 2019. aastal.
2. 28. mail 2010 sõlmisid Ridala Vallavalitsus, Haapsalu Linnavalitsus, Kaitseliit ja SA Läänemaa Arenduskeskus koostöölepingu Kiltsi lennuväljale tööstusala loomiseks. Leping sõlmiti lähtudes osapoolte ühistest huvidest eesmärgiga tagada Kiltsi külas Ridala vallas Kiltsi lennuvälja ja temaga piirnevate alade arendamine, sh ala kasutuselevõtt tööstus- ja logistikaalana, ettevõtluseks sobiva keskkonnana; arendustegevuseks rahastuse kaasamine; sobiva organisatsioonilise mudeli väljatöötamine ja rakendamine ala haldamiseks. Esimese etapina rahastati ühiselt EASile esitamiseks koostatud eeluuringute rahastamistaotlust ja selle tulemina valmis 2011. aastal Kiltsi tööstuspargi teostatavus- ja tasuvusanalüüs. Ridala vallal ei õnnestunud tööstusalaks planeeritud maa-ala riigi omandist munitsipaalomandisse võõrandada selleks vajaliku Vabariigi Valitsuse korra puudumise tõttu. Haapsalu linn toetab endiselt Kiltsi tööstuspargi loomise kavatsust ja soovib teha koostööd Kiltsi tööstusala loomisest huvitatud osapooltega. Kiltsi tööstuspargi arenguga seoses on tehtud ettevalmistusi tööstusala naabruses asuva Kiltsi lennuvälja taasavamiseks väikelennukitele visuaallendudeks.
3. 2014. a valmis „Regionaalarengu strateegia 2014–2020“. Strateegia ja selle 2014.–2017. aasta rakendusplaan kinnitati Vabariigi Valitsuses 20. märtsil 2014. Strateegia oluline ülesanne on muu hulgas kavandada lähtekohad aastail 2014–2020 ELi ühtekuuluvuspoliitika fondidest rahastatavate regionaalarengu meetmete kujundamiseks. Regionaalarengu strateegias on ühe olulise eesmärgina välja toodud „Piirkonnaspetsiifiliste ressursside oskuslikum ärakasutamine“. Esmane meede eelnimetatud eesmärgi täitmiseks on sõnastatud järgmiselt: „Piirkondade tark spetsialiseerumine ettevõtete ja kohaliku avaliku sektori koostoimes – see ergutab kõigi toimepiirkondade kõrgema lisandväärtusega majandustegevust ja töökohtade teket, fokuseerides tegevusi suurima piirkondliku kasvupotentsiaaliga valdkondade eelisarendamisele. Selleks lepitakse piirkondlike arengudokumentide kaudu riigi ja maakondade vahel kokku eri piirkonnaspetsiifilistes kasvuvaldkondades ja nende arendamise tegevusplaanides ning toetatakse nende arengut, sh toimepiirkondade omavahelises koostöös. Piirkondlike kasvuvaldkondade ja nende arendamise tegevusplaanid on ühtlasi edasine sisend riikliku tööturukoolituse ja kutseõppe ning piirkondlike tööturu arendamise algatuste kavandamiseks. Meetme elluviimisel on oluline osa piirkondlike kompetentsikeskuste edasise arengu toetamisel, sidustades seda piirkonna ettevõtlusvõrgustike, tööturu ning haridus- ja teadusalase tegevuse arendamisega.“ Läänemaa võimaliku eelisarendatava kasvuvaldkonnana, millele on mõistlik spetsialiseeruda, nähakse regionaalarengu strateegias terviseedendust ja taastusravi.

Arenguvajadused maapiirkonnas avaliku sektori toel

1. Taludele jt maaettevõteteni juurdepääsuteede rekonstrueerimine ja ettevõtluseks vajaliku elektrivõimsuse tagamine.

2. Põldudele, karjamaadele, metsamassiividele ja lautrikohtadesse ning sadamatesse juurdepääsude tagamine.
3. Avalike tuletõrje veevõtukohtade rajamine.
4. Koduloomi ohustavate metsloomade arvukuse vähendamine, jahipidamise arendamine, jahimeeste ja -seltside tegevust motiveerivate meetmete väljatöötamine ja rakendamine.
5. Rändlindude põldudelt peletamise meetmete ja kahjude korvamise paindliku süsteemi väljatöötamine (kahjude korvamine vastavalt tegelikele kahjudele, mitte matemaatilise mudeli järgi).
6. Koostöö tõhustamine Haapsalu Kutsehariduskeskusega kutseõppekavade loomisel või täiendkoolitusprogrammide valikul (nt oskustööliste töökohad talus, põllumajanduses, metsamajanduses, kalanduses vms).
7. Mahepõllumajanduse arendamine, mahetoodete turundamiseks võimaluste loomine (Haapsalu turg).
8. Mahepõllumajanduse ja mesinduse edendamiseks taimekaitsemürkide kasutamise piiramise vajaduse rõhutamine ja koostöös Põllumajandusametiga vajalike meetmete väljatöötamine.
9. Ühistegevuse arendamine ettevõtluses (põllumajandus-, maaparandus- vms ühistute loomine), tagamaks suuremad investeerimisvõimalused hoonete renoveerimiseks või rajamiseks, tehnika ning masinapargi soetamiseks või laiaulatuslikeks metsa-, põllumajandus- ning maaparandustöödeks.
10. Sadamate ja paadisildade rekonstrueerimine, enim kasutatavate lossimiskohtade eelisarendamine.
11. Merelepääsude süvendamine või puhastamine (Haeska, Kiideva, Puise, Silma jt).
12. Koostöö tugevdamine eri piirkondade kalurite vahel, kalandusettevõtjatega ja kalanduse katusorganisatsioonidega.
13. Kalapüügipiirangute paindlikumaks ja vähem bürokraatlikuks muutmine.
14. Merealase koostöö arendamine teiste mereäärsete omavalitsuste kaluritega.

Arenguvajadused maapiirkonnas ettevõtjate initsiatiivil

1. Tapamaja taasavamine või rajamine maakonnas, sest maakonnas puudub loomade hädatapmise võimalus.
2. Kariloomade arvukuse suurendamine ja vähese hooldusvajadusega lihaloomade kasvatamine kõigil rannakarjamaadel.
3. Lambakasvatuse edendamine, villa töötlemise ning villatööstuste taastamine.
4. Põllumajandus- ja/või maaparandusühistute loomine ja koostöö tõhustamine efektiivsemaks tootmiseks (põllumajandustehnika soetamine, ühiselt kasutatava põllumajandusliku tootmishoone rajamine, maaparandussüsteemide korrastamine).
5. Tootmishoonete rekonstrueerimine ja/või ehitamine vastavalt tänapäevastele keskkonna-, tervisekaitse-, sanitaar- ja tuleohutusnõuetele.
6. Põllumajandustoodangu säilitamise tingimuste parandamine.
7. Maaparandussüsteemide rekonstrueerimine ja rajamine põldude ja metsamaade kuivendamiseks või vajadusel niisutamiseks.
8. Traditsioonilise rannapüügi ja kalurikülade eluolu säilitamine.
9. Kalu toiduks tarbivate lindude ja loomaliikide arvukuse piiramine (kormoranid, hülged jt).
10. Kalade esmatöötlemiseks vajalike hoonete uuendamine ja ehitamine, kalade jahutus- ja külmutusseadmete ostmine ja paigaldamine kalapüügivahendite uuendamine.
11. Kalandustegevuse mitmekesistamine, nt kalakasvatuse arendamine.
12. Kaluritele alternatiivsete teenimisvõimaluste leidmine ja pakkumine (nt turismi, sealhulgas kalaturismi edendamine, põllu- ja metsamajandusega tegelemine, kalurite juurdekasvu koolitamine vms).

<u>Planeeritud tegevused vt „Lisa. Haapsalu linna arengukava tegevuskava“</u>

ARENGUKAVA MÕÕDIKUD JA SEIRE

VISIOON

- Elanike arv (kasv/kahanemine linnapiirkonnas/maapiirkonnas/kokku)
- Elanike tervena elatud aastad (kasv/kahanemine)
- Elanike rahulolu (küsitlus, uuring vms)

1. VALITSEMINE

- Haapsalule kui maakonnakeskusele seatud eesmärgid, rollid ja ülesanded on kokku lepitud 2019. aasta lõpuks, millal toimub Haapsalu arengu- ja tegevuskava uuendamine volikogus
- Arendatud e-teenuste arv
- Koolitatud linnavalitsuse ja allasutuste spetsialistide/töötajate arv
- Vabatahtlike organisatsioonide toetatud taristu/tegevuste arv, toetus (EUR)
- Loodud turvasüsteemide arv, maksumus (EUR)
- Naabrivalve piirkondade arv, ala suurus (% linnas, % küladest)
- Liiklusohtlike alade, ristmike vms kohtade arv, liiklusõnnetuste koht/ohvrite arv, võrdlus Eesti keskmisega
- Päästesündmuste koht/arv, ohvrite arv, võrdlus Eesti keskmisega

2. HARIDUS

- Lasteaia/hoiu laste arv (kasv/kahanemine) võrreldes perioodi algusega (2018/2019 õa)
- Lasteaia/hoiu kohtade arv võrreldes perioodi algusega
- Lasteaiaõpetajate palga kasv võrreldes perioodi algusega
- Korrastatud rühmaruumide ja õueatraktsioonide arv
- Õpilaste arv (kasv/kahanemine) võrreldes perioodi algusega
- Kaasajastatud koolikeskkonnaga õppekohtade arv koolides võrreldes perioodi algusega
- Koolide või klassikomplektide arv, millised on liitunud ettevõtlust ärgitavate programmidega, nagu Ettevõtlik Kool vms
- Programmeerimise õppekava rakendanud klassikomplektide arv
- Riigieksamite tulemused, keskmise punktisumma võrdlus Eesti keskmisega, gümnaasiumites/kõrgkoolides õpinguid jätkavate õpilaste arv
- Õpingute katkestajate osakaal põhikooli astujatest
- Lasteaias ja koolides psühholoogide ja eripedagoogide poolt nõustatud laste/perede arv
- Õpetajate vanuseline koosseis, võrdlus perioodi algusega
- Kvalifitseeritud õpetajate arv, võrdlus perioodi algusega
- Noorte (uute) koolidesse tööle asunud õpetajate arv
- Reaalainete õpetajate (uute) koolidesse tööle asunud õpetajate arv
- Erialaspetsialistidega tagatus lasteaedades ja koolides võrreldes perioodi algusega
- Arendatud tugiteenuste arv, kasusaajate arv
- Ülelinnaliste õpilasprojektide ja -ürituste arv
- Huvikoolides ja -keskustes osalejate ja pakutavate huvialade arv (kasv/kahanemine) võrreldes perioodi algusega
- Noorsootöö kvaliteedi hindamine (noorsootöö teenuste arv, noorte osalus)
- Noortele suunatud aktiivtegevuste (skatepark, jõulinnakud, palli- ja mänguväljakud jm) võimaluste mitmekesistamise arv, maksumus
- Järelevalve juhtumite arv, juhtumipõhine analüüs
- Riiklikud, ERF, EAS jms toetused KOV-ile (EUR), võrdlus perioodi algusega

3. KULTUUR, SPORT, TURISM JA KOGUKONNATÖÖ

- Täiskasvanute huvi- ja sporditegevuse võimaluste arv
- Huvitegevusega tegelevate täiskasvanute arv
- Kultuuriürituste arv/osalejate arv, maksumus, võrdlus perioodi algusega (2018)
- Linna poolt korraldatud kultuuriürituste (sh madalhooaja) arv/osalejate arv/maksumus

- Linna poolt toetatud kultuuriürituste arv/maksumus, võrdlus perioodi algusega
- Korrastatud kultuuriobjektide arv/maksumus, võrdlus perioodi algusega
- Järelevalve juhtumite arv
- Arendatud kogukonna- vms teenuste arv/maksumus, võrdlus perioodi algusega
- Riiklikud, EAS jms toetused KOV-ile (EUR), võrdlus perioodi algusega

4. SOTSIAALNE KAITSE JA TERVISHOID

- Sotsiaaltoetuste taotlejate/saajate arv, maksumus, võrdlus perioodi algusega
- Sotsiaalteenuste kasutajate arv, võrdlus perioodi algusega
- Lastekaitse ja laste hoolekandeteenuste kasutajate arv, võrdlus perioodi algusega
- Vägivallajuhtumite/ohvrite arv (kasv/kahanemine)
- Täiskasvanute, noorte ja pensioniealiste hõivatus tööturul; osakaal KOV-is, maakonnas, võrdlus perioodi algusega
- Töötute osakaal KOV-is, maakonnas, Eestis keskmisena; võrdlus perioodi algusega
- Palkade võrdlus KOV-is, maakonnas, Eestis keskmisena
- Arendatud, arendamisel olevate uute sotsiaalteeuste arv
- Riiklikud, ESF jms toetused KOV-ile (EUR), võrdlus perioodi algusega
- Terviseedenduslike tegevuste arv, kasusaajate arv
- Hoolekandekohtade vajadus, arv (kasv/ kahanemine), võrdlus perioodi algusega
- Elanike arvu, sihtgruppide elanike arvu võrdlus aastate lõikes
- Sündide/surmade võrdlus aastate lõikes

5. LOODUSKESKKOND

- Arendatud taristuobjektide arv/maksumus (EUR)
- Riiklikud, EAS jms toetused KOV-ile (EUR), võrdlus perioodi algusega
- Hooldatud alade pindala (ha), võrdlus perioodi algusega
- Tervise- ja matkaradade arendamine (km), võrdlus perioodi algusega
- Riiklikud, EAS jms toetused KOV-ile (EUR), võrdlus perioodi algusega

6. KESKKONNAKAITSE

- Arendatud teenuste arv võrreldes perioodi algusega
- Arendatud taristuobjektide arv, pikkus (m, km), maksumus (EUR)
- Hajaasutuse programmist (vesi- ja kanalisatsioon) toetatud majapidamiste arv, kasusaajate arv, maksumus (EUR)
- Likvideeritud või uue kasutusotstarbe leidnud maastikupilti risustavate ja ohtlike ehitiste arv/maksumus (EUR)
- Järelevalvemenetluste arv
- Riiklikud, EAS, KIK jms toetused KOV-ile (EUR), võrdlus perioodi algusega

7. TEHISKESKKOND

- Ehitatud ja rekonstrueeritud teede, tänavate, kõnniteede, kergliiklusteede arv, pikkus (m, km), maksumus (EUR)
- Ehitatud ja rekonstrueeritud taristuobjektide (tänavavalgustus, elektriliinid, ühistranspordi taristu vms) arv, pikkus (m, km), maksumus (EUR)
- Hajaasutuse programmist (juurdepääsud ja elektrisüsteemid) toetatud majapidamiste arv, kasusaajate arv, maksumus (EUR)
- Ehitatud/rekonstrueeritud üürikorterite ja sotsiaalkorterite arv
- Rekonstrueeritud, ehitatud ehitiste/rajatiste, muinsuskaitseobjektide arv, maksumus (EUR)
- Riiklikud, EAS, KIK jms toetused KOV-ile (EUR), võrdlus perioodi algusega

8. ETTEVÕTLUSKESKKOND

- Arendatud, arendamisel tööstusalade arv, kasusaajate arv, ala ulatus (m^2, ha), teede jm infrastruktuuri objektide trasside pikkus (m), arv
- Ettevõtjate arv, sh uute ettevõtjate arv, töötajate arv tööstusaladel, võrdlus perioodi algusega
- KOV toetused ettevõtluse arendamiseks (EUR), toetatud valdkonnad, ettevõtjate arv

- Riiklikud, EAS, KIK jms toetused KOV-ile (EUR), ettevõtjatele, sh vähese tähtsusega riigiabi, võrdlus perioodi algusega

Haapsalu linna arengukava seiret teostab linnavalitsus vastavalt Haapsalu Linnavalitsuse 11.04.2018. a määruse nr 7 „Arengukava koostamise kord“ §-le 12 Arengukava ülevaatamine, muutmine ja täitmise jälgimine.

Struktuuriüksuste juhid ja hallatavate asutuste juhid esitavad iga aasta 1. märtsiks linnavalitsusele oma valdkonna põhiselt andmed linna arengukava arengueesmärkide täitmise ja tegevuste läbiviimise kohta. Ülevaade arengukavas ettenähtud eesmärkide täitmisest koostatakse eelneva kalendriaasta kohta ja esitatakse linna majandusaasta aruandes.

KOOSTÖÖPARTNERID

Peamised koostööpartnerid Haapsalu linna arengukava elluviimisel on:

- Ettevõtluse Arendamise SA
- Eesti Punase Risti Läänemaa Selts
- Haapsalu Hoolekandekeskus SA
- Haapsalu Kunstikool
- Haapsalu Kutsehariduskeskus
- Haapsalu Linna Algkool
- Haapsalu Linnahooldus OÜ
- Haapsalu Linnamajanduse AS
- Haapsalu Linna Spordibaasid OÜ
- Haapsalu linnas tegutsevad MTÜ-d, külaseltsid, seltsingud
- Haapsalu Muusikakool
- Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus SA
- Haapsalu Noorte Huvikeskus
- Haapsalu Põhikool
- Haapsalu Sotsiaalmaja
- Haapsalu Spordikool
- Haapsalu Veevärk AS
- Kaitseliit
- Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regioon
- Keskkonnainspektsiooni Lääne osakond
- Keskkonnainvesteeringute Keskus SA
- Kodukant Läänemaa MTÜ
- Läänemaa Haigla SA
- Läänemaa Rannakalanduse Selts MTÜ
- Läänemaa SA
- Läänemaa Naiste Tugikeskus
- Läänemaa Puuetega inimeste koda
- Läänemaa Suurperede Liit
- Läänemaa Toidupank
- Lääne Raudtee AS
- Maakonnaleht Lääne Elu
- Naaberomavalitsused (Lääne-Nigula vald, Vormsi vald)
- Panga Küla Noortekeskus
- Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni amet
- Riigi Metsamajandamise Keskus
- Ridala Põhikool
- Keskkonnainvesteeringute Keskus SA
- Terviseedenduse ja Rehabilitatsiooni Kompetentsikeskus
- TLÜ Haapsalu Kolledž
- Uuemõisa Lasteaed-Algkool

KASUTATUD KIRJANDUS JA MATERJALID

1. Maa-ameti arengukava 2018–2021, Maa-amet, 2017.
2. Haapsalu põhikooliealiste laste arvu prognoos 2016–2030, KT Europroject managment, 2016.
3. Haapsalu linna arengukava 2015–2028, Haapsalu Linnavalitsus, 2015
4. Ridala valla arengukava 2015–2022, Ridala Vallavalitsus, 2015.
5. Läänemaa kalanduspiirkonna tegevusstrateegia 2015–2025, MTÜ LRS, 2015.
6. Eesti regionaalarengustrateegia 2014–2020, Siseministeerium, 2014.
7. KOV rahvastikupotentsiaal 2040, Statistikaamet, 2013.
8. Üleriigiline planeering 2030+, Vabariigi Valitsus, 2012.
9. Ridala valla üldplaneering, Ridala Vallavalitsus, 2010.
10. Haapsalu linna üldplaneering, Haapsalu Linnavalitsus, 2006.
11. Kohaliku omavalitsuse arengukava koostamise soovitused, Geomedia OÜ, 2002

12. Eesti Püsimetsaühistu www.pysimetsayhistu.ee
13. Haridus- ja Teadusministeerium https://www.mkm.ee/et
14. Keskkonnaregister http://register.keskkonnainfo.ee/
15. Keskkonnaministeerium https://www.envir.ee/et
16. Kultuuriministeerium http://www.kul.ee/et
17. Läänemaa metsaühistu http://www.lmy.ee/
18. Maa-amet www.maaamet.ee
19. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium https://www.mkm.ee/et
20. Muinsuskaitseamet https://www.muinsuskaitseamet.ee/et
21. Naabrivalve http://www.naabrivalve.ee/
22. Rahandusministeerium https://www.rahandusministeerium.ee/et
23. Rahvastikuregister https://www.siseministeerium.ee
24. Riigi Metsamajandamise keskus https://rmk.ee/et
25. Siseministeerium https://www.siseministeerium.ee/
26. Sotsiaalministeerium http://www.sm.ee/et
27. Statistikaamet www.stat.ee

Lisa. HAAPSALU LINNA ARENGUKAVA TEGEVUSKAVA

Arengukava koostaja:
Haapsalu Linnavalitsus, 2018
SA Läänemaa (ettevõtlusanalüüs)